

**T.C.
MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI**

**TÜRKİYE'DE SOSYAL DEVLET VE SOSYAL
YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA
VAKIFLARININ ETKİNLİĞİ: DEFNE VE
ANTAKYA İLÇESİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Samet ÖZTÜRK**

**Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Ayfer DAĞDELEN**

Hatay-2017

**T.C.
MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI**

**TÜRKİYE'DE SOSYAL DEVLET VE SOSYAL
YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA
VAKIFLARININ ETKİNLİĞİ: DEFNE VE
ANTAKYA İLÇESİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Samet ÖZTÜRK**

**Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Ayfer DAĞDELEN**

Hatay-2017

ONAY

SAMET ÖZTÜRK tarafından hazırlanan “**TÜRKİYE’DE SOSYAL DEVLET VE SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKIFLARININ ETKİNLİĞİ: DEFNE VE ANTAKYA İLÇESİ ÖRNEĞİ**” adlı bu çalışma jüri tarafından lisansüstü öğretim yönetmeliğinin ilgili maddelerine göre değerlendirilip oybirliği / oyçokluğu ile **SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALINDA YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

05/07/2017

Jüri Üyeleri	İmza
Yrd. Doç. Dr. Ayfer DAĞDELEN (Tez Danışmanı - Başkan)	
Yrd. Doç. Dr. Şenol ADIGÜZEL (Üye)	
Yrd. Doç. Dr. Tuğba YOLCU (Üye)	

Samet Öztürk tarafından hazırlanan “**Türkiye’de Sosyal Devlet ve Sosyal Yardımlaşma Vakıflarının Etkinliği: Defne ve Antakya İlçesi Örneği**” adlı tez çalışmasının yukarıda imzaları bulunan jüri üyelerince kabul edildiğini **onaylarım**.

Prof. Dr. Ali ACARAVCI

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Sanayileşmeyle birlikte artan ihtiyaçlar ve yoksulluk nedeniyle devlete düşen görevler de günden güne artmıştır. Sosyal devletin varlığı ve vatandaşların gereksinim duyduğu düzenlemelerin yapılması ülkedeki huzurun korunması açısından oldukça önemlidir.

Sosyal devletin çeşitli görevleri vardır. Bu görevlerden bazıları çiftçilere yönelik düzenlemeler olmakla birlikte kimi zaman esnafa, kimi zaman da işsizlere yönelik düzenlemeler yapmaktır. Ancak bu görevlerin temelinde ekonominin canlanması ve insanların kendi kendilerine yetecek hale gelmesinin sağlanması vardır.

Sosyal devlet, yoksul insanları kaderlerine terk etmemelidir. Devletin yoksulluk çeken hanelere; bilhassa yaşlı, engelli, eşi vefat etmiş vatandaşlarına yönelik sosyal yardım politikaları üretmesi gerekmektedir. Türkiye’de sosyal yardımlar konusunda en etkin kurum olarak Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları göze çarpmaktadır. 81 il ve 1000 ilçede örgütlenmiş olan bu vakıflar, yardımların doğrudan ve en hızlı şekilde ihtiyaç sahiplerine ulaştırılması konusunda oldukça önemli bir işleve sahiptir.

Çalışmamın tamamlanmasında bana yol gösteren danışman hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Ayfer DAĞDELEN’e, anketlerin uygulanması sürecinde ve gerekli bilgilere erişilmesi konusunda her türlü kolaylığı sağlayan değerli iş arkadaşlarım ve ilgili diğer kurum çalışanlarına ve bu günlere gelmemde en büyük emeği veren kıymetli anne ve babama teşekkürü bir borç bilirim.

TÜRKİYE'DE SOSYAL DEVLET VE SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKIFLARININ ETKİNLİĞİ: DEFNE VE ANTAKYA İLÇESİ ÖRNEĞİ

Samet ÖZTÜRK

Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2017

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Ayfer DAĞDELEN

ÖZET

Sosyal devlet kavramı, tam manasıyla açıklanması zor olan bir kavramdır. Bunun nedeni çok geniş anlamlar içermesidir. Bu anlamların hepsini tek bir tanım içerisinde barındırmak oldukça güçtür. Bu nedenle sosyal devlete ilişkin pek çok tanımlama yapmak mümkündür. Genel anlamda sosyal devlet, kişinin ve toplumun refahını, huzurunu, güvenliğini amaçlar. Bu amaçlarını çeşitli yollarla yerine getirmeye çalışır.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları sosyal devletin gereklerini yerine getirmek üzere kurulmuş en etkin kurumlardır. Her il ve ilçede bulunan bu vakıflar 3294 sayılı kanunla kurulan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonunda biriken kaynakları ihtiyaç sahiplerine doğrudan ve hızlı bir şekilde ulaştırmaktadır.

Çalışmanın amacı Defne ve Antakya ilçelerinde bulunan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından yapılan sosyal yardımların etkinliklerinin karşılaştırılarak genel anlamda sosyal yardımların etkinliğinin belirlenmesidir. Araştırmanın evrenini Defne ve Antakya ilçelerinde sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları tarafından yapılan sosyal yardımların en az birinden yararlanan haneler oluşturmaktadır. Antakya İlçesi'nde 300 ve Defne İlçesi'nde 200 kişi ankete katılmıştır. Örneklem seçiminde tabakalı örneklem yöntemi kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Devlet, Sosyal Yardım, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları

**THE EFFECTIVENESS OF SOCIAL STATE AND SOCIAL ASSISTANCE
AND SOLIDARITY FOUNDATIONS IN TURKEY: THE EXAMPLE OF
ANTAKYA AND DEFNE COUNTIES**

Master's Thesis, Samet ÖZTÜRK

The Public Administration Department, 2017

Supervisor: Asst. Prof. Ayfer DAGDELEN

ABSTRACT

Social State concept is a difficult concept to be described in full. This is because it has a wide range of meanings. Its quite difficult to give all of the meanings in a description. In general meaning, social state aims person's and society's welfare, comfort and security. It tries various ways to carry out these aims.

Social Assistance and Solidarity Foundations are the most effective foundations that are established to carry out the necessities of social state. Present in every city and county those foundations deliver the fund that accumulate in the Social Assistance and Solidarity Incentive Fund, to the needers directly and quickly.

The aim of this study is to specify the effectiveness of social aids made by Social Assistance and Solidarity Foundations which are present in the counties Defne and Antakya. Houses, that benefit from at least one social aid made by Social Assistance and Solidarity Foundations in Defne and Antakya counties, form the population of this study. 300 people from Antakya county and 200 people from Defne county participated the questionnaire. Stratified Sampling Method is used in choosing sample.

Key Words: Social State, Social Aid, Social Assistance and Solidarity Foundations

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	V
ÖZET.....	VI
İÇİNDEKİLER.....	viii
TABLolar LİSTESİ.....	xiii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	XV
GRAFİKLER LİSTESİ.....	XVI
KISALTMALAR LİSTESİ.....	XVII
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1. SOSYAL DEVLET, SOSYAL HİZMET VE SOSYAL POLİTİKA	4
1.1. Sosyal Devlet.....	4
1.1.1. Sosyal Devlet Kavramının Tanımı.....	5
1.1.2. Sosyal Devletin Nitelikleri.....	7
1.1.3. Sosyal Devletin Görevleri.....	9
1.1.3.1. Adaletli Gelir Dağılımının Sağlanması.....	9
1.1.3.2. Asgari Ücret Uygulaması.....	10
1.1.3.3. Fırsat Eşitliğinin Mümkün Kılınması.....	11
1.1.3.4. Tarımsal Ürünlerin Desteklenmesi.....	11
1.1.3.5. Toprak ile Tarım Reformunun Gerçekleştirilmesi.....	12
1.1.3.6. KOBİ'lerin Yaygınlaştırılması.....	12
1.1.3.7. Bölgeler Arası Farklılıklarının Giderilmesi.....	12
1.1.3.8. Enflasyonla Mücadele Edilmesi.....	13
1.1.3.9. Adaletli Bir Vergi Politikası.....	13
1.1.3.10. En Az Geçim İndirimi.....	14

1.1.3.11. Kayıtdışı Ekonomi ile Mücadele Edilmesi.....	15
1.1.3.12. İşsizlikle Mücadele Edilmesi	16
1.1.3.13. Transfer Harcamaları.....	17
1.1.3.14. Sosyal Güvenliğin Tesis Edilmesi.....	17
1.1.3.15. Sosyal Yardımlar	18
1.2. Sosyal Hizmet	20
1.2.1. Yoksullara Yönelik Sosyal Hizmet	24
1.2.2. Aile, Çocuk ve Sosyal Hizmet	24
1.2.3. Gençlik ve Sosyal Hizmet	25
1.2.4. Suçluluk ve Sosyal Hizmet	25
1.2.5. Yaşlılık ve Sosyal Hizmet	25
1.2.6. Engellilere Yönelik Sosyal Hizmet	26
1.2.7. Tıbbi Sosyal Hizmet.....	27
1.2.8. Okul Sosyal Hizmeti	28
1.3. Sosyal Politika.....	29

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE SOSYAL DEVLET, SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKIFLARI

1. TÜRKİYE'DE SOSYAL DEVLET	31
1.1. Türkiye'de Sosyal Devlet ile İlgili Gelişmeler	31
1.2. Türkiye'de Sosyal Devletin Aşınması.....	40
1.3. Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerde Sosyal Yardım	47
2. SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKIFLARI	50
2.1. Vakıf Kavramının Tanımı	50
2.2. Vakfın Amaçları	50
2.2.1. Vakfın Amacının Belli Olması.....	51
2.2.2. Vakıf Amaçlarının Sürekli Olması.....	51

2.2.3. Vakfın Amaçlarının Kurallara ve Yasalara Aykırı Olmaması	52
2.3. Vakıfların Tarihsel Gelişimi.....	52
2.4. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Kuruluş Amacı, Yasal Yapısı ile Organları	54
2.4.1. Amacı	54
2.4.2. Yasal Yapısı	54
2.4.3. Kurum Organları ve Kurum Organlarının Görevleri	55
2.5. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Gelirleri, Giderleri ve Bağışıklıklar	57
2.5.1. Gelirler	57
2.5.2. Giderler.....	57
2.5.2.1. Vakfın Yönetim Giderleri	57
2.5.2.2. Vakfın Faaliyet Giderleri	57
2.5.2.3. Vakfın Amacına Yönelik Giderleri	57
2.5.3. Bağışıklıklar	58
3. SOSYAL YARDIMLAŞMA VAKIFLARININ ETKİNLİĞİ.....	58
3.1. Ailenin Sosyal Refahını Arttırmaya Yönelik Etkinlik	61
3.2. Eğitim ve Kültürel Etkinlik	66
3.3. Çalışanlara Karşı Etkinlik	69
3.4. Siyasal Etkinlik	71
3.5. Sağlıkla İlgili Etkinlik	72
3.6. Proje Destekleri	76

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SOSYAL YARDIMLARIN ETKİNLİĞİ ÜZERİNE BİR ALAN ÇALIŞMASI: DEFNE VE ANTAKYA İLÇESİ ÖRNEĞİ

1. ALAN ARAŞTIRMASI HAKKINDA BİLGİLER.....	80
1.1. Çalışmanın Amacı ve Temel Tezi.....	80
1.2. Çalışmanın Yöntemi.....	80
1.2.1. Evren ve Örneklem.....	80
1.2.2 Veri Toplama Aracı.....	81
1.2.3. Veri Analizi	81
2. ALAN ARAŞTIRMASININ DEĞERLENDİRİLMESİ.....	81
2.1. Antakya İlçesi ile Antakya Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfına İlişkin Ön Bilgi	81
2.1.1. Antakya Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Tarafından Gerçekleştirilen Projeler	84
2.2. Defne İlçesi ile Defne Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfına İlişkin Ön Bilgi	86
2.3. Alan Araştırmasının Bulguları	88
2.3.1. Cinsiyet Dağılımına İlişkin Bulgular	89
2.3.2. Yaş Dağılımına İlişkin Bulgular	90
2.3.3. Medeni Duruma İlişkin Bulgular	91
Ankete katılanların medeni durumlarıyla ilgili bilgiler aşağıda gösterilmiştir.....	91
2.3.4. Çocuk Sayısına İlişkin Bulgular.....	92
Ankete katılanların sahip oldukları çocuk sayısı ile ilgili bilgiler aşağıdadır.	92
2.3.5. Eğitim Durumuna İlişkin Bulgular.....	93
Ankete katılanların eğitim seviyelerine ilişkin bilgiler aşağıdadır.....	93
2.3.6. Mesken Durumuna İlişkin Bulgular	94

2.3.7. Aylık Gelire İlişkin Bulgular.....	95
2.3.8. Yardım Talebinin Zamanında Sonuçlandırılmasına İlişkin Bulgular	96
2.3.9. Yardımlardan Yararlanma Yılına İlişkin Bulgular.....	97
2.3.10. Yardım Alınan Başka Bir Kurumun Varlığı	98
2.3.11. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları Hakkında Yeterli Bilgiye Sahip Olma Durumuna İlişkin Bulgular	99
2.3.12. Vakıfların Yaptığı Yardımların Öğrenildiği Yere İlişkin Bulgular	100
2.3.13. Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışma Vakıflarından Öncelikle Beklenen Yardıma İlişkin Bulgular	101
2.3.14. Sosyal Yardımların Etkinliğine İlişkin Bulgular	102
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	103
KAYNAKÇA	106
EKLER.....	116
EK-I	116

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Sosyal Harcamaların GSYH İçindeki Oranı	39
Tablo 2. Türkiye'de 2007-2015 Yılları Arasında Yoksulluk Oranları	45
Tablo 3. Türkiye'de Sosyal Yardımlar 2014-2015	59
Tablo 4. Niteliklerine Göre Sosyal Yardım Türleri	60
Tablo 5. Ailelere Yapılan Gıda Yardımları.....	62
Tablo 6. Ailelere Yapılan Barınma Yardımları.....	63
Tablo 7. Ailelere Yapılan Yakacak Yardımları	63
Tablo 8. Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yönelik Yardım Programı	65
Tablo 9. Muhtaç Asker Ailesi Yardımı.....	65
Tablo 10. Sosyal Refaha İlişkin Diğer Yardımlar.....	66
Tablo 11. Eğitim Materyali Yardımı.....	67
Tablo 12. 2014 Şartlı Eğitim Yardımları Okul Kademelerine Göre Fayda Sahibi/ Hane Sayısı Dağılımı	68
Tablo 13. 2015 Şartlı Eğitim Yardımları Okul Kademelerine Göre Fayda Sahibi/ Hane Sayısı Dağılımı	68
Tablo 14. Şartlı Eğitim Yardım Tutarları.....	69
Tablo 15. 2011-2013 Yılları Arasında İstihdam Edilen Kişi Sayısı	70
Tablo 16. 2014 Yılı İstihdam Faaliyetleri	70
Tablo 17. 2014 ve 2015 Yılları İstihdam Yardımları.....	71
Tablo 18. 2015 Yılı Genel Sağlık Sigortası Primleri	72
Tablo 19. 2015 Yılında Karar Verilen GSS Gelir Tespiti Sonuçları.....	73
Tablo 20. 2014 Şartlı Sağlık Yardımları	74
Tablo 21. 2015 Şartlı Sağlık Yardımları	74
Tablo 22. Şartlı Sağlık Yardımı İçin Aktarılan Kaynak.....	75
Tablo 23. 2015 Yılı İçerisinde 2022 Sayılı Kanun Kapsamında Yapılan Ödemeler ve Fayda Sahibi Kişi Sayısı	75
Tablo 24. Özel Amaçlı Yardımlar.....	76
Tablo 25. Proje Başvuruları.....	77
Tablo 26. Kırsal Alanda Sosyal Destek Projesi	77
Tablo 27.2007-2015 Yılları Arasındaki Sosyal Hizmet Projeleri	79

Tablo 28. Yıllara Göre Antakya Nüfusu	82
Tablo 29. Antakya İlçesi 2015 Yılı Yardım Türleri, Hane Sayısı, Hanedeki Kişi Sayısı ve Nakit Değer	82
Tablo 30. Yıllara Göre Defne Nüfusu	87
Tablo 31. Defne İlçesi 2015 Yılı Yardım Türleri, Hane Sayısı, Hanedeki Kişi Sayısı ve Nakit Değer	87
Tablo 32. Cinsiyet Dağılımı	89
Tablo 33. Yaş Dağılımı	90
Tablo 34. Medeni Durum Dağılımı	91
Tablo 35. Çocuk Sayısı Dağılımı	92
Tablo 36. Eğitim Durumuna İlişkin Bulgular	93
Tablo 37. Mesken Durumu	94
Tablo 38. Aylık Gelir Durumu	95
Tablo 39. Yardım Talebini Zamanında Sonuçlandırma Durumu	96
Tablo 40. Yardımlardan Yararlanma Yılına İlişkin Bulgular	97
Tablo 41. Yardım Alınan Başka Bir Kurumun Varlığı	98
Tablo 42. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları Hakkında Yeterli Bilgiye Sahip Olma Durumu	99
Tablo 43. Vakıfların Yaptığı Yardımların Öğrenildiği Yer Durumu	100
Tablo 44. SYDV'lerden Öncelikle Beklenen Hizmete İlişkin Bulgular	101
Tablo 45. Sosyal Yardımların Etkinliğine İlişkin Bulgular	102

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Ana Gruplar Bazında Sosyal Yardım Programları 61

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1. Türkiye'de 2007-2015 Yılları Arasında Yoksulluk Oranları (Kişi Başı 2.15 Doların Altı)	46
Grafik 2. Türkiye'de 2007-2015 Yılları Arasında Yoksulluk Oranları (Kişi Başı 4.3 Doların Altı)	46
Grafik 3. Cinsiyet Dağılımı	89
Grafik 4. Yaş Dağılımı	90
Grafik 5. Medeni Durum Dağılımı.....	91
Grafik 6. Çocuk Sayısı Dağılımı	92
Grafik 7. Eğitim Durumuna İlişkin Bulgular	93
Grafik 8. Mesken Durumu	94
Grafik 9. Aylık Gelir Durumu	95
Grafik 10. Yardım Talebini Zamanında Sonuçlandırma Durumu	96
Grafik 11. Yardımlardan Yararlanma Yılına İlişkin Bulgular	97
Grafik 12. Yardım Alınan Başka Bir Kurumun Varlığı.....	98
Grafik 13. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları Hakkında Yeterli Bilgiye Sahip Olma Durumu.....	99
Grafik 14. Vakıfların Yaptığı Yardımların Öğrenildiği Yer Durumu.....	100

KISALTMALAR LİSTESİ

AB:	Avrupa Birliği
ABD:	Amerika Birleşik Devletleri
AKP:	Adalet ve Kalkınma Partisi
ASPB:	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
BM:	Birleşmiş Milletler
COS:	The Charity Organisation Society (Yardım Organizasyonu Derneği)
GSS:	Genel Sağlık Sigortası
GSYH:	Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
IFSW:	International Federation of Social Workers (Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanları Federasyonu)
IMF:	International Money Fone (Uluslararası Para Fonu)
İŞKUR:	İş ve İşçi Bulma Kurumu
KASDEP:	Kırsal Alanda Sosyal Destek Projesi
KHK:	Kanun Hükmünde Kararname
KOBİ:	Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
OECD:	Organization for Economic Cooperation and Development (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı)
SEGE:	Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi Araştırması
SGP:	Satın Alma Gücü Paritesi
SHÇEK:	Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu
SOYBİS:	Sosyal Yardım Bilgi Sistemi
SSK:	Sosyal Sigortalar Kurumu
SYDGM:	Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü
SYDTF:	Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu

SYDV:	Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı
SYGM:	Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü
ŞNT:	Şartlı Nakit Transferi
TC:	Türkiye Cumhuriyeti
TL:	Türk Lirası
TÜİK:	Türkiye İstatistik Kurumu
TÜRK-İŞ:	Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu
TÜSİAD:	Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği
WHO:	World Health Organization (Dünya Sağlık Örgütü)

GİRİŞ

Günümüzde liberal politikaların etkin şekilde uygulandığı kapitalist ülkelerde bile tamamen vazgeçilemeyen sosyal devlet anlayışında, vatandaşların refah düzeylerinin yüksek tutulması temel amaçtır. Bu amaç doğrultusunda devlet, ihtiyaç sahibi vatandaşlarına gerekli desteği sağlamakla yükümlüdür. Toplum refahının yükseltilmesi amacıyla ihtiyaç sahiplerine destek olunması, toplumsal adalet olgusunu da ön plana çıkarmaktadır.

Sosyal devlet, sosyal refahın sağlanması adına farklı alanlarda adil ortamın yaratılması için çeşitli politikalar uygular. Bu kapsamda sosyal devletin ilk sorumluluğu güvenliğin tesisidir. Devlet ülke içinde bulunan vatandaşların güvenliğini hiçbir ayırım yapmaksızın sağlamakla yükümlüdür. Bununla birlikte devlet, güvenliği sağlanan ve muhtaç bireylerin eğitim, sağlık, barınma gibi temel ihtiyaçlarını yerine getirmek durumundadır. Sosyal devlet anlayışında refah seviyesinin yakalanması ancak ihtiyacı olan bireylerin temel ihtiyaçlarının karşılanması ile mümkündür.

Sosyal devletin temel amacı sosyal refahın güvence altına alınmasıdır. Sosyal devlet anlayışında gelir dağılımında adaletin sağlanması esastır. Bu nedenle sosyal devlet anlayışında haksızlıkların ortadan kaldırılması ve güçsüzlerin korunması temel ilke olarak benimsenmektedir. Burada güçsüzlerin korunması ve adaletsizliğin biraz olsun giderilmesi adına sosyal yardımlar devreye girmektedir. Sosyal yardımların amacına ulaşması toplumun sosyal refahının sağlanması adına önemli bir adım olarak karşımıza çıkmaktadır. Sosyal refahın sağlanması ise daha mutlu ailelerin ve dolayısıyla nesillerin yetişmesi için bir ön koşuldur.

Sosyal yardımlar bir güvence sistemi olmakla beraber insanların kendilerine yetecek düzeye gelinceye kadar sağlanan maddi ve manevi destek olarak ifade edilebilir. Sosyal yardımların temel amacı güçsüzlerin korunması ilkesiyle toplumun en küçük yapı taşı olan birey ve ailenin korunmasını esas almaktadır. Devlet, sosyal yardımlar ile bireyin ve ailelerin asgari geçimlerini sağlamasını hedeflemektedir. Böylece güçsüz olanlar koruma altına alınarak toplum içinde var olan adaletsiz durumlar önlenmeye çalışılmaktadır.

Sosyal devlet anlayışı kapsamında sosyal yardımda bulunan devletin bunu uygulamaya koymasında sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları önemli bir araçtır. Vakıflar, muhtaç olan aileleri tespit ederek çeşitli yardımlarda bulunup onlara destek olmaktadır. Maddi yardım, gıda, giyecek, barınma, yakacak gibi pek çok yardım ihtiyaç sahiplerine ulaştırılmaktadır. Bununla beraber yapılan yardımlar karşılıksızdır; bireylerden veya ailelerden yardımların sonucunda herhangi bir şey talep edilmemektedir.

Sosyal yardımların ihtiyaç sahiplerine ulaştırılmasında vakıflara önemli görevler düşmektedir. Bu yardımların muhtaç durumdaki insanlara yeterli miktarda ve doğru zamanda ulaşması, refah seviyesinin yükseltilmesinde önemli bir faktördür. Bu nedenle vakıfların gerekli özveriye göstermeleri ve bu konuda devletten yeterli desteği alabilmeleri, toplumun refahı için oldukça önem arz etmektedir. Çalışmamızda sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları ile ilgili genel yapı incelenmiş ve belirlenen iki ilçe kapsamında yapılan sosyal yardımların etkinliği değerlendirilmiştir. Bu bulgular ışığında sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları tarafından yapılan yardımlarla ilgili eksik yönlerin tespit edilmesi ve düzeltilmesi için atılması gereken adımların belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışmamızın temel tezi sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarının yoksullukla mücadele konusunda etkin kurumlar olduğudur.

Hatay ili, özellikle Suriye sınırında yer alması hasebiyle Suriye’de 2011 yılından beri süregelen iç savaştan en çok etkilenen illerden biri olmuştur. Özellikle esnaf ve ticaretle uğraşan kesim bu durumdan oldukça fazla etkilenmiştir. Bunun yanı sıra Suriye’den göç eden genç kesimin yarattığı ucuz iş gücü, ildeki gündelik işlerde çalışan işçileri çok zor duruma sokmuştur. Nitekim Kalkınma Bakanlığı tarafından yapılan İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi (SEGE) araştırmasında Hatay, 2009 yılında 81 il içinde 27. sırada yer almakta iken 2011 yılında 46. sıraya gerilemiştir. Hatay, 2012 yılında çıkarılan kanunla birlikte büyükşehir olmuştur.

Araştırma kapsamında seçilen ilçelerden biri Antakya’dır. Antakya İlçesi 2012 yılında çıkarılan büyükşehir yasasından önce Hatay ilinin merkez ilçesi konumundaydı. 2012’de yılından itibaren Hatay ilinin büyükşehir olmasıyla birlikte

Antakya İlçesi Defne ve Antakya olarak ikiye ayrılmıştır. Buna rağmen hala Hatay ilinin en fazla nüfusa sahip ilçesidir.

Araştırma kapsamında seçilen diğer ilçe ise Defne İlçesi'dir. 2012 yılında çıkarılan büyükşehir yasası ile birlikte kurulmuştur. Defne İlçesi Hatay ilinin en fazla nüfusa sahip 3. ilçesidir.

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kavramsal ve kuramsal çerçeve üzerinden sosyal devlet kavramının çeşitli tanımları, niteliği, sosyal devletin görevleri ile sosyal hizmet ve sosyal politika kavramlarına yer verilmiştir. İkinci bölüm içerisinde ülkemizde sosyal devleti aşındıran olaylar ile sosyal devlet uygulamalarıyla ilgili geçmişten günümüze yaşanan gelişmelere değinilmiştir. Ayrıca sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarıyla ilgili genel bilgiler verildikten sonra yaptığı yardımların etkinliğiyle ilgili sayısal veriler hem Türkiye genelinde hem de Defne ve Antakya İlçesi özelinde değerlendirilmiştir. Bunun yanı sıra Avrupa Birliği üyesi ülkelerin sosyal yardım konusundaki uygulamalarına da değinilmiştir. Çalışmanın son bölümü olan üçüncü bölümde ise alan araştırmasına ilişkin yöntem ve amaç gibi bilgiler ile anket çalışması sonucunda elde edilen bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1. SOSYAL DEVLET, SOSYAL HİZMET VE SOSYAL POLİTİKA

Bu bölüm bünyesinde sosyal devlet kavramının çeşitli tanımları, niteliği, sosyal devletin görevleri ile sosyal devletle ilgili bazı kavramların tanımlamalarına yer verilecektir.

1.1. Sosyal Devlet

Literatürde sosyal devleti tam manasıyla açıklayabilen bir tanımlama bulmak çok zordur. Literatürde bulunan tanımlamalar genelde sosyal devletin kullandığı araçları veya amaçları gözeten tanımlamalardır. Bu durum herkesçe kabul gören bir tanıma ulaşılabilmemesini güçleştirmektedir. Ancak bünyesinde hem amaçları hem de kullanılan araçları bulunduran tanımlamalar sosyal devlet olgusunu daha iyi açıklayabilecektir (Aktan ve Özkıvrak, 2009: 4).

Sosyal devlet kapsamında özellikle yoksullara yönelik sosyal yardım uygulamalarının başladığı ilk dönemlerde bu uygulamalara özellikle liberal düşünürler karşı çıkmıştır. Hayek gibi pek çok düşünür yoksullara yapılacak yardımların belirli bir seviyeyi geçmemesi gerektiğini savunmuştur. Hayek doğduğu günden bu yana engelli durumda bulunanlar dışında kimse için özel politikalar üretilmemesi gerektiğini belirtmiştir. Thomas Malthus, yoksullara yönelik sosyal yardımlarda bulunmanın onları daha çok çocuk yapmaya teşvik edeceğini ve dolayısıyla toplumdaki yoksul sayısının artmasıyla toplumun genel refah seviyesinin düşeceğini savunmuştur. Herbert Spencer, kendi ihtiyaçlarını kendi başına karşılayamayacak olanların yok olup gitmesini normal gören doğal ayıklama sürecini savunmuştur. John Mill ise Spencer'in bu görüşüne karşı çıkmıştır. Mill, ihtiyaç sahiplerinin özellikle eğitim yardımları desteğiyle kendilerini geliştirip kendilerine yetebilecek bir yaşam seviyesine ulaşabileceklerini savunur (Sallan Gül, 2006: 30-31). John Mill dışında bu düşünürlerin temel eleştirisi sosyal devlet uygulamalarının bireysel özgürlüklere ve serbest piyasaya zarar verdiğidir. Onlara göre devlet temel görevleri dışında bir iş yapmamalıdır, ekonomik gelişime odaklanmalıdır. Yani sosyal yardımlar devletin değil, sivil toplum kuruluşlarının görevidir.

Muhafazakar görüşe göre, sosyal yardımlarda bulunma görevi maddi durumu elverişli olan tüm dindarlara aittir. Öncelikle kilisenin yanı sıra aile, yerel ve dinsel kuruluşlar ihtiyaç sahiplerine yardım etmelidir. Muhafazakar görüşe göre yardımların doğrudan devlet eliyle yapılmasıyla dinsel kuruluşların etkisi ve önemi azalacaktır. Bu nedenle karşı çıkmaktadır (Sallan Gül, 2006: 77).

John Keynes, ihtiyaç sahibi kişilerin belirli bir refah seviyesinin üstünde yaşam sürebilmeleri ve her türlü haktan özgürce yararlanabilmeleri amacıyla devletin bizzat destek sağlaması gerektiğini savunur. Bu nedenle sosyal refah devleti kavramı keynesçi refah devleti olarak da anılmaktadır (Sallan Gül, 2016: 148). Keynes'in düşünceleri sürekli gelişen ve zorlaşan yaşam koşulları karşısında hızla tüm ülkelerde yayılmıştır.

1.1.1. Sosyal Devlet Kavramının Tanımı

Sosyal devlet, sosyal adalet ile sosyal refahı temin etmek maksadıyla devletin hayattaki belli alanlara müdahale etmesi ve böylece adil bir ortamın oluşmasının sağlanması olgusunu içermektedir. Bu kavram yasal açıdan ilk olarak 1961 ile 1982 Anayasaları bünyesinde yer almıştır. 1961 Anayasası'nın 2. maddesi kapsamında ülkemizin insan haklarına ve bu anayasada belirtilen özgürlüklere önem verdiği söylenerek ülkemizin sosyal bir hukuk devleti olduğu açıkça belirtilmiştir. 1982 Anayasası'nın 2. maddesinde yine devletimizin sosyal bir hukuk devleti olduğu açıkça belirtilmiştir. Aynı anayasanın 60. maddesinde herkesin sosyal güvenlik hakkının olduğu belirtilmiştir. Bu bakımdan bu güvenliğin sağlanması ve korunması devletin yükümlülüğündedir (Soysal, 1990: 231).

Devletin ilk sorumluluğu bünyesinde yaşayan insanların korunmasını sağlamaktır. Bu bakımdan devletin sosyal güvenlik unsurlarına önem vermesi söz konusu sorumluluğun yerine getirilebilmesi açısından önem arz etmektedir. Sosyal güvenlik unsurları uygulanırken ülke içinde yaşayan insanlara yönelik hiçbir ayrımın gözetilmemesi ve insanlara eşit bir şekilde yaklaşılması devletin sorumluluğu altındadır (Özer, 1990: 3). Bu açıdan sosyal güvenlik ile sosyal yardımlaşma görevleri Anayasa bünyesinde devletin yükümlülüğü altında yerine getirilmektedir. (Oğuz, 1989: 75).

Sosyal devlet, bünyesinde yaşayan insanları varlıklarının ölçüsüne önem vermeden belli bir refah seviyesine ulaştırmayı amaçlamaktadır. Bu bakımdan finansal krizler dışında, felaketler, hastalıklar, yaşlılık gibi durumlar söz konusu olduğunda devletin sosyal devlet anlayışı kapsamında yardıma bulunacağı düşünülmektedir. Yani devlet, sosyal devlet anlayışıyla birlikte risk altında bulunanları güvence altına almaktadır.

Sosyal devlet, serbest ekonomi içerisinde sosyal hayata zarar veren riskleri ortadan kaldırmak adına müdahale edebilen bir devlet sistemi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bakımdan sosyal devlet anlayışında ülke içerisinde yaşayan insanların refah düzeyinin önemi bulunmaktadır. Dolayısıyla refahın bozulmasına neden olan unsurların devlet müdahalesi ile tamir edilmesi süreci söz konusu olmaktadır (Öztürk, 2009: 38).

Sosyal devlet, yasalar kapsamında insanlara tanınan hakların adil olarak bireylere dağıtıldığı ve bu hakların anayasal kapsamda güvence altına alındığı bir devlet sistemi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bakımdan sosyal devlet bünyesinde hiçbir şekilde din, mezhep, renk, cinsiyet ayrımı olmaksızın herkesin haklara eşit şekilde kavuşabilmesi adına hareket edilmektir. Bu açıdan herkesin eğitim, sağlık ve diğer hayati olgularla alakalı adil olarak hizmet almak hakkı bulunmaktadır. Söz konusu bu öğelerin insanlar tarafından edinilebilmesi için devletin her türlü yardımı yapma ve söz konusu öğeleri sağlayacak tedbirleri alma sorumluluğu vardır. Toplum bünyesinde asgari gelir seviyesinin yaratılması, sağlık ve eğitim hizmetlerinden yararlanılmasının sağlanması bireylerin insan onuruna yakışır biçimde yaşamlarını sürdürmeleri açısından önemlidir. Bu bakımdan bu olguların devletin sorumluluğu altında sağlanabilmesi sosyal devlet anlayışı açısından son derece önemlidir.

Sosyal devlet, toplumda insan haklarının ihmal edilmesini önlemek ve herkesin haklarının korunmasını sağlamak adına benimsenmiş bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Sosyal haklar sadece bir kesime veya bir zümreye ait haklar olmamalarından dolayı söz konusu bu hakların gözetiminin sağlanması sosyal devletin bir görevidir.

Kişi ve toplum arasındaki etkileşimin sağlanması kişilerin refahlarının güvence altına alınmasından geçmektedir. Bu bakımdan sosyal devletin bir görevi de kişilerin sosyal refahlarını güvence altına almasıdır. Bireylerin refahlarının güvence

altına alınabilmesi bakımından sermaye ile emek arasındaki etkileşim son derece önemlidir. Çalışanların haklarının sermayeye karşı korunabilmesi sosyal devletin sorumluluğundadır. Bunun dışında ekonomik krizlerin oluşmasının engellenmesi, işsizliğin düşürülmesi benzeri olgular sosyal devlet anlayışı içerisinde takip edilmesi gereken öğelerdir (Öztürk, 2009: 39).

Sosyal devlet anlayışının sağlanmasında bir diğer önemli olgu gelir dağılımında adaletin sağlanmasıdır. Bunun dışında, sosyal devlet anlayışı kapsamında adil bir hukuk sisteminin kurulması ve bu hukuk sisteminin sürdürülmesi amaçlanmaktadır. Bu bakımdan, sosyal devlet anlayışı haksızlıkların ortadan kaldırılması ile güçsüzlerin korunmasını benimseyen bir devlet anlayışı olarak karşımıza çıkmaktadır. Söz konusu bu devlet anlayışının tüm yönleriyle oturtulabilmesiyle sosyal devletin sağlanabilmesi mümkün olacaktır.

Yukarıda anlatılanlardan hareketle sosyal devleti; sosyal refahın artırılmasına yönelik görev ve yükümlülükleri yerine getirmeyi üstlenen, insan hayatına ve şerefine önem veren, sosyo-kültürel gereksinimlerle birlikte mali gereksinimleri de karşılamayı planlayan ve bu maksatla çeşitli kurumların oluşturulmasını amaçlayan devlet anlayışı olarak açıklamamız mümkün olmaktadır (Serter, 1994: 33; Sabuncu, 1990: 67).

1.1.2. Sosyal Devletin Nitelikleri

Sosyal devlet anlayışının özünde bireylerin temel hak ve özgürlüklerine önem vermek bulunmaktadır. Söz konusu temel hak ve özgürlükler kapsamında çalışan haklarını benimseyen, sermaye ile emek arasındaki ilişkiyi uyumlu hale getiren, birey ile toplum arasındaki ilişkileri düzenleyen bir anlayışın sağlanabilmesi önemli olacaktır. Bunun dışında insanların geçimlerini sağlayabilecekleri iş şartlarının yaratılması ile işsizliğin önlenmesi açısından yapılan çalışmalar sosyal devletin bir unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır. Söz konusu ekonomik uygulamalar kapsamında sosyal devlet anlayışının ilk niteliği ailelerin asgari kazanç sağlayabilmesidir. İkinci nitelik ise bireylerin bir takım sosyal risklerden korunmasını sağlamaktadır. Üçüncü nitelik ise sosyal refah hizmetleri kapsamında insanların iyi yaşam standartlarına kavuşmasının sağlanmasıdır (Özdemir, 2004: 33-34).

Sosyal devlet kapsamında özgürlükler dışında, maddi ihtiyaçların giderilmesi de hedeflenmektedir. Bu bakımdan bu olguyu sağlamak adına sosyal yardımlar, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler ve benzeri faaliyetlerin gerçekleştirilmesi ile sosyal devlet anlayışı yürütülmüş olmaktadır.

Sosyal devlet gerekli olan durumlarda geliri tekrar dağıtabileceği gibi ekonomiye müdahale edebilir ya da sosyal olgularla alakalı sosyal düzenlemeler yapabilir. Düzenleyici olarak nitelendirilmesinin sebebi sosyal yardımları ve sosyal güvenlik politikalarını yürütmesi ve işçi maaşlarını düzenleme yoluna başvurabilmesidir. Transfer harcamaları ve vergiler yoluyla sahip olunan gelirin ne biçimde dağılacakını farklılaştırabilmesi gelirin tekrar dağıtılması kapsamına girmektedir. Gelirin adaletli olarak dağılmaması toplumun karışmasına neden olabilecek olgulardan biri olması bakımından oldukça önem arz etmektedir (TÜSİAD, 1995: 73-74).

Sosyal devlet anlayışı her ülkede farklı bir anlam kazanabilir. Ancak temel olarak, ailenin ve çalışanların korunması, çalışma şartlarının iyileştirilmesi, yoksulluğun önlenmesi, yaşlılara ve hastalara yardımda bulunulması ve benzeri konular ilk başta üzerinde durulan konulardır. Sosyal devlet anlayışı kapsamında bireylere sunulan imkanlar dahilinde yetersizliği olan bireylerin diğerleriyle birlikte yarışa dahil olmalarını sağlayacak koşullar oluşturulması için uğraşmaktadır. Böylece toplum bünyesindeki eşitsizlikler kaldırılmaya çalışılmaktadır (Sözer, 1997: 7).

Sosyal devlet ilk önce insanların asgari standartlara kavuşmalarını sağlamakla uğraşmaktadır. Bu bakımdan sosyal devlet açısından vatandaşların yaşam koşulları ve refah durumları oldukça önemlidir. Söz konusu şartların kişilere sağlanması esnasında bu kişilerin onurlarının incitilmemesi oldukça önem arz etmektedir. Ayrıca güçlülerin güçsüzleri ezmemesi açısından bir koruma alanı oluşturulmaya çalışılmaktadır. Toplum bünyesinde gelir farklılıklarından dolayı oluşan sınıf olgusu, sosyal devlet anlayışı içerisinde ortadan kaldırılmaya çalışılmaktadır. Bu bakımdan alt gelir gruplarının iyileştirilmesi ve fakir insanlar ile yardıma muhtaç kişileri koruma altına alacak kurumlar kurulması için uğraşmaktadır. Sosyal adaletin sağlanabilmesi açısından insanların çalışma hayatına kazandırılması için uğraşmaktadır. Ayrıca bireylerin sosyal yaşamda yalnız kalmalarını önleyecek

kurumların oluşturulması bireylerin hayata tutunabilmeleri açısından oldukça önem arz etmektedir (Seyyar, 2002: 498).

1.1.3. Sosyal Devletin Görevleri

Sosyal devlet anlayışının geçerli olabilmesi açısından toplum düzeyinde bazı unsurların ve düzenlemelerin yürütülmesi gerekmektedir. Bu bakımdan yapılabilecek kimi düzenlemelerin aşağıdaki gibi sıralanması mümkündür (Öztürk, 2009):

- Adaletli gelir dağılımının sağlanması,
- Asgari ücret uygulaması,
- Fırsat eşitliğinin mümkün kılınması,
- Tarımsal ürünlerin desteklenmesi,
- Toprak ile tarım reformunun gerçekleştirilmesi,
- KOBİ'lerin yaygınlaştırılması,
- Bölgeler arası farklılıklarının giderilmesi,
- Enflasyonla mücadele edilmesi,
- Adaletli vergi politikası,
- En az geçim indirimi,
- Kayıt dışı ekonomi ile mücadele edilmesi,
- İşsizlikle mücadele edilmesi,
- Transfer harcamaları,
- Sosyal güvenliğin tesis edilmesi,
- Sosyal yardımlar.

1.1.3.1. Adaletli Gelir Dağılımının Sağlanması

Gelir dağılımı, gelir seviyesindeki eşitsizliklerle sosyal ve ekonomik kurumlar arasındaki ilişkiyi, zengin kesimin sahip olduğu gelire yoksul kesimin geliri arasındaki farklılığının zamanla değişimini, gelir seviyesindeki eşitsizliğin değişiminin servet, sermaye birikimi gibi olgular üzerindeki etkilerini ve kaynak dağılımını ortaya koymaktadır (DPT, 2001: 3).

Ülke gelirinin ülke insanlarına adaletli bir şekilde dağıtılmasının sağlanması sosyal devlet anlayışı açısından oldukça önemlidir. Ancak teorideki bu olguyu gerçek hayata geçirebilmek oldukça zordur (Turner, 1997: 10).

Gelir farklılıkları sonucunda bazı kesimlerin fazla gelire sahip oldukları gözlenirken bazı kesimlerin daha az gelire sahip olduğu gözlenmektedir. Bu durum sosyal devlet anlayışıyla uyuşmamaktadır. Bu bakımdan bu olgunun ortadan kaldırılmasına yönelik girişimlerde bulunulması sosyal devlet anlayışının geliştirilmesi bakımından oldukça önemlidir. Böylece yoksullukla başa çıkabilecek adımlar da atılmış olacaktır (Ulusoy, 2004: 286).

Gelir dağılımının adaletli olmadığı ülkelere bakıldığında fakirlik dolayısıyla hırsızlık ve benzeri ahlaki olmayan olgularla daha sık karşılaşıldığı görülmektedir. Bu olgular finansal zararlara yol açtığı gibi ahlaksal sorunların oluşmasına neden olmaktadır. Söz konusu bu olgular neticesinde toplumda bir çözülme meydana gelmeye başlamaktadır. Bu olgunun önlenmesi açısından sosyal devlet olgusuna odaklanılması önemli olacaktır.

1.1.3.2. Asgari Ücret Uygulaması

Günümüzde toplumlar bünyesinde sorunlara neden olan ana unsurlardan bir tanesi de ücretlerle alakalıdır. Günümüzde üretim giderek artmakta ve dolayısıyla işçi sayısı da giderek yükselmektedir. Ancak söz konusu bu yükselişle beraber ücretler kapsamında bir takım sorunlar açığa çıkmaktadır. Gelişmiş ülkeler baz alındığında fiziksel emek sarf eden işçiler ülke gelirinin yaklaşık %40'ını ifade etmektedir. Bu işçilere memurlar da eklendiğinde bu oran yaklaşık %75'lere yükselmektedir (Ansal, Küçükçiftçi, Onaran, Orbay, 2000: 151). Gelir, işverenler açısından her ne kadar maliyet olarak nitelendirilse de çalışanlar açısından mal ve hizmet temininin anahtarıdır. Bu bakımdan ücret, ekonominin işleyişini ayarlayan önemli unsurlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Adaletli gelir dağılımının sağlanması, ailelerin geçimlerini sağlayacak kadar bir gelire sahip olmaları açısından oldukça gereklidir. Bu bakımdan asgari ücretin tam olarak ne kadar olacağının tespiti oldukça önemlidir. Asgari ücretin az olması gelir adaletsizliğinin artmasına neden olurken, çok olması durumunda ise işverenlerin çalışan çıkartması söz konusu olacağından dolayı işsizliğin oluşması söz konusu olacaktır. Bu bakımdan sosyal devlet anlayışı kapsamında optimum asgari ücretin tespiti önemli olacaktır (Ansal vd., 2000: 152).

1.1.3.3. Fırsat Eşitliğinin Mümkün Kılınması

Sosyal devlet anlayışında, eğitimde, sağlıkta, istihdam şartlarında, ekonomik olgularda fırsat eşitliğinin sağlanması önemlidir. Bu gibi olgularda fırsat eşitliğinin sağlanamaması durumunda adil hizmet anlayışı sergilenememiş olacaktır ki bu sosyal devlet anlayışına ters bir durumdur. Ülke içerisinde fırsat eşitliği olgusunun bulunması mali açıdan imkanları olmayan insanlara da bir takım fırsatlar yaratılması açısından son derece önemlidir. Yani mali imkanları az olan kişi ve ailelere eğitimde, sağlıkta ve diğer alanlarda fırsat eşitliğinin sunulması bu insanların kendilerini geliştirmelerine imkan sağlayacaktır. Böylece insanların bu tür alanlardaki imkansızlıkları ortadan kaldırılarak sosyal devlet anlayışının geçerliliği de artmış olacaktır (Palamut ve Yüce, 2001: 17).

Eğitim ile sağlık hizmetlerinin toplumun her kesimine eşit fırsatlar halinde sunulabilmesi, sınıfların kendilerini geliştirebilmesi açısından çok önemlidir. Bu sayede sınıflar arasındaki eşitsizlik durumu giderek kapanabilmekte ve böylelikle daha sosyal bir sistem yaratılabilmektedir. Ayrıca eğitim ve sağlık hizmetlerinde fırsat eşitliğinin yaygınlaşmasıyla birlikte din, renk, ırk sebebiyle yapılan ayrımcılıkların azalması söz konusu olmaktadır. Bu bakımdan fırsat eşitliği aslında tüm ülkenin gelişimine katkı sağlayan bir öge olarak karşımıza çıkmaktadır (Boron ve Torres, 1996: 112-113).

1.1.3.4. Tarımsal Ürünlerin Desteklenmesi

Özellikle gelişmemiş ekonomiler kapsamında üretimin büyük bir bölümü tarımsal ürünlerden meydana gelmektedir. Tarımsal ürünler yapısal olarak katma değeri düşük olan mamuller olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Bu bakımdan bu ürünlerin dış ticaret kapsamındaki talepleri oldukça değişkenlik gösterebilmektedir. Tarım ürünlerinin talep esnekliğinin yüksek olması bu ürünlerin değişimlerden hızlı etkilenmesine neden olmaktadır. Bu maksatla tarım sektörünün desteklenmesi gerekmektedir. Bu açıdan çeşitli sübvansiyonların kullanılması, ucuz mazot desteği, maliyeti düşük krediler dışında destek alımları, fiyat müdahaleleri gibi unsurlarla tarım sektörüne destek verilmesi söz konusu olmaktadır. Bunun dışında tarım ürünlerinin az olduğu yıllar içerisinde devlet stoklarından piyasaya mal sürülerek fiyatların olağanüstü artmasının engellenmesi ile tarım ürününün fazla olduğu

dönemlerde ise çok aşağılara inen fiyatların engellenmesi açısından adil fiyat uygulamasının yapılması tarım sektörünün desteklenmesini sağlamaktadır. Böylece sosyal devlet anlayışı kapsamında hem üretici hem de tüketici korunmuş olmaktadır (Orhan, 1999: 9).

1.1.3.5. Toprak ile Tarım Reformunun Gerçekleştirilmesi

Ülke içerisindeki toprakların adaletsiz şekilde dağılmış olması gelir dağılımının bozulmasına neden olmaktadır. Özellikle tarıma dayanan ekonomilerde toprakların adaletsiz biçimde dağılmış olması gelir adaletini olumsuz yönde etkilemektedir. Toprak reformu kapsamında büyük toprakların tasfiyesi söz konusu olmakla beraber toprağı olmayan çiftçilere toprak kazandırılması suretiyle gelirin dağıtılması sağlanmaktadır (Şenses, 2003: 229).

1.1.3.6. KOBİ'lerin Yaygınlaştırılması

Küçük ve orta ölçekli şirketlerin çoğalması gelir dağılımında adaletin sağlanması açısından yarar sağlayacaktır. Böylelikle orta sınıf güçlendirilmiş olacaktır. Ekonomideki gelirin sırf büyük şirketlerde toplanması gelir dağılımındaki adaleti bozabilmektedir. Bu bakımdan KOBİ'ler gelirin adil bir şekilde dağıtılmasına oldukça destek vermektedir. Bunun dışında, bu işletmeler sayesinde istihdamın artması söz konusu olmakta ve bu durum ekonomiye olumlu yansımaktadır. KOBİ'lerin artmasıyla birlikte rekabet artmakta ve böylece kalite unsuru da gelişmiş olmaktadır.

1.1.3.7. Bölgeler Arası Farklılıklarının Giderilmesi

Ülkeler bünyesinde gelirin adaletli dağılıp dağılmadığını görmek için bölgeler arasındaki farklılara göz atmak gerekmektedir. Bir ülkede gelir, eğer belli bir bölge kapsamında yoğunlaşmaktaysa, o ülkede gelir adaletinin olduğundan söz etmek zorlaşır. Bu durum özellikle gelişmekte olan ve gelişmiş ülkeler bünyesinde görülen bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

Özellikle bölgeler arası gelir farklılıklarının oluşmasına neden olan olgulardan biri üretimin büyük bölgelerde yapılması isteğidir. Bu bakımdan şehirleşme süreci kapsamında firmaların ve işletmelerin yoğunluklu olarak büyük kentlerde görülmesi kentsel gelişim farklarının oluşmasına neden olmaktadır. Bu

durum hem gelirin büyük bölgelere yığılmasına sebep olurken hem de istihdamın bu bölgelerde oluşmasına sebep vermektedir. Bu olgular göçü tetikleyerek zaten küçük olan bölgelerin daha da küçülmesine neden olmaktadır (Öztürk, 2009: 54).

Söz konusu bölgeler arası farklılıkların ortadan kaldırılabilmesi bakımından gelişmemiş bölgelere yatırım şartlarının oluşturulması önemli olacaktır. Özellikle bu bölgelere yatırım yapan yatırımcılara teşviklerin sunulması gerekmektedir. Ayrıca devletin bu bölgelerde yatırımlarda bulunması bu bölgelere yarar sağlayacaktır.

1.1.3.8. Enflasyonla Mücadele Edilmesi

Fiyatlar genel düzeyinde meydana gelen artışlar vatandaşların alım gücünü düşürmektedir. Özellikle düşük gelirli vatandaşların bu artışlardan kayıpları oldukça fazla olmaktadır. Bu insanların sahip olabilecekleri değerler reel olarak düşmektedir. Aslında bu durum bir nevi gelirin adaletsiz dağılmasıyla benzeşmektedir. Burada insanlar reel gelirlerin düşmesinden dolayı ihtiyaçlarını karşılayamamaya başlamaktadır (Öztürk, 2009: 55).

Enflasyonun yüksek olduğu dönemlerde bu olumsuzluk orta ve düşük gelir grupları üzerinde toplanmaktadır. Bu durum gelir adaletinin bozulmasına sebep olmaktadır (Mutlu, 1994: 17). Ayrıca söz konusu kesimler vergilerini hala nominal gelirleri üzerinden vermektedirler. Bu durum neticesinde reel gelirlerinde bir artış olmadığı halde vergiler kapsamında meydana gelen artışlar neticesinde bu kesimlerin yükleri daha da ağırlaşmaktadır.

Enflasyonun artması sebebiyle sahip olunan kaynaklar etkin kullanılamamaktadır. Ayrıca vergi yükünün giderek artması yükümlülerin reel gelirlerinin hızla azalmasına neden olmaktadır. Bu durum gelir adaletinin bozulmasına yol açmaktadır.

1.1.3.9. Adaletli Bir Vergi Politikası

Toplumda sosyal adaletin sağlanması açısından vergi politikaları oldukça önemlidir. Vergilerin özellikle kişilerin mali güçlerine göre toplanması, adaletli olması açısından önem arz etmektedir. Bu açıdan vergi politikalarının amacı gelir bakımından yeterliliği olmayan kişilere kamu hizmeti sağlamaktır. Bu bakımdan vergi politikalarıyla ekonomik gücü olmayan kişilere yarar sağlanması

hedeflenmektedir. Vergi politikalarında geliri fazla olan kişilerden fazla vergi alınması gelir dağılımındaki uçurumun kapatılması açısından önemlidir. Ayrıca geliri az olan kişilerden az vergi alınmasıyla birlikte kesimler arası uçurum kapatılmış olacaktır (Palamut ve Yüce, 2001: 7).

Yapılan tüketim harcamaları üzerinden alınan dolaylı vergiler, gelir üzerinden doğrudan alınan vergilere göre gelir dağılımını daha olumsuz etkilemektedir. Türkiye’de dolaylı vergilerin toplam gelir içindeki payı %60'lara ulaşmıştır, OECD ülkelerinde ise bu pay %30'lardadır (Mutlu ve Çelen, 2012: 13). Yapılan yardımların büyük bir miktarı gıda, elektrik, ulaşım gibi tüketim harcamalarına gitmektedir. Dolayısıyla yapılan yardımların büyük bir miktarının devlete geri döndüğü söylenebilir.

1.1.3.10. En Az Geçim İndirimi

Vergide önemli olgulardan biri, bireylerin ancak geçimlerini sağlayacak bedellerin vergi dışında tutulmasıdır. Bireylerin yaşamları sürdürmelerini sağlayacak gelirlerinin vergi dışında tutulması akılcı bir davranıştır. Bu açıdan en az geçim indirimi bireylerin kendilerini ve ailelerini hayatta tutabilecek gelirlerinin vergi dışında tutulması anlamına gelmektedir. Eğer en az geçim indirimi artırılırsa vergi kapsamına girmeyen gelir büyüyeceğinden dolayı toplanan vergi azalacaktır (Öztürk, 2009: 64).

En az geçim indirimi akılcı bir öge durmasına rağmen tespiti bir o kadar zor bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun nedeni insanların demografik özelliklerinin farklı olması ve özellikler kapsamında onların yaşamlarını sürdürmeleri sağlayacak gelir miktarının farklı olmasıdır. En az geçim indiriminin belirlenmesinde asgari ücret, gıda maddelerinin fiyatları benzeri öğelerden yararlanılmaktadır. Bunun dışında diğer vergi tiplerinin vatandaşlar üzerindeki etkisi, devletin gelir ihtiyacı, insanların ortalama geliri gibi etmenler en az geçim indiriminin belirlenmesine tesir etmektedir. En az geçim indiriminde bireyler ile bireylerin aileleri göz önünde bulundurulabilmektedir. En az geçim indirimi kapsamında uygulanan bir diğer yöntem vergi alınacak gelirin belli bir kısmından vergi alınmamasıdır. Yani gelirin bir kısmı vergi dışında bırakılmış olmaktadır (Erginay, 1998: 54-56).

1.1.3.11. Kayıtdışı Ekonomi ile Mücadele Edilmesi

Kayıp ekonomi, yer altı ekonomisi, resmi olmayan ekonomi gibi adlarla anılan kayıt dışı ekonomi milli gelirin hesaplanmasında yararlanılan yöntemler kapsamında belirlenemeyen gelirleri ifade etmek için kullanılan bir tabirdir. Kanunlar ve kurallara bağlı olmadan edinilen gelirlerin hepsi kayıt dışı şeklinde ele alınmaktadır (Karagül, 1997: 186-187).

Gelir dağılımında adaletin sağlanabilmesi için ekonomideki hareketlerin kayıt altında tutulması gerekmektedir. Ekonomi kayıt altına alınamadığı durumlarda politik rantlar giderek büyüyecektir. Ayrıca bürokrasinin işleyişi giderek bozulacaktır. Söz konusu koşullar içerisinde vatandaşlar devlete olan güvenini yitirecek ve vergi ödemek istemeyecektir. İnsanlar daha fazla yasal olmayan ögelere yönelmeye başlayacaklardır. Yani kayıt dışı ekonominin varlığını sürdürmesi kayıt dışılığın artmasına neden olacaktır (Demir, 1997: 276-277).

Devlet kayıt dışı ekonomiyi kayıt altına almak adına bir çalışma yapmazsa, ilerde bu ekonomi büyük problemlerin oluşmasına neden olacaktır. Kayıt dışı ekonominin sebep olduğu problemlerin başında vergi gelirlerinde meydana gelen azalma bulunmaktadır. Vergi gelirlerinin azalması bütçe açıklarının büyümesine neden olacaktır. Bu durum devletin kaynakları etkin kullanamamasına neden olacaktır. Bunun dışında insanların yasalara ve kanunlara olan bağlılıkları kayıt dışı ekonominin büyümesiyle birlikte azalacaktır. Suçlu kişiler daha fazla suça yönelecektir. Kayıt dışı ekonominin büyümesiyle birlikte kayıt altındaki ekonomi hızla düşecektir (Altuğ, 1994: 368-370). Devletin sağladığı verginin kayıt dışı ekonomiyle azalmasıyla birlikte kamu hizmetlerinin sağlanması giderek daha zor hale gelmektedir. Bu durum, kamu mallarının azalmasına neden olmaktadır. Söz konusu küçülmelerle birlikte kayıtlı ekonomi giderek cazibesini yitirecektir.

Kayıt dışı ekonominin varlığı en fazla yolsuzlukların oluşmasına neden olmaktadır. Bu açıdan gelir dağılımında adaletin sağlanması isteniyorsa kayıt dışı ekonominin varlığının ortadan kaldırılması gerekmektedir. Kayıt dışı ekonominin önemli bir parçası da kayıt dışı istihdamdır. Kayıt dışı istihdam ücretler üzerinde baskı oluşturarak ücret politikalarının bozulmasına neden olmaktadır. Bozulan ücret politikalarının dışında kayıt dışı çalışanlar kayıtlı çalışanlara nazaran oldukça düşük maaşlara rıza göstermek zorunda kalmaktadır (Öztürk, 2009: 71). Kayıt dışı istihdam

edilen vatandaşların sosyal güvencelerinin de olmayışı bu kişilerin daha fazla zorluklarla karşılaşmalarına neden olmaktadır.

Kurallara ve kanunlara bağlı kalınması ile gelir adaletinin sağlanması açısından ekonomi içerisindeki unsurların kayıt altında tutulması önemlidir. Ayrıca devletin sorumluluklarını tam olarak yerine getirebilmesi açısından vergi gelirleri elde etmesi gerektiği ve bunun da ancak kayıtlı ekonomiyle sağlanabileceği unutulmamalıdır.

1.1.3.12. İşsizlikle Mücadele Edilmesi

Ülkelerin kaderlerini etkileyen ekonomik unsurların başında işsizlik gelmektedir. Ekonominin sosyal olarak nitelendirilebilmesi açısından ekonomide iş olanaklarının yeterince sağlanmış olması gerekmektedir. Toplumda işsizlik yaygınlaştıkça gelirin adaletli dağıldığından söz edilemeyecektir. Bu bakımdan ülkelerin sosyal devlet hizmetleri kapsamında işsizlikle mücadele etmesi oldukça önem arz etmektedir.

Gelir dağılımını etkileyen en önemli öğelerin başında işsizlik kavramı gelmektedir. Yapılan çalışmalar, istihdam düzeyinde meydana gelen olumlu değişikliklerin gelir dağılımını daha adaletli hale getirdiği gözlenmiştir (TÜSİAD, 2000: 17).

İşsizliğin artması sonucunda ailelerin gelir kaybı yaşaması söz konusu olduğundan gelirin adaletli dağılamaması sorunu ortaya çıkacaktır. Ayrıca işsizliğin arttığı dönemlerde sendikaya bağlı olmayan iş gücünün reel gelirinin de azalması söz konusu olabilmektedir. İşsizlik olgusunun fakirliğin artmasına sebep olması nedeniyle bu durum ülkeler açısından büyük bir risk unsuru taşımaktadır. İşsizliğin yaygın olduğu ekonomilerde suç oranları yükselmekte ve insanlar giderek daha da agresifleşmektedir (TÜSİAD, 2000: 19).

Gelir adaletinin sağlanabilmesi ve sosyal devlet olgusunu oluşturulabilmesi açısından istihdamın artırılması gerekmektedir. İstihdam artışı ancak yeni iş imkanlarının artması sonucu söz konusu olacaktır. Bu bakımdan devletin yatırıma yönelmesi yararlı olacağı gibi devletin özel sektörü yatırıma yöneltmesi de istihdama yarar sağlayacaktır. Ayrıca, mesleki eğitim unsurlarına önem verilmesi istihdamın artırılmasında oldukça faydalı olacaktır.

1.1.3.13. Transfer Harcamaları

Ülkelerin gelir dağılımındaki adaleti sağlama amacıyla kullandığı yöntemlerden biri de transfer harcamalarıdır. Bu yöntemle birlikte ekonomiye müdahale edip gelir düzeyi düşük durumda bulunan kesimlere yönelik hizmetler verebilmeyi amaçlamaktadır. Aslında yoksulluk ile gelir dağılımındaki problemler gelir transferinde yaşanan aksaklıklardan meydana gelmektedir. Bu bakımdan devletler yaptıkları transfer harcamalarıyla bu problemleri ortadan kaldırmaya çalışmaktadırlar. Emekli maaşları, işsizlik tazminatları, tarım ürünlerinin sübvansede edilmesi benzeri olgular transfer harcamaları olarak değerlendirilmektedirler. Ayrıca devletin iç ile dış borçlar sebebiyle yaptığı faiz ödemeleri de transfer harcaması olarak değerlendirilmektedir (Öztürk, 2009: 61).

İnsanların transfer harcamalarından sağladıkları faydalar kurumlara da sunulabilmektedir. Durumu iyi olmayan kurumlara verilen transfer harcamalarıyla birlikte bu kurumların faaliyetleri sürdürülebilir hale gelebilmektedir. Ancak siyasetçilerin transfer harcamalarını kötü niyetli olarak kullanma ihtimali de bulunmaktadır. Siyasetçilerin oy kaygısı sebebiyle transfer harcamalarını adil kullanması durumu söz konusu olabilmektedir. Günümüzde transfer harcamalarının gelir dağılımını düzeltmek adına kullanılması oldukça önemlidir. Ayrıca yoksul kesimlerin sorunlarının azaltılması ile istihdam olanaklarının artırılması transfer harcamalarının ana hedefi olmalıdır. Tüm bu öğeler gelir dağılımındaki uçurumun kapanması açısından önemlidir (TÜSİAD, 2000: 109).

1.1.3.14. Sosyal Güvenliğin Tesis Edilmesi

Türkiye’de sosyal güvenlikle ilgili düzenlemeler 1926 yılında kabul edilmeye başlanmıştır. Hastalık veya askerlik gibi kişinin isteği dışında gelişecek durumlarda gelirin durması nedeniyle işveren tarafından belirli bir zaman aralığında ödemeler yapılması konusunda Borçlar Kanunu’nun 328. maddesinde bir hüküm kabul edilmiştir. Ancak yeni olması ve yapılan düzenlemelerin karmaşık olması nedeniyle başlarda çok iyi anlaşılammıştır (Kantarıcı, 2003: 79).

Sosyal güvenliğin temel amacı kişileri istem dışı meydana gelen hastalık, meslek hastalığı, iş kazaları, sakatlık ve benzeri riskler karşısında koruyup devlet güvencesi altına almaktır (Egeli, 2007: 41). Bu risk unsurları kişilerin genel refahına

doğrudan etki etmesi sebebiyle bu risklere karşı devletin vatandaşlarını koruması beklenmektedir.

Devlet, kişilerin sosyal güvenliğini 3 yolla sağlamaktadır. Bunlardan birincisi sosyal sigortalar yoludur. Sosyal sigorta, sosyal güvenliği sağlamada kullanılan diğer yöntemler olan sosyal yardım ve sosyal hizmetlere göre daha etkin ve faydalı bir yoldur. Kişinin hastalık, iş göremezlik ya da emeklilik gibi her türlü durumunda devlet bu kişileri güvencesi altına almaktadırlar. Ancak sosyal sigortalıların bu olanaklarından yararlanabilmeleri için prim ödemeleri gerekmektedir. Prim ödeyip bu imkanlardan yararlanamayan kişiler ise sosyal yardımlar ve sosyal hizmetler yoluyla sosyal güvenlik kapsamına alınmaktadır. Yukarıda saymış olduğumuz sosyal devletin görev edinmesi gereken konuların hepsi sosyal güvenliğin sağlanmasına yönelik uygulamalardır (Egeli, 2008: 6).

1.1.3.15. Sosyal Yardımlar

Sosyal yardım, bir güvence sistemi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bakımdan sosyal yardımlar asgari düzeyde gelir sağlama olanağı bulunmayan insanlara, kendi kendilerine yetecek zamana gelinceye kadar maddi ve manevi destek sağlamak adına yapılan hizmetlerdir. Sosyal yardımlar birer kamu hizmetidir (Çengelci, 1993: 9-10).

Sosyal yardım, ailelerin çevre şartları ve diğer sorunlar sebebiyle yüzleşmek durumunda kaldıkları sorunların ortadan kaldırılması açısından önem arz etmektedir. Bu hizmetlerle birlikte toplumun en küçük yapı taşı olan birey ve ailelerin korunabilmesi hedeflenmektedir. Böylelikle toplumun korunması sağlanmak istenmektedir. Sosyal yardımların temel hedefi yoksul durumda bulunan insanlara asgari düzeyde bir yaşam şartlarının sağlanabilmesidir. Bu bakımdan, yoksul ailelere direkt maddi yardımlar yapılabilmeyle beraber farklı uygulamalarla birlikte onların asgari geçim kriterlerine sahip olmaları sağlanmaktadır. Ülkemizde 65 yaşın üstünde ve hiçbir güvencesi olmayan kişilere verilen yaşlılık maaşları sosyal yardım kapsamında değerlendirilebilecektir. Ayrıca yoksul insanların sağlık hizmetlerinden yararlanabilmeleri açısından verilen yeşilkartlar da sosyal yardım kapsamına giren hizmetlerden olmaktadır.

Sosyal yardımdan yararlanan kişilerin, bu yardım karşılığında bir faaliyette bulunması gerekmemektedir. Bu açıdan bu kişilerin yardım alması gerektiğinin kararlaştırılmış olması gerekli koşul olmaktadır. Yoksul kişilere yardım edilmesi milli dayanışma gerektiren bir ögedir. Yani bu kişilere yardımda bulunulması için toplumsal duyarlılık önem arz etmektedir. Çalışmasına engel teşkil edebilecek bir rahatsızlığı olan bireylerin ve yaşlıların gelir elde etme imkanlarının olmaması onları sosyal yardıma muhtaç bırakmaktadır. Ayrıca dul, çocukları olan ve geliri olmayan anneler de sosyal yardımdan yararlanması gereken kişiler arasındadır. Gerçekten sosyal yardıma gereksinimi olmayan kişilerin sosyal yardım almaları, sosyal yardıma ihtiyacı olan kişilerin bu yardımdan yararlanamamasına neden olacaktır. Bu açıdan gerçek ihtiyaç sahiplerinin tespit edilmesi oldukça önemlidir. Bunun dışında, sosyal yardımlar insanların yaşamlarını sürdürmeleri için kullanılmaktadır. Yani sosyal yardımlar neticesinde bir üretim söz konusu değildir. Bu olgu sosyal yardımları insani yardımlar kategorisine sokmaktadır. Belirtilen bu sosyal yardımların gereksinimi olmayan kişilere verilmesi, devlete ve millete yüklenen bir yük olacaktır (Türk, 2004: 156).

Sosyal sorunların çözülmesi kapsamında özellikle 1980'li yılların sonlarına doğru yerel yönetimler tarafından yürütülen politikalarla, bilhassa belediyeler tarafından yürürlüğe konulan ayni ve nakdi yardımlarda bulunma gibi geçici çözümlerle sorunların azaltılması için çaba sarf edilmiştir. Bu politikalar zamanla gelişerek sosyal belediyecilik kavramını ortaya çıkarmıştır (Adıgüzel, 2013: 352-353).

Dernek ve vakıflar dışında kamu kurum ve kuruluşları tarafından yapılan sosyal yardımlar bir hak olarak görülmelidir, karşılıksız olmalıdır. Ancak bu haktan sadece ihtiyaç sahibi olduğu tespit edilenler yararlanmalı ve muhtaç olmadığı kararı verilmediği sürece devam etmelidir. 2009 yılında başlatılan Sosyal Yardım Bilgi Sistemi (SOYBİS) ve 2010 yılında başlatılan Bütünleşik Sosyal Yardım Bilgi Sistemi sayesinde gerçek ihtiyaç sahiplerinin belirlenmesi, mükerrer kayıtların önüne geçilmesi, bürokrasinin en aza indirilmesi ve dolayısıyla yardımların daha kısa sürede ihtiyaç sahiplerine ulaşılması konusunda büyük bir başarı sağlanmıştır (<http://www.sosyalyardimlar.gov.tr>, Erişim Tarihi: 10.03.2016).

1.2. Sosyal Hizmet

İhtiyaç sahibi yaşlı, yoksul, engelli, kimsesiz kişilere sosyal hizmetler üretilmesi uzun yıllar boyunca hümanist veya dini inançlar üzerinden olmuştur. Ancak Sanayi Devrimi'nden sonra meydana gelen ekonomik ve sosyal gelişmeler bu hizmetlerin de daha gelişmiş şekillerde yürütülmesini gerektirmiştir. Sanayi Devrimi sonrası ortaya çıkan kapitalizmle birlikte meydana gelen sosyal sorunların çözüme kavuşturulmasında Sanayi Devrimi öncesinde uygulanan dini ve hümanist yaklaşımlar yetersiz kalmıştır. Dolayısıyla bu durum sosyal hizmetin bir bilim ve meslek dalı olarak daha geniş şekilde günümüzdeki anlamıyla ele alınmasına yol açmıştır (Çengelci, 1993). Kısaca sosyal hizmeti; sanayileşmeyle birlikte kentleşen toplum yapısında ortaya çıkan problemlerin çözülmesinde izlenen yolların yetersiz kalması sonucu ortaya çıkan bir bilim dalı olarak değerlendirmek mümkündür (Şahin, 2000: 6).

19. yüzyıldan itibaren, herhangi bir sosyal güvencesi olmayan, iş bulamayan, kimsesiz, sağlık, eğitim gibi konularda dezavantajlı durumda bulunan risk grupları var olan sisteme yönelik bir tehdit haline gelmeye başlamıştır. Oluşan bu tehdit ile birlikte meydana gelen sosyal sorunların çözülmesi sürecinde geçmişte uygulanan sosyal yardım ve hizmetlerin ne derece yetersiz kaldığı ortaya çıkmıştır. Bu nedenle sosyo-ekonomik, kültürel vb. sorunların çözümünü sağlayıp insanın ve toplumun sosyal refahını arttırmak için sosyal hizmet bilimi ve mesleği bir disiplin olarak ortaya çıkmıştır.

19. yüzyılla birlikte İngiltere ve ABD'de ihtiyaç sahibi göçmenlere yönelik sosyal yardımlarla beraber sosyal hizmetler gelişmeye başlamıştır. Bu yardımlar başlarda göçmenlerin yaşadıkları evlerin gönüllüler tarafından ziyaret edilmesi şeklinde olmuştur. Bu süreç daha sonra sosyal incelemelerin standartlarının belirlenmesini gerektirmiştir (Artan, 2011: 17).

Sosyal hizmet alanında hizmetlerde standardizasyonun sağlanması amacıyla ilk olarak 1869 yılında Londra'da sosyal hizmet alanında örgütlü dernekler "The Charity Organisation Society" (COS) isimli organizasyon kurulmuştur. Bu organizasyonun amacı yoksulluk yasası ile ilgili hayırsever kuruluşlar arasındaki koordinasyon eksikliklerinin giderilmesi yoluyla hizmetlerde etkinlik ve verimliliğin artırılmasını sağlamaktı. COS sosyal hizmet konularında değerlendirmelerde

bulunmak ve değerlendirme raporları oluşturmak dışında, özellikle gönüllü çalışma yürüten kadınların sosyal hizmet alanında eğitilmesine de öncülük etmekteydi. COS, sosyal hizmet alanındaki ilk oluşum ve kurumsallaşma olarak kabul görmektedir. 19. yüzyılda sosyal sorun alanlarına ilişkin hizmet modeli bölge ziyaretleri ile sınırlı tutulmakta ve sosyal sorunlar sınırlı bir yaklaşımla ele alınmaktaydı. Ancak 1869 yılında kurulan COS, sosyal hizmetlerle ilgili etkinlik ve verimliliği artırabilmek amacıyla yöntem farklılığına giderek aile ziyaretlerine başlamıştır. Yapılan bu ziyaretler ihtiyaç sahiplerine yönelik ön yargıları, inançları ve davranışları da olumlu yönde etkilemiştir (Duyan vd. 2008: 11-12).

ABD'de sosyal hizmetlere ilişkin önemli gelişmelerin 19. yüzyılın son çeyreğinde yaşanan ekonomik kriz sonrası başladığı görülmektedir. 1890 yılında hayırsever ve gönüllü organizasyonların krizden etkilenen ailelere yardım amacıyla yaptıkları çalışmalar, sosyal hizmet mesleği ve biliminin gelişmesine öncülük etmiştir. ABD'de gönüllü organizasyonlara öncülük eden liderler, bilim insanları ile birlikte sosyal hizmetlerin etkinliğini ve verimliliğini arttırmak için sosyal hizmetlerin ne şekilde sunulması gerektiğine dair çalışmalar başlatmışlardır. Yapılan çalışmalara sonucunda 1898 yılında New York Times gazetesinde COS tarafından ilk sosyal hizmet yaz kursu ilanı verilmiştir. Sosyal hizmetlerin sunulmasında bilimsel kriterlerin esas alınmak istenmesinin altında ise sınırlı olan kaynakların gerçek ihtiyaç sahiplerine en etkili ve en verimli şekilde ulaştırılması anlayışı yatmaktaydı. Bu süreçle birlikte gönüllü olarak çalışanlar sistematik şekilde eğitilmeye başlanmıştır ve bunun sonucunda sosyal hizmet mesleği ortaya çıkmıştır. Hollanda'da 1890 yılında kurulan sosyal hizmet okulu dünyada bu mesleğe yönelik bilinen ilk okul olmuştur (Artan 2011: 17).

New York Hayırseverlik Okulu'nun (New York School of Philanthropy) 1904 yılında 1 yıllık sosyal hizmet eğitimi veren programlara başlaması da bu mesleğin ortaya çıkmasına yol açan önemli gelişmelerdendir. Bu durum çalışmalara başlandığından bu yana amaç edinilen standartlara ulaşılması, daha etkin ve verimli bir hale getirilmesi için önemli bir gelişmedir. Böylece Amerika'da verilen ilk sosyal hizmet kursuyla başlayan sosyal hizmet eğitimi, tam anlamıyla sosyal hizmet okullarına dönüşmüştür. New York Hayırseverlik Okulu 1917 yılında ismini New York Sosyal Hizmet Okulu (New York School of Social Work) olarak değiştirmiştir.

20. yüzyılın başlangıcından itibaren sosyal hizmet alanında üniversite eğitimlerinin başlaması ve bu alandan mezun olanların Sosyal Hizmet Uzmanı (Social Worker) unvanı ile sosyal hizmetler alanında çalışmalarını sağlamıştır. 1919 yılına kadar ABD'de 19 Sosyal Hizmet Okulu kurulmuştur. 1917 yılında ise Mary Richmond "Sosyal Teşhis" adıyla sosyal hizmet alanındaki ilk bilimsel kitabı yazmıştır. Sosyal hizmetin ayrı bir disiplin haline gelmesi ise 1930'lu yıllarda olmuştur. 1929 yılında yaşanan ekonomik kriz sonrası 1935'te ABD'de çıkarılan "Sosyal Güvenlik Yasası" kapsamında toplumsal sürdürülebilirliğin sağlanması için sosyal hizmetlerin yaygınlaştırılması Sosyal Hizmet Uzmanlarının istihdamını ve mesleğin gelişimini sağlamıştır (Duyan vd. 2008: 12-13).

Uluslararası sosyal hizmet konferanslarının ilki 1929 yılında, 5000 kişinin katılımıyla Paris'te gerçekleştirilmiştir. Konferansta sosyal refah politikalarının geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapılmış ve çalışma raporu birçok ülke dilinde yayınlanmıştır. 1929 yılında yapılan ilk sosyal hizmet konferansında Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanları Federasyonu'nun (IFSW) da kurulması kararlaştırılmıştır. Ancak IFSW 1950 yılına kadar aktif olarak bir faaliyette bulunamamıştır. IFSW ilk konferansını 1956 yılında Almanya'nın Münih şehrinde gerçekleştirmiştir. IFSW, 2009 tarihi itibarıyla dünya genelinde 90 ülkede 745.000'den fazla üyesi ile örgütlenmiş durumdadır (<http://www.ifsw.org>, Erişim tarihi: 10.05.2016).

Sosyal hizmet okulları ABD'de ve diğer ülkelerde gün geçtikçe daha da yaygınlaşmış ve standartları yükselmeye başlamıştır. Türkiye'de sosyal hizmet alanındaki ilk eğitim "Sosyal Hizmet Akademisi" 1961 yılında başlamış olup daha sonra 1967 yılında Hacettepe Üniversitesi'nde "Sosyal Çalışma" bölümüne başlanmıştır (Şeker, 2012: 10).

21. yüzyılın ilk on yılında, AB ülkeleri ve ABD gibi gelişmiş ve gelişmekte olan pek çok dünya ülkesinde yüzyılımı yeni doldurmuş bir sosyal hizmet bilimi gelişmeye devam etmektedir. Hayırseverlere ve dini kurumlara dayalı olarak gelişen sosyal hizmetler, 19. yüzyılın ikinci yarısından başlayarak mesleki bir disiplinin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Sosyal hizmet, ulusal ve evrensel değerleri benimseyen bir yaklaşımla çalışan bir meslek ve disiplindir. Dünyada meydana gelen iktisadi ve toplumsal değişiklikler veya farklılıklarla birlikte sosyal hizmetler de

değişmekte ve gelişmektedir. Aynı zamanda diğer disiplinlerde meydana gelen gelişmelerden etkilenecek de kendini geliştirmektedir (Acar ve Duyan, 2003: 6).

Sosyal hizmetin verilmesinin amacı insanların yaşam kalitelerini yükseltmektir. Kongar'a göre (1972: 11); sosyal hizmet, sosyal hizmeti bireylerin sorunlarını çözmeye dayanan bir disiplin olarak değerlendiren tanımlardan oluşmuştur. Bu tanımlar iki farklı kaynaktan etkilenmiştir. Bunlardan birincisi, herhangi bir çıkar amacı gütmeyen tamamen insancıl hislerle insanlara yardım etmek. İkincisi de, liberal kalkınma yönteminin kendi iç yapısından dolayı meydana gelen toplumsal sorunlarını çözmeye gayretidir. Sosyal hizmet tanımlamasında kullanılan bir diğer yaklaşım da, sosyal hizmeti sosyal refah alanı kapsamında ele alan tanımlardır. Bu yaklaşımın dayanağı ise sosyal hizmetin tarihsel gelişim süreci içerisinde bireylerin refahlarına yönelik bir meslek olmasından kaynaklanmaktadır. Sosyal hizmetin odak noktasını "insan", "toplum", "değişim" ve "gelişim" konuları oluşturmaktadır. Toplumsal değişim ve dönüşümler sırasında insanın karşı karşıya kaldığı problemler ve bu problemlere çözüm üretme çabası sosyal hizmetin sorunlarını oluşturmaktadır. Sosyal hizmetin gelişim süreci dikkate alındığında sosyal, ekonomik ve kültürel gelişim ve değişimler sosyal sorunların çözümünde kullanılacak yöntem ve tekniklerin gelişimini de belirlemiştir.

Sosyal hizmetler, toplumsal refahı ve insanların yaşam kalitesini geliştirmek; insanların kendilerine yetebilecek konuma gelmelerini ve başkalarından bağımsız bir hayat sürdürebilmelerini sağlamak; aile bağlarını kuvvetlendirmek; kişilerin, ailelerin, grupların veya toplulukların toplumsal sorumluluklarının üstesinden başarıyla gelmesini sağlamak amacıyla sosyal hizmet konusunda uzman durumunda bulunan kişilerce gerçekleştirilen programlar ve uygulamalar bütünüdür (Barker, 1991: 153).

Dünyadaki sosyal, ekonomik ve ideolojik değişimlere paralel olarak sosyal hizmetin yaklaşım ve müdahale yöntemleri de değişerek gelişmektedir. Sosyal hizmet ilk çıktığı dönemlerde birey odaklı bir yaklaşımla bireyin geçmiş yaşantısı üzerine odaklanmıştır. 1960'lardan itibaren geneli yaklaşımın ortaya çıkmasıyla bireyi çevresiyle bir bütün olarak ele alan anlayışın etkin olduğu görülmektedir. Yaşanan toplumsal değişimler mesleki yaklaşımları etkilemekle birlikte, sosyal

hizmet tanımının da farklı yaklaşım ve görüşlerin eşliğinde gelişmesini sağlamaktadır.

1.2.1. Yoksullara Yönelik Sosyal Hizmet

Yoksulluk, insanların yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda psikolojik ve sosyolojik yoksunluk çekmesini de ifade etmektedir. Hangi kategoride olursa olsun her tür yoksulluk toplumun genel refahı için çözülmesi gereken bir problemdir. Bu konuda devlete önemli görevler düşmektedir. Her ne türde olursa olsun yoksunluk içindeki birey ya da ailelerin hem maddi hem de manevi yönden desteklenmesi, toplum huzurunun korunması açısından oldukça önem teşkil etmektedir.

Ekonomik yönden yoksulluk çeken ihtiyaç sahiplerine sunulan sosyal hizmetlerin başında sosyal yardımlar gelmektedir. Sosyal yardımlar nakit ya da aynı yardımlar şeklinde olabilmektedir. Aynı yardımlar gıda, kıyafet, yakacak yardımı gibi yardımları ifade etmektedir.

1.2.2. Aile, Çocuk ve Sosyal Hizmet

Aile ve çocuk refahı alanında yapılan çalışmalar, sosyal hizmetin kavramsal gelişimine önemli katkılarda bulunmuştur. Sosyal hizmet ve sosyal refah, ikili bir role sahiptir. Aile ve çocuklara yönelik hizmetlerin sunulması, ileriki süreçte ortaya çıkabilecek çok daha ciddi sosyal sorunların önlenmesini sağlar. Bu sayede sosyal refah politikalarının yöneliminin değiştirilmesi de mümkün olabilir. Aile ve çocuklara yardım insanlık tarihi kadar eskidir, ancak değişen toplumsal dinamikler özellikle 1900'lerden başlayan ve günümüze kadar uzanan dönemde, çocuklara ve kadınlara yönelik yeni yasal düzenlemeleri de beraberinde getirmiştir.

Devlet, bünyesinde yaşayan yaşlı, engelli, dul, yetim ve benzeri özel durumdaki dezavantajlı vatandaşlarına sahip çıkmak zorundadır. Bu kapsamda kurulan huzurevleri, yetimhaneler, engelli rehabilitasyon ve koordinasyon merkezleri gibi sosyal hizmet merkezlerinin önemi oldukça fazladır. Kadına şiddetin engellenmesi, çocuk yaşta evliliğin önüne geçilmesi gibi konular da sosyal hizmetin önemli konuları arasında yer almaktadır.

1.2.3. Gençlik ve Sosyal Hizmet

Çocukluktan erişkinliğe geçiş süreci içindeki çocukların, okul dışında cinsel ihmal ve istismara, genç yaşta hamileliğe, uyuşturucu madde kullanımına, şiddete vb. beklenmedik risk faktörlerine karşı bilinçlendirilmeleri gerekmektedir. Bu tür risklerle karşı karşıya kalmadan önce koruyucu ve önleyici sosyal hizmetler kapsamında gençlerin bilgilendirilmesi yaşanabilecek olumsuzlukları en aza indirgeyecektir. Sosyal hizmet desteği alan gençlerin, karşılaşılabilecekleri riskler karşısında nasıl davranmaları gerektiğini bildikleri için diğer gençlere göre kendilerini koruyabilme şansları daha yüksek olacaktır. Örneğin gençlerin cinsellik konusunda eğitilmeleri bulaşıcı hastalıklar ve erken hamileliğin önlenmesine yardımcı olabilmektedir.

1.2.4. Suçluluk ve Sosyal Hizmet

Suç ve ceza arasındaki dengenin çizgilerinin belirlenmesi sosyal adalet ve sosyal hukuk düzenin korunabilmesi açısından önemlidir. Mahew Hilk adlı hakim tarafından ilk kez İngiltere’de uygulanan ‘‘Denetimli Serbestlik’’ ile birlikte cezalandırmaya bakış açısında değişim gerçekleşmiştir. Hapishanelerde suçlulara yönelik rehabilite edici hizmetler başlatılmış ve ağır ceza almayanların toplum içerisinde rehabilite edilmeleri ve kamu hizmetlerinde zorunlu çalışmaya tabi tutulmalarına olanak sağlayan "Denetimli Serbestlik Yasası" ile suçluların topluma kazandırılmaları amaçlanmıştır. Ayrıca suç işleyenlerin cezaları bittikten sonraki süreçte de işe yerleştirilmelerine yönelik yasal düzenlemeler yapılmıştır (Nursal ve Ataç, 2006).

1.2.5. Yaşlılık ve Sosyal Hizmet

Sanayileşme öncesi yaşlıların nesiller arası bilgi aktarımında köprü görevine sahip olmaları ve yaşam süresinin kısalığı gibi nedenler yaşlılığın sosyal bir sorun olarak ortaya çıkmasını engellemiştir. Ancak sanayileşme sonrası süreçte yaşlılık sosyal ve ekonomik açılardan önemli bir sorun haline gelmeye başlamıştır. Sosyal refah düzeyinin yükselmesi ve tıp alanındaki ilerlemeler doğuştan başlayarak tahmin edilen yaşam süresinin uzamasına ve yaşlı kategorisinde sayılan nüfusun artmasına yol açmıştır. Kentsel ortamda, ailelerin yaşlılarına evlerde bakabilme olanaklarının sınırlı olması ve kurumsal bakım maliyetlerinin yüksekliği, yaşlılığı sosyal bir sorun

haline getirmiştir. Yaşlılığın sosyal bir sorun olarak kabul edilmesi, yaşlıların sosyal ve ekonomik açıdan topluma yük olduğu inancının gelişmesine ve kuşaklar arası çatışmaya neden olmuştur. Yaşlılıkta sağlık sorunları, sosyal statü kaybı ve ekonomik sorunlar yanında yaşlıların toplumsal olarak negatif ayrımcılığa maruz kalabilmeleri de söz konusu olabilmektedir.

Yaşlanma sonucu ortaya çıkan fiziksel değişimlerin yanı sıra, sosyal ve psikolojik ilişkilerde de değişimlerin yaşanması kaçınılmazdır. Fiziksel yaşlanmayla sosyal, ekonomik ve psikolojik sorunlar arasında doğrudan bir ilişki söz konusu olabilmektedir. Sosyal refah politikalarının oluşturulması, insanın bütün yaşam evrelerinde uyumlu ve aktif olabilmesi için önemlidir.

Yaşlılık sorunu sosyal, ekonomik ve toplumsal kalkınmayla doğrudan ilişkilidir. Sanayileşme ve kentleşme sonucu yaşanan değişimler, toplumsal değer yargıları ve toplumsal yapıya bağlı bir kurum olan aile yapısı üzerinde de yapısal ve işlevsel değişikliklere yol açmıştır. Yaşlı nüfusun hızla artması konut ve kentsel alanların yaşlılara uyumlu hale getirilmesi ihtiyacını da artırmıştır (<http://www.shcek.gov.tr>, Erişim Tarihi: 10.05.2016).

Yaşlı nüfusun sosyal bir sorun olarak algılanması, alana ilişkin sosyal politika ve refah hizmetlerinin oluşturulmasına yol açmıştır. Ülkeler sosyal refah düzeylerine göre yaşlılarına çok çeşitli sosyal hizmet programları sunabilmektedirler. Yaşlılara yönelik evde bakım, huzurevi, yaşlı bakım ve rehabilitasyon merkezi, yaşlı gündüzlü bakım merkezi vb. sosyal hizmetler oluşturulabilmektedir.

1.2.6. Engellilere Yönelik Sosyal Hizmet

Sosyal hizmete gereksinim duyan önemli bir grubu da engelliler oluşturmaktadır. 5387 sayılı kanuna göre engelliler; "...doğduğu günden itibaren belirli bir sebeple fiziksel, zihinsel, duygusal, duyuşsal ve sosyal becerilerini çeşitli oranlarda kaybetmesi sebebiyle sosyal hayata entegre olma ve günlük ihtiyaçlarını karşılama zorlukları olan ve bakıma, korumaya, rehabilitasyon ve danışmanlık hizmetlerine ihtiyacı bulunan kişi" olarak tanımlanmaktadır.

Engelliler okulda, iş ve aile hayatında, arkadaşlık ilişkilerinde ve toplumla olan ilişkilerinde ciddi sorunlarla karşı karşıya kalabilmektedirler. Diğer önemli bir sorunları da yaşam alanlarının engellilere uygun olmamasıdır. Konut ve kentsel

çevrede yaşam, engelli olan birey için işkenceye dönüşebilmektedir. Evlerde engelli bireyin hareketliliğini kısıtlayan iç mimari yapılanma kadar sokakların kaldırım, yol, asfalt vb. açılardan plansız kurgulanması engellilerin fiziksel olduğu kadar sosyal ve psikolojik açıdan uyum sorunları yaşamalarına neden olabilmektedir.

Engellilerin karşılaştığı en önemli sorunlardan birisi de çalışabilecek durumda olan engellilerin işsizlik ve yoksulluk sorunudur. Sosyal sigorta ve sosyal yardım kapsamında engellilere sağlanan gelir desteği de büyük ölçüde yetersizdir. Ayrıca engelliler sıklıkla sosyal dışlanmayla da karşı karşıya kalabilmektedir. Bütün bu sorunlarla yüz yüze kalan engellilerin, rehabilite edilmeleri ve toplumsal yaşama katılmalarının sağlanabilmesi için önlerindeki engellerin kaldırılmasını sağlayıcı sosyal hizmet politikalarının geliştirilmesi gerekmektedir. Dünyadaki engelli nüfusunun genel nüfus içindeki oranı da dikkate alındığında bu gruba yönelik oluşturulacak sosyal hizmet politika ve uygulamalarının önemi daha iyi anlaşılacaktır.

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) 2011 verilerine göre dünya nüfusunun %15'ini engelliler oluşturmaktadır. Buna göre dünyada yaklaşık 1 milyarı aşkın engelli bulunmaktadır. Bütün bu nedenler göz önüne alındığında engellilere yönelik sosyal hizmet politika ve uygulamalarındaki eksikliklerin giderilmesi gerekmektedir (<http://www.memurlar.net/haber/217373/>, Erişim Tarihi: 12.02.2016).

1.2.7. Tıbbi Sosyal Hizmet

Dünya Sağlık Örgütü sağlık kavramını "insanların fiziksel, mental ve sosyal açıdan fonksiyonların da tam bir iyilik halini sağlamak" şeklinde tanımlamaktadır (Wilkinson, 2001: 7). Sağlık, tanımından da anlaşılacağı üzere sadece fiziksel ve ruhsal açıdan değil aynı zamanda sosyal açıdan da iyilik halinde olmayı kapsamaktadır. Sağlık kimi zaman bireysel nedenlerle bozulabileceği gibi çevresel ya da toplumsal nedenlerden kaynaklı da bozulabilmektedir. Bireyin sosyal refahının artırılması ve tam bir iyilik halinin sağlanabilmesi için sağlık sorunlarının çözümünde disiplinler arası bir yaklaşımın uygulanması gerekmektedir (Sabuncu, Babadağ, Taşocak ve Atabek, 1991: 5).

Sosyal hizmet, hastaların "hasta hakları" açısından korunmasında önemli bir fonksiyona sahiptir. Sosyal hizmet yaklaşımının sağlık açısından üstlendiği

sorumluluklar kamu sağlığı açısından, kişinin çevresiyle uyumlu ve sağlıklı olmasını amaçlamaktadır. Sosyal hizmet; kişinin sağlığına etki eden çevresel faktörlerin değiştirilmesinde, yoksul insanların tedavilerinin ücretsiz karşılanmasında, yaşam kayıplarının sosyal ve ekonomik açıdan en aza indirgenmesi konularında çalışmalar yapmaktadır.

1948 İnsan Hakları Bildirgesi'yle başlayan ve 1981 yılında Lizbon Hasta Hakları Bildirgesi ile devam eden süreçte (Kaçar, 2008: 8-11), hasta hakları ve hastalara yönelik sosyal hizmet politikaları ve uygulamaları geliştirilmiştir. Hastanın tedavisi fiziksel, duygusal ve sosyal olarak ele alınması gereken bir durum olduğu için, hasta ve hastalığın tedavisinde bütüncül bir yaklaşımın olması gerekmektedir. Hastalığın tedavisindeki sosyal boyutun ihmal edilmemesi açısından sosyal hizmet tedavi programının içerisinde yer alması gereken disiplinlerden birisidir (Doğrucan, 2002).

1.2.8. Okul Sosyal Hizmeti

Sosyal hizmetin uzun zamandan bu yana kollarından biri olan okul sosyal hizmetinin gayesi toplumun refahını, gençleri, çocukları ve aileleri muhafaza etmektir. Okul; hedef kitlede bulunan kişilerin vaziyetlerinin saptanması ve gerekli görülen sosyal hizmetlerin sunulabilmesi için gereken ortamı sağlamaktadır. Ayrıca ocukların bütün ihmal ve istismarlara karşı korunmasına da yardımcı olmaktadır. Alanında uzman kişiler ve tüm okul personelleri çocukların korunması görevini yüklenmişlerdir. Bu tür okullar tüm gelişmiş ülkelerde bulunmaktadır. Okul ocuklara yönelik ihmal ve istismarda bulunabilme ihtimallerini göz önüne alarak meydana gelebilecek olayların önüne geçmeyi hedeflemektedir. Uyuşturucu, alkol ve sigara eğilimi olan çocukları muhafaza etmek, sorun teşkil edebilecek durumların önüne geçmek ve tedavi etmeye yönelik hizmetler sağlamaktadır. Ayrıca ocukların okulda başarısız olmalarına sebep olan sorunların ortadan kaldırılması, aile ve çocuğun desteklenerek refah seviyesinin arttırılması hedeflenmektedir (Tomanbay, 1999: 186; Duyan, amur Duyan, Gökçearsan ifti, Sevin, Erbay ve İkiizoğlu 2008: 32).

1.3. Sosyal Politika

1850'li yıllarda Profesör Doktor Wilhelm H. Riehl tarafından literatüre kazandırılmış bir terim olan sosyal politika, sanayileşmenin bir sonucu olarak ortaya çıkan işçi problemlerinin gitgide artmasıyla daha da yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır (Tuna ve Yalçıntaş, 1988: 21).

Sosyal politikaların oluşturulmasında en büyük görev devlete düşmektedir. Dini kurumlar, özel sektör içerisinde yer alan kuruluşlar, merkezi ve yerel yönetimler devlet kapsamı içinde sayılabilir. Ayrıca aile, komşu ve akrabalar gibi sivil kesim de sosyal politikaların uygulanmasında aktif bir şekilde görev üstlenmektedir (Beyazıt ve Güneş, 2016: 82).

Sosyal politika uygulama alanlarının belirlenmesi genelde sosyal hizmet yaklaşımına dayanmaktadır. Toplumsal yapıdaki dinamiklerin karmaşıklığı ve değişim niteliği, birey odaklı sosyal hizmet uygulanma alanlarının da sürekli olarak değişimi ve gelişimine neden olmaktadır. Sosyal hizmet 19. yüzyıldan günümüze sosyal, ekonomik ve kültürel yaşamdaki değişimleri dikkate alarak bilgi, beceri ve değer sistemi yanında, uygulama yöntemlerini ve ilgi alanlarını da değişime uğratmıştır. Sosyal hizmetin tanımlarından da anlaşılacağı gibi sosyal hizmetin temelinde birey ve topluma yönelik teoriler geliştirmek için temel alınan nokta sosyal hak ve sosyal adalet ilkeleridir. Sosyal hizmet; birey, aile, küçük gruplar, büyük gruplar, örgütler, sosyal çevre ve toplumla çalışır. Bütün bu çalışma alanlarının temeli bireyin sosyal refahının artırılarak iyilik halinin sağlanabilmesidir (Bulut, 2005: 73-81).

Sosyal politikaların uygulanma alanlarının belirlenmesi devletlerin refah sistemleriyle de yakından ilişkilidir. Ülkelerin gelişmişlik düzeyleri, sosyo-kültürel özellikleri, sosyal politikaların sunumuna tarih boyunca etki etmiştir. Sosyal politikaların sunumunda dört temel kurumun etkinliğinden söz edilebilir. Bunlar aile, devlet, piyasa ve gönüllüler olup, her kurumun farklı özellikleri ve nitelikleri bulunmaktadır. Sosyal hizmetin sunumu noktasında; aile, ahlaki ve manevi bir yükümlülüğü ve karşılıklı yardımlaşmayı; devlet, resmi yasal haklar ile birlikte hiyerarşiyi; özel sektör, ekonomik kar arayışı ile piyasada oluşacak maliyeti; sivil toplum kuruluşları ise gönüllülük esasını temel almaktadır. Bulduğumuz dönem içinde de sosyal hizmetler, bu dört yapı tarafından sürdürülen uygulamaları

kapsayacak şekilde yürütülmektedir. Oluşan bu sisteme "refah karması ya da refah çoğulculuğu" adı da verilmektedir (Bahle, 2003: 7).

Sosyal politikalar kapsamında sunulan hizmetin sunan ve alan arasında doğrudan bir ilişkiye dayanması sosyal hizmetlerin en önemli ayırıcı niteliği olarak ortaya çıkmaktadır. Sosyal politikaların kurumsallaşma kriterlerine bakacak olursak; (1) sosyal hizmetlerle ilgili sosyal sorunun tanımlanması, (2) sosyal sorunu ilgilendiren aktörlerin bir araya getirilmesi, her birinin görev ve sorumluluk alanlarının belirlenmesi, birbiriyle ilişkilerinin düzenlenmesi, (3) ihtiyaç duyulan gerekli kaynakların sağlanması, (4) sistemin kontrol mekanizmasının kurulması, (5) yasal alt yapının oluşturulması şeklinde ifade edilebilir (Bahle, 2003: 7).

Sosyal refah sistemi açısından sosyal hizmetlerin değişen rol ve fonksiyonlarının belirlenmesi önemlidir. Çünkü sosyal hizmetlerin kurumsal yapısı yasal ve yönetsel açıdan yerel ve merkezi olarak farklılıklar gösterebilmektedir. Refah devletlerinde sosyal hizmetlerin kurumsallaşma özelliklerini birbirinden ayırabilmek için temelde dört sorunun cevaplandırılması gerekmektedir. Bu sorular; (1) sosyal hizmetlerin değişik aktörlerle olan ilişkileri ve görev alanına ilişkin rekabeti, (2) harcamaların hangi kaynaklarla finanse edildiği, (3) sosyal hizmet sisteminin ne şekilde ve nasıl kontrol edildiği, (4) sistemin yasal dayanaklarının neler olduğu şeklinde ifade edilebilir. Bu soruların cevaplandırılması refah devletlerinin sosyal hizmet kurumsallaşmaları arasındaki farklılıkları ve benzerlikleri ortaya koyacaktır. Ayrıca kurumsallaşmayı pratik üzerinden okuduğumuzda hizmetlerin yanlış, eşitsiz dağıtılması ya da evrensel düzeyde toplumun tamamını kapsayan bir yapılanmayı içerip içermediğinin belirlenmesinde bu dört sorunun cevaplandırılmasının belirleyici olacağı söylenilebilir (Bahle, 2003: 7).

1970'li yılların sonundan itibaren sosyal devlet politikalarının özellikle petrol krizleriyle birlikte zayıflamaya başladığı ve devletlerin neo-liberal politikalara öncelik verdiği görülmüştür. Bu politikalara öncülük eden Amerika ve İngiltere'yi dünyanın pek çok ülkesi takip etmiştir. Bu politikalar devletin sosyal hayata müdahalesini minimum seviyede tutma ve serbest ekonominin canlanması üzerine kuruludur. Adalet ve güvenlik gibi temel konular dışında devletin pek çok alanda doğrudan etkisinin minimum seviyede tutulması amaçlanmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE SOSYAL DEVLET, SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKIFLARI

1. TÜRKİYE'DE SOSYAL DEVLET

Bu bölüm içerisinde öncelikle ülkemizde sosyal devleti aşındıran olaylara yer verilip Türkiye'de geçmişten bugüne sosyal devlet uygulamalarıyla ilgili yaşanan gelişmelere yer verilecektir. Ayrıca sosyal devlet kapsamında yapılan harcamalar OECD ülkeleri ile karşılaştırılıp Avrupa Birliği'ne üye ülkelerdeki sosyal yardım uygulamalarına da kısaca değinilecektir. Daha sonra vakıf kavramının tanımı ve tarihsel gelişimine değinildikten sonra sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarının kuruluş amacı, yapısı ve organları ile birlikte sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları aracılığıyla yapılan yardımlara ilişkin sayısal veriler hem Türkiye genelinde hem de Defne ve Antakya İlçesi özelinde değerlendirilecektir.

1.1. Türkiye'de Sosyal Devlet ile İlgili Gelişmeler

Cumhuriyet öncesi dönemde sosyal devlet ile ilgili uygulamalar genellikle aile, meslek kuruluşları, loncalar, ahi birlikleri, vakıflar gibi geleneksel dayanışma ilişkilerine bırakılmış olup sosyal devlet kapsamında devlet çok aktif bir rol oynamamıştır. Osmanlı dönemlerinde oldukça etkin olan bu müesseseler sanayileşen ve modernleşen dünyada yaşanan ekonomik krizlerin de etkisiyle gittikçe işlerliğini yitirip yetersiz kalmaya başlamıştır. Bu da devletin sosyal hayata müdahalesini zorunlu kılmıştır.

Türkiye'de cumhuriyet öncesi dönemde sosyal devletle ilgili yaşanan en önemli gelişme 1876 yılında kabul edilen Mecelle Kanunu'dur. 1851 maddeden oluşan Mecelle Kanunu, 1926'da ilan edilen Medeni Kanun yürürlüğe girene dek sosyal hayatı düzenleyen en önemli kanun olmuştur. Gerçek adı Mecelle-i Ahkam-ı Adliye'dir ve İslam hukukuna bağlı olarak düzenlenmiş bir kanundur.

1920'lerde görüşleri yayılmaya başlanan Keynes'e ait çalışmalar Fethi Okyar tarafından 1922 yılında Türkçeye çevrilmiş ve tanıtılmıştır (Çavdar, 1992:199; Tuncay, 1997: 283-284). Bilindiği üzere Keynes, ülkede sosyal refahın arttırılması

için devletlerin sosyal hayata doğrudan müdahalesini ve çeşitli politikalar üreterek ihtiyaç sahiplerinin durumlarını iyileştirmesi gerektiği görüşünü savunmuştur. Keynes'in görüşleri oldukça yayılsa da bu doğrultuda uygulanması gereken sosyal devlet uygulamalarının ikinci dünya savaşının sonuna dek çok sınırlı olduğu görülmüştür. Çünkü o dönemlerde daha çok ekonomik kalkınma planları üzerinde çalışmalar yapılmıştır.

Türkiye'de özellikle savaş ve ekonomik kriz dönemlerinde etkisini arttıran yoksulluk olgusu her zaman toplumsal bir sorun olarak varlığını sürdürmüştür. Cumhuriyetin ilan edilmesinden sonra özellikle sanayileşme ve kalkınma seviyesinin arttırılmasına yönelik çalışmalar yürütülmüş olup bunun yanı sıra toplumun genel refahını etkileyen yoksulluk, işsizlik, sosyal güvenlik gibi sorunlara bir çare bulma ihtiyacı da kaçınılmaz olmuştur. Sorunlara çare bulma çabası ikinci dünya savaşının sonuna gelinceye dek genellikle Osmanlı dönemindeki yöntemlerle çözülmeye çalışılmış olup sınırlı da olsa resmi düzenlemeler yapılmıştır (Demirhan ve Kartal, 2014a: 124).

Atatürk, gelir dağılımında adaletin sağlanması için uygulanması gereken sosyal devlet politikalarına oldukça fazla önem vermiştir. Ona göre, toplumdaki ulusal birliğin huzur içinde devam etmesi için bu politikaların varlığı oldukça önemlidir. Atatürk, bu konudaki düşüncelerini şu şekilde belirtmiştir (Evyapan, 1999: 261-262):

İnsanın doğasında mutlu, huzurlu ve refah içinde bir yaşam sürme isteği vardır. Toplum içinde güçlü durumda bulunanlar, güçsüz olanları ezer. Bu nedenle o toplumda mutlu, huzurlu ve refah içinde bir yaşam sürmek imkansız duruma gelir. Adaletli gelir dağılımının sağlanması ve emekçilerin hak ettikleri yaşam seviyesinde yaşamalarının sağlanması, ulusal birliğin devam ettirilebilmesi için ön koşuldur ve bu koşulu sağlama görevi devlete aittir. Toplumu her yönüyle geliştirirken bir yönünü eksik bırakmak toplumun genel anlamda gelişmesini imkansız hale getirir. Bu durumu ‘mümkün müdür ki, bir toplumun yarısı zincirle topraklara bağlı kaldıkça diğer kısmı göklere yükselsin’ sözüyle açıklamıştır.

Cumhuriyetin ilan edildiği ilk yıllarda özel sektörün şimdiki gibi güçlü olmaması sebebiyle devletin üretim görevini üstlenmesi, yani gelir dağılımını doğrudan kendi eliyle sağlaması kaçınılmaz olmuştur. Yıllar geçtikçe özel sektör

gücünü arttırmıştır, ancak buna rağmen üretim görevini üstlenen devlet işletmeleri sayısı bilhassa 1950'lerden itibaren hala geri kalmış durumda bulunan bölgeleri geliştirme, işsizliği azaltma gibi hedefler doğrultusunda artış göstermiştir. Bu durum 1980'li yıllardan itibaren neo-liberal politikaların yaygınlaşmasıyla birlikte artış gösteren özelleştirme gibi politikaların üretilmeye başlamasına dek sürmüştür (Evyapan, 1999: 276).

Atatürk, 1923 yılında yapılan İzmir İktisat Kongresi'nde, savaş sonrası yeni kurulmuş olan ülkemizin ancak ekonomik reformlarla ayakta durabileceğini, bu nedenle sanayileşmenin ilerlemesinin, fabrika sayılarının ve bu fabrikalarda çalışan işçi sayısının da artmasına yönelik düzenlemeler yapılması gerektiğinin altını çizmiştir. Ayrıca, işlerini severek yapmaları ve sanayileşmenin gelişime katkı sağlamaları amacıyla bu fabrikalarda kendi işçilerimizin çalışmasının ve bu işçilerin refah seviyelerinin üst düzeyde olmasının elzem olduğunu belirtmiştir (Talas, 1992: 75-76).

İzmir İktisat Kongresi'nde Atatürk'ün elzem gördüğü işçinin refah seviyesinin üst düzeyde tutulmasına yönelik pek çok karar alınmıştır. Öncelikle "amele" yerine "işçi" teriminin kullanılması benimsenmiştir. Çalışma sürelerine ilişkin düzenlemeler de kongrede alınan kararlarda kendini göstermiştir. Tarım dışında çalışan kesimin çalışma süresi 8 saat olarak kabul edilmiştir. Bu dönemlerde böyle bir çalışma süresi kararının dünyada yaygınlaşmamış olması bu karara ileri görüş niteliği kazandırmıştır. Ayrıca maden ocağı çalışanlarının ağır çalışma koşulları düşünüldüğünden bu süre 6 saatle sınırlandırılmıştır. Gün içinde 1 saatin dinlenme süresi olması, haftada 1 günün ücretli dinlenme günü olması, resmi tatil günlerinde de ücret ödenmesi ve sürekli işçilere yönelik yılda 1 ay ücretli yıllık izin verilmesi gibi kararlar da kongrede kabul edilen önemli kararlar arasındadır. Kongrede alınmış olan bu kararların çoğu ancak 30-40 yıl sonra gerçek hayatta uygulanmaya başlanabilmiştir (Talas, 1992: 92,94).

Kongreye kadın işçileri temsilen de katılım olmuştur. Sürekli işçi statüsündeki kadınlara doğumdan önce 8 hafta, doğumdan sonra da 8 hafta ve ayda 3 gün ücretli izin verilmesi talep edilmiştir. Bu talepler kısa vadede yerine getirilemese de bu dönemde kadın işçilerin böyle bir kongrede temsil edilmiş olması ülkemiz yanı sıra dünya çapında yaşanmış büyük bir olaydır (Talas, 1992: 93).

Atatürk döneminde uygulanan sosyal devlet politikalarından çiftçilere yönelik olan en önemli düzenlemelerden biri aşar vergisinin kaldırılması olmuştur. Aşar vergisi, Osmanlı döneminde devletin elde ettiği gelirlerin önemli bir kısmını oluşturuyordu. Halk, tarım yaparak sağladığı ürünlerin ya da bunlardan elde ettiği gelirin onda birini bu vergi kapsamında devlete vermekteydi (Karamürsel, 1989: 167). Ancak savaş döneminden geçmiş olan ülkemizde çiftçiler de zor zamanlar geçirmekteydi. O dönemde savaş sonrası aç kalmış halkın tarım sayesinde doyurulması, tarımdan gelecek vergi gelirinden daha önemliydi. Zaten köylüler o dönemde Atatürk tarafından milletin efendisi olarak gösteriliyordu. Bu kapsamda ilk olarak İzmir İktisat Kongresi'nde oy birliği ile çiftçinin desteklenmesi kararlaştırılmış olup bu doğrultuda 1925 yılında 552 sayılı kanunla aşar vergisi kaldırılmıştır (Bulutay, Tezel ve Yıldırım, 1974: 39; akt. İnci, 2009: 111-116).

Cumhuriyet döneminde sosyal devletle ilgili önemli uygulamalardan biri de 1924 yılında çıkarılan Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile birlikte eğitimde birliğin sağlanması ve 1926'da eğitimin tüm kademelerde ücretsiz hale getirilmesi olmuştur. Bu uygulamalarla amaç edinilen şey okul ve okuryazar sayısında yaşanacak artışla birlikte yeni kurulmuş olan ulus devlet bilincinin oluşmasının sağlanması olmuştur (Sallan Gül, 2006: 277).

Ülkemizin nüfusu 1923 yılı ile 1938 yılları arasında %38 artmıştır. Bununla birlikte sunulan eğitimin kalitesi ve eğitime katılım oranı da oldukça üst seviyelere ulaşmıştır. Hem okul sayılarında hem de öğretmen ile öğrenci sayılarında çok ciddi artışlar olmuştur. Bu dönemde ilköğretim öğrencilerine eğitim veren öğretmen sayısı %154 artmıştır. Yine bu dönemde ortaokul ve lisede öğrenim gören öğrenci sayılarına baktığımızda, önceki yıllara göre %1200'ü aşan bir oranda artış olduğunu görebiliriz. Bu oran okula gitmeye başlayan öğrenci sayısında oldukça ciddi bir artış yansıtmaktadır. %352 oranında artış gösteren kadın öğretmen sayısı ile %323 oranında artış gösteren kız öğrenci sayısı bu dönemde eğitim alanında yaşanan en önemli gelişmelerden biri olarak göze çarpmaktadır (Karagözoğlu, 1994: 322-323; akt. Demirtaş, 2008: 166).

Eğitim alanında yaşanan bu önemli gelişmelere rağmen özellikle köylerdeki okul ve öğrenci sayısı oldukça yetersiz kalmıştır. Kentlerde yetiştirilen öğretmenler köylerdeki yaşam koşullarına uyum sağlamakta zorluk çekmekteydi. Aynı şekilde

köydeki çocukların okumak için büyük kentlere gitmek zorunda kalması pek çok köylünün çocuğunu okula gönderememesine sebep olmaktadır. Bu sorunlara çare bulmak amacıyla 17 Nisan 1940 tarihinde 3803 sayılı kanunla ‘‘Köy Enstitüsü’’ kurulması kararlaştırılmıştır. Köy enstitüleriyle birlikte köylerde öğretmen yetiştirilmesi ve yetiştirilen bu öğretmenlerin yine köylerdeki okullarda öğrencilere eğitim vermesi amaçlanmıştır. Bu eğitim mesleki eğitim de olabilmekteydi. Köy enstitülerinin köy çocuklarının eğitilmesi ve kendilerini hem mesleği hem kültürel açıdan geliştirmesi açısından oldukça faydası olmuştur. Bunun yanı sıra enstitülerde yapılan tarımın köy ekonomisine de ciddi katkıları olmuştur. Ancak zamanla köylü-kentli ayrımını derinleştirdiği gibi gerekçelerle eleştirilmeye başlanan köy enstitüleri 27 Ocak 1954 tarihinde 6234 sayılı kanunla kapatılmıştır (Ankara Politikalar Merkezi [APM], 2015: 5-13).

Cumhuriyet sonrası çağdaşlaşmak adına yapılan pek çok inkılap karşısında mecelle yetersiz kalmaya başlamıştır. Bu nedenle 1926 yılında Medeni Kanunu ilan edilmiştir. Medeni Kanunu, Cumhuriyet’in ilan edilmesinden sonraki ilk yıllarda sosyal hayatı düzenleme konusunda atılan en önemli adım olmuştur. Medeni kanununu mecelleden ayıran en önemli özellik laik bir karaktere sahip olmasıdır. İsviçre Medeni Kanunu’nda yer alan maddelerden yola çıkılarak hazırlanan Medeni Kanunla birlikte özellikle kadın erkek eşitliği konusunda büyük bir gelişme yaşanmıştır. Kadının statüsü hem aile hayatında hem de siyasal yaşamda erkekle eşit seviyeye getirilmiştir. 1930 yılında kadınların belediye başkanlığı seçimlerine katılması, 1933 yılında muhtarlık seçimlerine katılması; 1934 yılında ise milletvekili seçme ve seçilmesi mümkün kılınmıştır.

Cumhuriyet sonrası ilk anayasamız olan 1924 Anayasasının savaş sonrası döneme denk gelmesi nedeniyle sosyal haklar konusunda daha sonraki anayasalarla kıyaslandığında oldukça eksik kaldığı görülmektedir. 1924 Anayasasında ekonominin toparlanmasına yönelik politikalara daha çok önem verilmiştir (Talas, 1992: 65). Özellikle 1929’da tüm dünyada etkisini gösteren ekonomik buhranın etkilerini birkaç yıl içinde hissetmeye başlayan Türk ekonomisinin hızla artan işsizliğe karşı ciddi ekonomik politikalara ağırlık vermesi kaçınılmaz olmuştur (Serin, 1963: 120).

1930 yılında çıkarılan 1683 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu, daha önce ahi birlikleri gibi meslek örgütlerine bırakılmış olan işçi sağlığı ile iş güvenliği konularında yapılan önemli resmi düzenlemelerden biri olmuştur. Bu kanun ile birlikte ayrıca emekli, dul ve yetim aylıkları sınırlı da olsa hazineden ödenmeye başlanmıştır (Sallan Gül, 2006: 265-266).

1936 yılında çıkarılan İş Yasası ile birlikte çalışanların haklarına ve iş güvenliğine ilişkin gelişmeler hız kazanmaya başlamıştır. Bu yasa ile birlikte işçi hakları konusunda büyük bir öneme sahip olan kıdem tazminatı kabul edilmiş olup bu sayede işverenlerin işçileri hiçbir gerekçe olmaksızın tamamen keyfi olarak işten atmasının önüne geçilmesi amaçlanmıştır. İş hayatını ilgilendiren uygulamaların bir diğeri 1945'te Çalışma Bakanlığı kurulması olmuştur. Hemen ardından İş ve İşçi Bulma Kurumu (İşkur) ve yine aynı yıl İşçi Sigortaları Kurumları kurulmuştur (Talas, 1991: 414). Bu kurumlar sosyal güvenlik konularında oldukça etkin bir rol oynamışlardır. 1946'da İş Kazaları, Meslek Hastalıkları ve Analık Sigortası Kanunu yürürlüğe girmiştir. Bu kanunun yürürlüğe girmesiyle birlikte işçilerin çalışma hayatında sıkıntı yaşadıkları konularla ilgili gerekli görülen iyileştirici düzenlemeler yapılmıştır (Sallan Gül, 2006: 267).

1950'lerin ilk yıllarında sosyal devlet alanında yaşanan gelişmeler Emekli Sandığı Kurumu Kanunu ile Yaşlılık Sigortası Kanunu'nun çıkarılmış olmasıdır. 1950'li yılların sonlarına doğru özellikle dış yardımların azalması sebebiyle IMF'nin öncülük ettiği ekonomik kalkınma çalışmaları yapılmıştır. Bu dönemde işsizlik ve yoksulluk artmıştır ve bu durum yoksul kesimin sosyal yardımlara daha çok ihtiyaç duymasına yol açmıştır (Kruger ve Aktan, 1992: 1, 68).

Sosyal devlet olgusunun Türkiye Cumhuriyeti'nde kendisine ilk kez yer bulması 1961 Anayasası ile birlikte olmuştur. Sosyal devletin tanımı ve gereklilikleri bu anayasa ile birlikte açıkça ortaya konulmuştur. 10. maddede “devlet, kişinin temel hak ve hürriyetlerini, fert huzuru, sosyal adalet ve hukuk devleti ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasi, iktisadi ve sosyal bütün engelleri kaldırır; insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlar” denilerek devletin bunu kendine görev edinmesi gerektiği açıkça belirtilmiştir (Karatepe, 1997: 226). Yine 41. maddede de aynı şekilde sosyal devletin açık bir şekilde tanımı ve

niteliklerine yer verilmiştir (Serter, 1994: 132). Sosyal devletle ilgili pek çok uygulama bu anayasa bünyesinde kendine yer bulmuştur.

1961 Anayasasında sosyal devletle ilgili yer alan maddelere bakıldığında sosyal devlet, fertlerin insan onuruna yaraşır bir hayat sürmeleri için gerekli maddi manevi her türlü desteği sağlamayı kendisine görev edinmelidir. İnsanlar arasında ayırım yapmaksızın her türlü konuda vatandaşına destek olmalıdır (Sarica, 1969: 35-40). Sosyal devlet olgusu anayasamız bünyesinde kendisine yer bulsa da bu yıllarda uygulamaya konulan sosyal politikaların oldukça az olduğu görülmüştür. Bunda 1960 yılında gerçekleştirilen askeri darbe sonrası ülkenin toparlanma sürecinin uzun sürmesi etkili olmuştur. Ekonomik düzenlemelerin ağırlıklı olduğu birinci beş yıllık kalkınma planı yine bu yıllarda yürürlüğe girmiştir.

Ekonomik politikalara ağırlık verilmesine rağmen özellikle sosyal güvenlik konusunda çeşitli düzenlemeler 1961 Anayasasından sonra yapılmaya başlanmıştır. 1963 yılında çıkarılan 274 sayılı sendikalar kanunu ile 275 sayılı toplu iş, grev ve lokavt kanunu, 1964 yılında çıkarılan 506 sayılı sosyal sigortalar kanunu ve 1965 yılında çıkarılan 624 sayılı devlet personeli sendikaları kanunu, 1961 Anayasası sonrasında işçi-işveren ilişkilerini düzenleyen en önemli kanunlar olmuştur.

1974 yılında SSK, bağkur, emekli sandığı gibi sosyal güvenlik politikalarının entegrasyonunu sağlamak maksadıyla Sosyal Güvenlik Bakanlığı kurulmuştur. İleriki dönemlerde Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile Çalışma Bakanlığı 184 sayılı kanun hükmünde kararname ile 1983 yılında birleştirilmiştir. Böylece bu iş güvenliği, işçi sağlığı, işçi hakları gibi devlet tarafından üretilen sosyal güvenlik politikalarının tek elden yürütülerek daha etkin bir şekilde yol alınması amaçlanmıştır (<https://www.csgeb.gov.tr>).

1976 yılında 2022 sayılı “Altmış Beş Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkındaki Kanun” kabul edilmiştir. Bu kanunla birlikte ülkemizde yoksullukla mücadele kapsamında doğrudan müdahale stratejisini içeren ilk ciddi sosyal yardım politikası geliştirilmiş ve uygulanmıştır.

1982 Anayasasında da 1961 Anayasası gibi sosyal devletin gereklerine yönelik hükümler kendisine yer bulmuştur. Bu hükümler anayasanın 3. bölümünde “Sosyal ve Ekonomik Haklar ve Ödevler” şeklinde ayrıca düzenlenmiştir. Örneğin

60. Maddede sosyal güvenlikle ilgili düzenlemelere yer verilmiş olup bu haktan herkesin yararlanabileceğine dair hükümler yer almıştır. 61. maddede ise devletin ödev edinmesi gereken konular arasında özellikle korunmaya ihtiyacı olan çocuklar, yaşlı ve engellilerin, gazilerimizin sosyal güvenliklerinin sağlanmasının gerektiğine yönelik hükümler yer almıştır (Özdemir, 2008: 139).

1982'de 2684 sayılı kanunla Milli Eğitim Bakanlığı'na ihtiyaç sahibi öğrencilere burs ve parasız yatılı okul hizmeti verme görevi verilmiştir. 1983 yılında 2828 sayılı kanunla Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Bu müdürlük, sosyal yardım ve hizmetler konusunda o tarihe kadar kurulmuş en etkin kurum olmuştur. Bu kanunla birlikte yaşlı, engelli, korunmaya muhtaç aile ve çocuklara ihtiyaç duydukları hizmetlerin etkin bir şekilde sunulması amaçlanmıştır.

1986 yılına kadar sosyal yardımlar konusunda en etkin kurum Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu olmuştur. Ancak 1986 yılında 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşmayı ve Dayanışmayı Teşvik Fonunun kurulmasıyla birlikte sosyal yardımlar konusunda bir dönüşüm yaşanmaya başlanmıştır. İlk zamanlarda halk tarafından fak fuk fon, yani fakir fukara fonu olarak tanınan bu fonda biriken paralar Türkiye'nin her il ve ilçesinde bulunan sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları tarafından ihtiyaç sahiplerine en kısa zamanda ve doğrudan ulaştırılmaktadır. Yapılan yardımlar hem ayni hem nakdi olabilmektedir. Günümüzde de sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları yoksullukla mücadele kapsamında uygulanan politikalarda en aktif kuruluş olarak göze çarpmaktadır.

Türkiye'de 1980'li yıllardan itibaren artmaya başlayan sosyal yardım harcamaları özellikle 2002 yılından itibaren daha da hızlı bir yükseliş göstermeye başlamıştır. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından yayımlanan 2015 yılı faaliyet raporuna göre 2002 yılında sosyal yardım harcaması miktarı 1 milyar 376 milyon lira olup gayri safi yurt içi hasılaya oranı %0,50 iken 2015 yılı sonunda bu rakam 28,5 milyar liraya ulaşmış ve GSYH oranı %1,38'e yükselmiştir.

Türkiye'de yapılan sosyal yardım harcamaları 2002 yılından itibaren artış göstermesine ve TÜİK rakamlarına göre yoksulluk oranları da düşmesine rağmen hem sosyal yardım harcamaları ve hem de genel anlamda sosyal devlet kapsamına giren sosyal harcamaların GSYH içindeki oranı hala AB ve OECD üyesi ülkelerin

gerisindedir. Sosyal yardım harcamalarının GSYH içerisindeki oranına bakıldığında ülkemiz için 2015 yılında bu oran 1,38 iken AB üyesi ülkelerin 2015 yılı ortalaması %2,5 olmuştur. Türkiye’de genel anlamda sosyal harcamaların GSYH içindeki oranı 2013 yılında %12,5 olmuştur. Bu oranla, Türkiye sosyal harcamalar konusunda OECD üyesi ülkeler içerisinde son sıralarda yer almıştır. Bu kapsamdaki göstergelerde Türkiye’nin altındaki sıralarda sadece Güney Kore, Şili, Japonya ve Meksika yer almıştır. Aşağıdaki tabloda da görüldüğü gibi OECD üyesi ülkelerin 2013 yılındaki ortalaması %21,7’dir (<http://www.oecd.org>, Erişim Tarihi: 15.05.2016).

Tablo 1. Sosyal Harcamaların GSYH İçindeki Oranı

YILLAR	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Ülkeler												
<u>Fransa</u>	20,6	25,8	24,9	29,0	28,4	29,6	31,5	31,7	31,4	31,5	32,0	31,9
<u>Belçika</u>	23,5	26,0	24,9	25,6	24,5	25,6	29,1	28,8	29,4	30,3	30,9	30,7
<u>Finlandiya</u>	18,0	22,0	23,8	29,7	23,3	25,0	28,3	28,7	28,3	29,4	30,6	31,0
<u>Danimarka</u>	24,4	22,9	25,0	28,7	26,0	27,3	29,7	29,9	30,1	30,2	30,2	30,1
<u>İtalya</u>	18,0	20,8	21,4	21,7	23,3	24,9	27,8	27,8	27,5	28,1	28,7	28,6
<u>Avusturya</u>	22,1	23,4	23,4	26,1	26,1	26,8	28,6	28,6	27,7	27,9	28,3	28,4
<u>İsveç</u>	26,0	28,2	28,5	31,8	28,2	28,7	29,4	27,9	27,2	27,7	28,2	28,1
<u>İspanya</u>	15,4	17,6	19,7	21,3	20,0	20,9	26,1	26,7	26,8	27,1	27,3	26,8
<u>Portekiz</u>	9,6	10,0	12,4	16,2	18,6	22,8	25,3	25,2	24,8	24,8	25,8	25,2
<u>Almanya</u>	21,8	22,2	21,4	25,9	26,2	27,0	27,6	26,8	25,5	25,4	25,6	25,8
<u>Hollanda</u>	24,8	25,3	25,6	23,8	19,8	21,8	23,1	23,7	23,5	24,1	24,6	24,7
<u>Yunanistan</u>	10,3	16,1	16,5	17,4	19,2	21,1	24,4	24,2	25,7	26,1	24,3	24,0
<u>Slovenya</u>	0,0	5,8	22,8	21,8	23,0	23,9	24,0	24,0	23,8	23,7
<u>Lüksemburg</u>	20,3	19,8	19,1	20,8	19,6	22,0	24,3	23,0	22,5	23,4	23,4	23,5
<u>İngiltere</u>	16,3	19,2	16,3	19,2	18,4	20,2	23,9	22,8	22,7	23,0	22,5	21,7
<u>Macaristan</u>	20,5	22,3	24,7	23,5	22,6	22,3	22,1	22,1
<u>Norveç</u>	16,3	17,5	21,9	22,9	20,8	21,1	22,8	22,4	21,8	21,7	22,0	22,0
<u>İrlanda</u>	16,0	20,8	17,2	17,9	13,1	15,8	23,4	23,3	22,3	22,0	21,9	21,0
<u>OECD - Toplam</u>	15,4	17,0	17,5	19,3	18,6	19,4	21,9	21,7	21,4	21,6	21,7	21,6
<u>Yeni Zelanda</u>	16,9	17,5	21,2	18,4	18,9	17,9	21,0	21,0	20,7	21,0	20,8	..
<u>Polonya</u>	14,9	22,3	20,3	20,7	20,7	20,7	20,1	20,1	20,7	20,6
<u>Çek Cumhuriyeti</u>	14,6	16,6	18,8	18,5	20,3	19,9	20,1	20,2	20,5	20,6

Kaynak: http://stats.oecd.org/Index.aspx?datasetcode=SOCX_AGG#

Tablo 1. Sosyal Harcamaların GSYH İçindeki Oranı (Devamı)

<u>İsviçre</u>	13,5	14,3	12,8	16,9	17,2	19,4	19,7	19,5	19,3	19,7	19,9	19,4
<u>Avustralya</u>	10,2	12,1	13,1	16,1	17,2	16,4	17,4	17,2	17,8	18,3	19,0	19,0
<u>Slovakya</u>	18,8	17,8	16,1	18,5	18,4	18,1	18,3	18,7	18,4
<u>ABD</u>	12,8	12,8	13,1	15,0	14,2	15,5	18,5	19,3	19,0	18,7	18,6	19,2
<u>Kanada</u>	13,2	16,4	17,6	18,4	15,8	16,2	18,5	17,9	17,4	17,4	17,2	17,0
<u>İzlanda</u>	13,5	15,0	15,0	16,3	18,5	17,9	18,1	17,5	17,1	16,5
<u>Estonya</u>	13,8	13,1	19,8	18,8	16,8	16,2	16,1	16,3
<u>İsrail</u>	16,7	16,8	16,0	15,8	15,7	15,6	15,5	15,5	..
<u>Türkiye</u>	3,1	3,1	5,5	5,6	..	9,7	13,2	12,6	12,2	12,3	12,5	..
<u>G. Kore</u>	2,8	3,2	4,8	6,5	9,4	9,0	9,0	9,6	10,2	10,4
<u>Sili</u>	9,8	11,0	12,7	8,7	11,2	10,5	10,1	10,2	10,0	..
<u>Japonya</u>	10,3	11,1	11,1	14,1	16,3	18,4	22,0	22,1	23,1
<u>Meksika</u>	..	1,7	3,2	4,2	5,0	6,5	7,7	7,8	7,7	7,9

Kaynak: http://stats.oecd.org/Index.aspx?datasetcode=SOCX_AGG#

1.2. Türkiye’de Sosyal Devletin Aşınması

1980 yılında azınlık hükümetinin başında bulunan Süleyman Demirel tarafından ekonominin başına geçirilen Turgut Özal’ın hazırladığı 24 Ocak kararları ülkemiz tarihinde önemli dönüm noktalarından biri olmuştur. 24 Ocak kararlarıyla birlikte uygulanmaya başlanan neo-liberal politikalarla birlikte serbest piyasanın etkin hale getirilmesi, enflasyonun düşürülmesi gibi amaçlar doğrultusunda hareket edilmiş olup dışa açık bir şekilde büyüme gerçekleştirilmesine yönelik politikalar üretilmiştir. Yani başka bir deyişle bu süreçte dünya ekonomisiyle bir bütünleşme hedefi söz konusu olmuştur (Tüleykan ve Bayramoğlu, 2016: 403).

Ekonominin dışa açılmasıyla birlikte ihracatı teşvik etmeye yönelik etkin düzenlemeler yapılmıştır. Bu dönemde sermaye, emek karşısında güçlendirilmiş ve gelir dağılımından daha fazla yararlandırılmıştır. Böylece iç talebin kısılması sağlanmış olup aynı zamanda güçlü bir sermaye birikimi oluşturulmaya çalışılmıştır (Boratav, 2007: 159-160). Bu dönemden itibaren yürütülmeye başlanan sosyal politikalar, bu temel amaç doğrultusunda inşa edilmiştir. Sosyal politika alanında başlatılan yeni uygulamalarla birlikte işsizlerin ya da düşük gelirli kesimin alım gücü azalmıştır. Dolayısıyla bu kesimi kapsayacak sosyal yardım politikalarının da üretilmesi kaçınılmaz duruma gelmiştir (Durmaz, 2016: 155).

Turgut Özal, iktidarda olduğu dönemde muhafazakarlık ile liberalizmin sentezleşmiş hali olan yeni sağ akımının savunucusu olmuştur. Zaten partisinin kuruluş felsefesinde de buna hem yazılı hem de sözlü şekilde yer verilmiştir. Dolayısıyla Özal döneminde neo-liberal politikalara öncelik verilmiştir. Bu amaç doğrultusunda ekonomik kalkınma politikalarına ağırlık verilmiş olup devletin faaliyet alanının azaltılmasına yönelik uygulamalar artmıştır. Bu dönemde uygulanan neo-liberal uygulamalar hakkında olumlu ve olumsuz çeşitli görüşler bulunmaktadır. Olumlu etkilediğini düşünenlerin temel görüşü Türkiye'nin bu politikalarla ekonomisini üst seviyelere çıkarıp çağ atladığıdır. Olumsuz etkilediğini savunanların görüşü ise bu politikalarla birlikte zenginlerin daha zengin, yoksulların daha yoksul hale geldiği olmuştur (Demirhan ve Kartal, 2014b: 257).

Türkiye'de 1980'li yıllardan itibaren ağırlıklı olarak ekonomik toparlanma ve ilerlemeye yönelik politikalar üretilmesine rağmen yoksullukla mücadele konusunda o döneme kadar yapılmış en kapsamlı ve geniş kitlelere hitap eden uygulamalara da yine 1980'li yılların ortalarından itibaren rastlanmaktadır. 1980'li yıllardan itibaren yoksulluk konusunda kullanılmaya başlanan yöntem ve uygulamalara bakıldığında bu soruna farklı şekillerde yaklaşıldığı, hedef kitle içinde daha fazla yoksulun olduğu, sorunun çözümü konusunda devletin daha aktif şekilde çalıştığı ve uygulamaların da kurumsal bir kimlik kazanmaya başladığı görülmüştür. Bu bahsi geçen gelişmelerin, 1983 yılında Turgut Özal'ın başbakan olmasıyla birlikte yaşanmaya başlandığı söylenebilir.

Özal döneminde neo-liberal politikalara öncelik verilmesine rağmen sosyal devlet konusunda etkin ve kapsamlı politikalar yürütülmeye başlanması bu dönemi ilginç kılan bir özellik olmuştur. Çünkü neo-liberal politikaların özünde devletin küçültülmesi ve sosyal devletle ilgili uygulamaların daha çok sivil toplum kuruluşlarına bırakılması vardır. Bu açıdan bakıldığında Özal'ın yoksulluk konusunda izlediği bu politika neo-liberal diye adlandırılan ekonomi politikalarıyla çelişmektedir. (Demirhan ve Kartal, 2014a: 134).

Özal'ın iktidarda olduğu dönemde yürürlüğe giren Beşinci Kalkınma Planında toplumun genel refahının artırılmasına yönelik hükümetin hedef edindiği yardım ve hizmetler maddeler halinde birer birer sayılmıştır (DPT, 1984: 153-155).

Özal döneminde yoksullukla mücadele konusundaki en önemli çalışma 1986 yılında 3294 sayılı kanunla kurulan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu olmuştur. Bu fonda birikecek gelirin yoksullara doğrudan ve etkin bir şekilde ulaştırılması için de her il ve ilçede sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarının kurulması kararlaştırılmıştır. Vakıf denmesindeki asıl amaç Osmanlı döneminden kalma dayanışma modelini modernize edip özellikle hayırsever işadamları tarafından yapılacak bağışlarla yardımlarda kullanılmak üzere kaynak yaratılması olmuştur. Ancak yıllar içinde yapılan bağış miktarlarına bakıldığında hedeflenen bu amaca ulaşılamadığı görülmektedir.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu'nda biriken gelirin sadece yoksullukla mücadele kapsamında kullanılıp kullanılmadığı her zaman tartışma konusu olmuştur. Nitekim seçim dönemleri öncesi fon gelirlerinin oldukça yüksek miktarlara ulaştığı; ancak yapılan sosyal yardım harcamalarının aynı oranda artmadığı görülmüştür. Bu da fonda biriken gelirin yoksullukla mücadele politikalarının yanında popülist bir yaklaşımla neo-liberal politikaların gerçekleştirilmesi doğrultusunda kullanıldığı eleştirisini doğurmuştur (Sallan Gül, 2006: 299). Ancak tüm eleştirilere rağmen fonun kurulması yoksullukla mücadele konusunda çok ciddi bir adım olmuştur.

Özal döneminde uygulanmaya başlanan sosyal devlet politikaları kendisinden sonra iktidara gelen hükümetleri de oldukça etkilemiştir. Günümüzde de yoksullukla mücadele konusundaki yürütülen politikalar devam etmekte olup bu doğrultuda her geçen gün yeni uygulama ve düzenlemeler yapılarak ihtiyaç sahibi vatandaşların bu ihtiyaçları sosyal devlet kapsamında giderilmeye çalışılmaktadır.

2000'li yıllardan itibaren yoksullar için yürütülen politikaların, yapılan yardımların çeşitliliğinin ve miktarının arttığı söylenebilir. Bunda tüm dünyada yoksulluğa karşı Birleşmiş Milletler (BM), Uluslararası Para Fonu (IMF), Dünya Bankası gibi uluslararası kuruluşların öncülük ettiği mücadeleye karşı duyarlılığın artmasının da etkisi büyüktür. Bu kuruluşların özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde bu mücadeleyi başlatıp geliştirmesinin nedenlerinden biri de kapitalist sisteme ve neo-liberal politikaların yürütülmesine engel teşkil edebilecek toplumsal patlama şeklindeki olayların önüne geçmektir. Bir başka deyişle yoksulluğun yönetilmesini sağlamaktır. Yani yapılan yardımlarla yoksulların durumlarını

iyileştirip refahlarını arttırmaktan çok, iyi durumda olanların tehlikelerden korunmasının hedeflendiği ifade edilmektedir (Metin, 2011: 179-200; Özbek, 2007: 43; Zabcı, 2003: 222,237). Bu kapsamda sosyal yardımlarla amaçlanan asıl şeyin neo-liberal politikaların yaygınlaşmasıyla toplumda meydana gelen yıkıntıların sürdürülebilir kılınması olduğuna dair yaygın bir görüş bulunmaktadır (Durmaz, 2016: 151).

Uluslararası kuruluşların 2000 yılından itibaren yoksulluğa karşı başlatmış olduğu mücadelenin en bariz örneklerinden biri 2001 yılında Dünya Bankası'nın sağladığı kaynakla yürürlüğe giren Sosyal Riski Azaltma Projesi kapsamında uygulamaya konulan Şartlı Nakil Transferi (ŞNT) adı verilen yardım programıdır. Günümüzde de uygulanmaya devam eden bu programla amaçlanan şey, çocuklarını okula göndermekte güçlük çeken ya da küçük yaştaki çocuklarının muayenelerini düzenli olarak yaptıramayan ailelere temel eğitim ve temel sağlık hizmeti kapsamında destek olmaktır. Ülkemiz dışında Latin ülkeleri dahil pek çok ülkede daha bu uygulama hayata geçirilmiştir (Esenyel, 2009: 43). Şartlı denilmesinin sebebi, bu yardımlardan faydalanmak isteyen ailelerin çocuklarını belirli bir devamsızlık süresini geçmeden okula göndermeleri ile okul çağına gelmemiş çocuklarını belirli aralıklarla muayene ettirmelerinin bir ön koşul olmasıdır.

2001 krizinin ülkemizde açtığı derin yaralar, ekonomik sorunlar, ciddi oranlarda artan işsizlik ve derinleşen yoksulluk krizinin yaşandığı yıllarda iktidara gelen Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) hükümetinin de sosyal devlet kapsamında aktif olması kaçınılmaz olmuştur. Her ne kadar 1980'li yıllardan itibaren hız kazanan neo-liberal politikalara AKP döneminde de oldukça fazla ağırlık verilse de, özellikle sosyal yardımlar bağlamında aktarılan kaynaklar diğer dönemlerle kıyaslandığında arada ciddi farklar olduğu rahatlıkla görülmektedir. Bunda Avrupa Birliği ile yürütülen müzakereler kapsamında uygulanması gereken politikaların da etkisi vardır.

AKP tarafından hazırlanan her seçim bildirgesi ve parti programında sosyal politikalar konusuna değinilmiştir. Ancak bu program ve bildireler incelendiğinde sosyal devlet politikalarıyla birlikte sosyo-ekonomik hakların sağlanmasından çok, bu politikaların sosyal yardımlar üzerinden yürütülmesine ağırlık verildiği görülmektedir. Bu durum, özellikle Özal döneminde başlatılan ve AKP döneminde

de artarak devam eden neo-liberal politikalarla çelişkili bir durum gibi görünse de aslında neo-liberal politikaların hedefleriyle de örtüşmektedir. Yukarıda da bahsedildiği gibi bu tür politikaların hedefi, yoksulluk gibi kapitalist serbest piyasa düzenine sorun yaratabilecek toplumsal patlamalar şeklindeki olayların önüne geçmektir (Koray, 2015: 44-47).

2004 yılında Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu'nun işleyişini ve çıkarılacak olan kanunların uygulamasını yapmak üzere 5263 sayılı kanunla Başbakanlığa bağlı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü (SYDGM) kurulmuştur. 2011 yılında ise tüm yardımların tek çatı altında toplanması amacıyla 633 sayılı kanun hükmünde kararname (KHK) ile birlikte Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB) kurulmuştur. Aynı kararname ile Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü'nün adı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü (SYGM) olarak değiştirilmiştir (Urhan ve Urhan, 2015: 244-245). Bu düzenlemelerle birlikte Türkiye'de uygulanan sosyal yardım ve hizmetlerin kurumsal bir kimlik kazanması süreci ile ilgili büyük bir ilerleme katedilmiştir. Ayrıca yapılan yardımların hem çeşitlilik hem de miktar olarak her geçen gün arttığını söylemek mümkündür.

Sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları tarafından yapılan her türlü iş ve işlemleri düzenleme, inceleme ve denetleme görevi Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü'ne ve dolayısıyla Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na ait olmasına rağmen hukuki yönden bakıldığında sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları ile Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü ya da Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı arasında herhangi bir hiyerarşik ilişki bulunmamaktadır. Vakıflar özel hukuk tüzel kişiliğine sahiptirler ve her biri bağımsız karar organlarıyla görevlerini yerine getirmektedir. Mütevelli heyeti adı verilen bu karar organları aldıkları kararlarda bağımsızlardır (Urhan ve Urhan, 2015: 245). Vakıfların özerk kurumlar gibi gösterilmesi, 1980'lerden bu yana devam eden neo-liberal politikaların bir göstergesidir. Çünkü neo-liberal politikaların özünde devletin faaliyet alanının küçültülmesi ve adalet, güvenlik gibi asli görevler dışında sosyal yardım ve benzeri görevlere karışmaması, bu görevlerin sivil toplum kuruluşları ya da özel kuruluşlar tarafından yürütülmesi vardır.

Çeşitli kesimlerce yapılan pek çok eleştiriye rağmen, AKP döneminde yürütülen sosyal politikalarla ülkemizin özellikle sosyal yardımlar bağlamındaki sosyal devlet uygulamaları konusunda, önceki dönemlerde uygulanan politikalara göre önemli bir ilerleme sağladığı söylenebilir. Özellikle son 15 yıla bakıldığında sosyal yardımların çeşitliliği ve harcamalarındaki artış miktarı bu durumu net bir şekilde göstermektedir. Ayrıca Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yayınlanan Türkiye’de 2007 yılı ile 2015 yılı arasındaki yoksulluk oranlarına ilişkin istatistikler de son yıllarda yürütülen sosyal politikaların yoksulluğu azaltma konusunda pozitif etki yarattığını göstermektedir.

Aşağıdaki tabloda ülkemizde 2007 yılından 2015 yılına kadar yoksulluk oranlarına ilişkin TÜİK verileri yer almaktadır.

Tablo 2. Türkiye’de 2007-2015 Yılları Arasında Yoksulluk Oranları

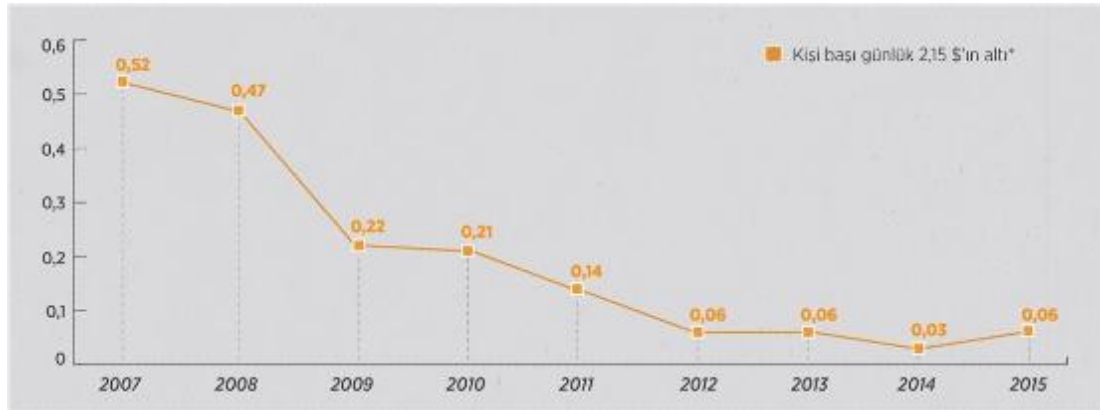
Yoksulluk Sınırları	Fert Yoksulluk Oranları (Yüzde)								
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Kişi Başı Günlük 2,15 Doların Altı	0,52	0,47	0,22	0,21	0,14	0,06	0,03	0,03	0,06
Kişi Başı Günlük 4,3 Doların Altı	88,41	66,83	44,35	33,66	22,79	22,27	22,06	11,62	11,58

*1 doların satın alma gücü paritesine (SGP) göre karşılığı olarak 2007 yılı için 0,926 lira, 2008 yılı için 0,983 lira, 2009 yılı için 0,917 lira, 2010 yılı için 0,99 lira, 2011 ve 2012 yılları için 1,004 lira, 2013 yılı için 1,10 lira, 2014 yılı için 1,20 lira ve 2015 yılı için 1,24 lira kullanıldı.

Kaynak: <http://www.tuik.gov.tr>

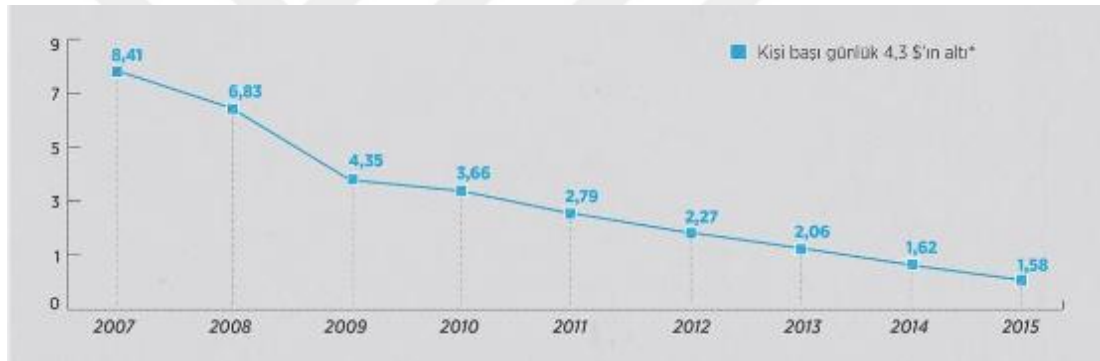
Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi ülkemizdeki yoksulluk oranı her iki kategoride de 2007 yılından itibaren her sene hızlı bir şekilde düşüş göstermiştir. Aşağıdaki grafiklerde yoksulluk oranlarına ilişkin bu veriler daha net olarak görülebilmektedir.

Grafik 1. Türkiye'de 2007-2015 Yılları Arasında Yoksulluk Oranları (Kişi Başı 2.15 Doların Altı)

Kaynak: <http://www.tuik.gov.tr>

Grafik 2. Türkiye'de 2007-2015 Yılları Arasında Yoksulluk Oranları (Kişi Başı 4.3 Doların Altı)

Kaynak: <http://www.tuik.gov.tr>

Yoksulluk oranları her geçen yıl hızlı bir şekilde düşmesine devletin belirlemiş olduğu asgari ücret rakamlarıyla Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu (Türk-İş) tarafından her ay düzenli olarak belirlenen açlık ve yoksulluk sınırları arasında ciddi farklar olması oldukça düşündürücü bir durumdur. 2015 yılının ikinci yarısı için belirlenmiş olan net asgari ücret 1.000,54 lira iken Türk-iş rakamlarına göre 4 kişilik bir ailenin sadece temel gıda ihtiyacını karşılaması için gerekli olan miktar, yani açlık sınırı 2015 yılı Aralık ayı için 1.385 lira olarak belirlenmiştir. Bu gıda ihtiyaçlarının yanında giyim, ulaşım, eğitim, sağlık, kira ve benzeri giderleri de kapsayan yoksulluk sınırı ise 4.512 lira olmuştur. Türk-iş tek kişinin geçimini sürdürebilmesi için gerekli olan rakamı ise 1.683 lira olarak belirlemiştir (<http://www.turkis.org.tr>).

1.3. Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerde Sosyal Yardım

Sosyal yardım ve hizmetler hem ülkemizde hem de AB üyesi ülkeler içerisinde gittikçe artan bir öneme sahiptir. Sosyal yardımlar her ülkenin genel anlamda ekonomik ve sosyal durumuna göre değişkenlik göstermektedir. Ancak her ülkede bu yardımların yapılmasındaki ortak gaye yoksulluğu azaltmak, toplumun yaşam kalitesini ve genel refah seviyesini artırmaktır. Ayrıca toplumdaki eşitsizliklerin yarattığı problemler bu yolla çözülmeye çalışılmaktadır.

1791’de Thomas Paine tarafından kaleme alınan Rights Of Man adlı kitapla birlikte muhtaç durumda bulunan insanlara nakit bir gelir sağlanması konusunda tartışmalara başlandığı söylenebilir (Buğra ve Sınmazdemir, 2006: 2).

Avrupa Birliği, sosyal yardım ve hizmetler konusunu işsizlik ve yoksulluk nedeniyle bozulan sosyal adaletin tekrardan güçlendirilmesi için uygulanması gereken bir yol olarak görmektedir. 2007 yılında bu konuda Avrupa Parlamentosu himayesinde bir forum düzenlenmiştir. Forumu hem Avrupa Parlamentosu hem de Avrupa Komisyonu’ndan katılımcıların yanı sıra Avrupa Birliği’ne üye ülkeler ve aday durumda bulunan ülkelerden temsilciler katılmıştır. Forumda özellikle sosyal hizmetler konusunda ülkeden ülkeye farklılıklar gösteren uygulamalara dikkat çekilmiştir. Forumda ayrıca sosyal hizmetler konusunun Avrupa Birliği üyesi ülkeler tarafından yeterince önemsenmediğine dair eleştiriler de yer almıştır (<http://sosyalhizmetler.blogcu.com>, Erişim Tarihi: 14.07.2016).

Yoksullukla mücadele konusu, 2010 yılında yürütmeye başlanan Avrupa 2020 Stratejisi’nde ilk kez bir hedef olarak sunulmuştur. Yoksul durumda bulunan 20 milyondan fazla kişinin durumlarının 2020 yılına kadar iyileştirilmesi AB liderleri tarafından amaç edilmiştir. Bu amaç doğrultusunda bir platform oluşturularak yoksulluk riski bulunan ve 20 milyonu çocuk olmak üzere 80 milyonu aşkın kişiye yönelik sosyal politikalar üretilmesi kararlaştırılmıştır (Coşkun ve Kunduracı, 2013: 18).

Avrupa Birliği’ne üye ülkeler vatandaşlarına, ülkenin sosyo-ekonomik durumuna göre belirlenmiş olan asgari gelir düzeyinin üstünde bir gelir desteği sağlamaktadır. Asgari gelir desteği yoksulluk düzeyinin de altında bir rakamdır. Bu rakamın düşük olmasının sebebi vatandaşlarını tembelliğe sürükleyip keyfi işsizliğe

sebeup olmasının engellenmesi ve bütçeye getireceği yüküttür (Atkinson, Cantillon, Marlier ve Nolan, 2002: 87).

Sosyal yardımlar bir hak olarak görölmesine rağmen belirli şartlara tabidir. Gelir seviyesi dışında diğer şartlar da ülkeden ülkeye göre değişkenlik gösterebilmektedir. Örneğin gerekli şartlardan bir diğeri de vatandaşlık ve ikamet şartıdır. Bu konuda en sıkı şartlara sahip olan ülkelerden biri Danimarka'dır. Danimarka'da yapılan yardımlardan yararlanabilmek için o ülkenin vatandaşı olmak ya da son 8 yılın en az 7 yılında Danimarka'da ikamet etme zorunluluğu vardır. Lüksemburg'da ise son 20 yıl içinde 5 yıl bu ülkede ikamet etmesi yardımlardan yararlanabilmesi için yeterlidir (Kuivalainen, 2004: 124-125). İngiltere'deki yaşlılık maaşı şartlarına bakıldığında ise son 20 yılda en az 10 yıl bu ülkede bulunmak gerekmektedir (Kaya, 2009: 44)

Yardımlardan yararlanma şartları arasında olan yaş sınırlaması üye ülkelerin çoğunda 18'dir. Yani kişilerin yardımlardan yararlanabilmesi için en az 18 yaşında olması gerekmektedir. İspanya, Fransa, Lüksemburg gibi bazı ülkelerde bu sınır 25 yaşına kadar çıkabilmektedir. 18 yaş sınırı olan ülkelerin bazılarında ise gençlere yapılan yardımlar kısıtlıdır. Örneğin Hollanda'da yaş sınırı 18 olmasına rağmen 21 yaşının altında olan gençlerin yardımlardan yararlanmak istemesi durumunda yardımlar için gerekli diğer şartlar daha sıkı halde olmaktadır (Kuivalainen, 2004: 124-125).

Kişinin aktif bir şekilde iş arıyor olması şartı da son zamanlarda yardımlar konusunda gittikçe gelişen ciddi bir değişim olmuştur. Çeşitli raporlarda 1990'lı yılların başından itibaren kişilerin aktif bir şekilde iş arıyor olmalarının yardımlardan yararlanabilmeleri için bir ön koşul olmaya başladığı belirtilmiştir. Herhangi bir sağlık sorunu ya da engeli olmayan, çalışma potansiyeline sahip kişilerin işle ilgili söz konusu şartları sağlaması gerekmektedir. Dolayısıyla işsiz olduğunu belirtip yardım talebinde bulunan kişilerin yardım taleplerinin olumlu sonuçlanabilmesi için işsizlik kaydı yaptırıp aktif olarak iş aramaları gerekmektedir (Eardley, Bradshaw, Ditch ve Whiteford, 1996; Lomedel ve Trickey, 2000: 6).

Avrupa Birliği üyesi olmayan Norveç'te de yardımlardan yararlanma talebinde bulunan kişiler işle ilgili testlerden geçmek zorundadırlar. 2000 yılında işsiz olduğunu belirtip yardım başvurusunda bulunan kişilerin %10'u söz konusu testlerden geçemeyip keyfi olarak çalışmadığı tespit edildiğinden yardımları kesilmiştir. Avrupa Birliği üyesi ülkelerin de bu konuda ciddi çalışmalar yürüttüğü raporlarda görülmektedir (Erdem, 2006: 6).

Yardımlar genelde kategorik şekillerde yapılmaktadır. Yani toplumun dezavantajlı kesimi olarak görülen engellilere yönelik yardımlar, yaşlılara yönelik yardımlar, işsizlere yönelik yardımlar şeklinde politikalar üretilmektedir. Özellikle, özürlü ve yaşlılara verilen önem diğer kategorilerde bulunan kesimlere yönelik yürütülen politikalara göre fazladır. Hatta Belçika, İtalya ve Slovakya'da özürllüer için birden fazla yardım türü bulunmaktadır (Coşkun, Güneş ve Ortakaya, 2011: 135).

Yardımlar konusunda önem teşkil eden bir diğer konu da yardımlardan yararlanabilme süresidir. Avrupa Birliği üyesi ülkelerin çoğu bu süre için bir sınır koymamıştır. Yani yardım talebinde bulunan kişiler muhtaçlık kriterleri ile diğer şartları sağladıkları sürece bu yardımlardan yararlanabilmektedirler. Ancak Portekiz, Letonya, İtalya, Slovenya, Fransa, Litvanya, İspanya ve Slovakya'da yardımlardan yararlanma süresi konusunda bir sınır söz konusudur (Kuivalainen ve Heikkila, 2006: 35).

Yukarıda anlatılan politikalardan yola çıkarak sosyal yardım uygulamalarının her ülkede farklılık gösterdiği; Avrupa Birliği'ne üye ülkelerin uyguladığı politikalarda arasında bile ciddi farklılıklar olduğu görülmüştür. Çeşitli forumlar ve platformlar oluşturularak her ülkede sosyal bir sorun olarak görünen yoksulluk ve dışlanmaya karşı ortak bir mücadele yürütülmesinin amaçlanmaktadır. Avrupa Birliği üyesi ülkelerde yoksullara sağlanan asgari gelir desteği bu ortak mücadelenin bir sonucudur. İş arıyor olma şartı ise her ülkenin örnek alıp uygulaması gereken bir politika olarak göze çarpmaktadır. Ülkemizde de yapılan yardımlarla istihdam arasında bağ kurulmasına yönelik çalışmalar yürütüldüğü görülmektedir.

2. SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKIFLARI

2.1. Vakıf Kavramının Tanımı

Vakıf kelimesi Arapça vakf kelimesinden türemiş olup, durdurma, tutuklama, duruş, alıkoyma gibi manalara gelmektedir. Yapısal olarak vakfeden kişiye “vakf” denilmekteyken, vakfedilene ise “vakıf” adı verilmektedir. Yasalar kapsamında değerlendirildiğinde ise vakıf herhangi bir ürünün, eşyanın devamlı suretle kamu yararı için elde tutulması anlamına gelmektedir. Bu bakımdan kısıtlama, geri verme ya da faydalarının sınırlandırılması veya engellenmesi benzeri şartlar vakfetme olarak değerlendirilemeyecektir (Ballar, 2008: 25).

Vakıf, ülkemiz coğrafyasında İslam hukuku içerisinde değerlendirilen bir kurum olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu açıdan vakıf bir ürünün, malın ya da mülkün devamlılığı olan bir amaca yönelik olarak devredilmesi şeklinde açıklanmıştır (Yediyıldız, 1988, 404).

Bir diğer tanımda vakıf, sağladığı yarar insanlarla ilinti olmak üzere, belli bir malın ya da mülkün başka kimselerin üstüne geçirilmesi veya başka insanlar tarafından alınmasına son verilmesi ve yasaklanması şeklinde tanımlanmıştır. Burada bahsedilen belli bir mal ya da mülkten kastedilen şey, bireylerin söz konusu malları kendilerinin ya da başkalarının mülkiyetine geçiremeyeceğidir. Burada anlatılan mal ya da mülkün toplumun veya insanlığın yararına sunulması lazımdır (Ballar, 2008: 25).

Türk Medeni Kanunu'nun 101. Maddesinde, “vakıflar, gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal topluluklarıdır” biçiminde belirtilmiştir.

Başka bir tanımda vakıf, bir malın yararlı işlerde kullanılması maksadıyla sürekli olarak kullanılmak şartıyla özel mülkiyetten çıkarılıp, bazı nitelikleri olan bir mülkiyet kapsamına dahil edilmesi şeklinde tanımlanmıştır (Kozak, 1994: 14).

2.2. Vakfın Amaçları

Daha öncede değinildiği gibi vakıflar mülkiyetlerin ve mal varlıklarının belli amaçlar doğrultusunda kullanılması için oluşturulmaktadırlar. Bu bakımdan vakfın amaçlarının vakfi kuranlarca tespit edilmesi gerekmektedir. Vakfi kuranlar “amacı

belirleme özgürlüğü” kapsamında hareket ederek amaçları tespit edebileceklerdir (Dural/Öğüz, 2006: 340).

Vakfın kurulabilmesi için vakıf amaçlarının net, anlaşılabilir bir forma sahip olması lazımdır. Söz konusu bu şart kanunlar kapsamında da belirtilmektedir. Ayrıca vakfın toplum tarafından saygı görebilmesi için vakıf amaçlarının anlaşılır olması önem arz etmektedir (Ballar, 2008: 265).

Dernekler tek bir amaç maksadıyla kurulabilirken, vakıflar birden fazla amacı yerine getirmek için kurulabilmektedirler. Fakat kullanılan mülkiyet ve mal varlıkları kapsamında yerine getirilmesi mümkün olan sayıda amacın belirlenmesi gerekmektedir. Geçmişte amaçların sonsuza kadar geçerli olması gerekirken, günümüzde bu şart zorunlu değildir. Ancak amaçların geçici nitelikte olmaması lazımdır. Vakıf amaçlarının kanunlara, ahlaka ve toplum yararlarına aykırı niteliklerde olması mümkün değildir. Belli bir ülkenin, ırkın savunulması maksadıyla vakıf kurulması mümkün değildir. Ayrıca vakıfların siyasi amaçlar doğrultusunda kullanılmasına izin verilmemektedir. Vakıflar yardım amaçlı kurulabildiği gibi ekonomik nedenlere bağlı olarak da kurulabilmektedir (Ballar, 2008: 266).

Yukarıda anlatılanlardan hareketle vakıfların amaçlarının belli niteliklere sahip olduğu anlaşılmaktadır. Bunlar;

2.2.1. Vakfın Amacının Belli Olması

Türk Medeni Kanunu'nun 101/1. maddesine göre vakıfların amaçlarının belli olması gerekmektedir. Vakfın amaçları vakıf senedinde yazılmaktadır. Eğer senette belirtilen amaçlar bir anlama gelmemekteyse vakfın amacının olduğunu söylemek mümkün olmayacaktır.

Vakıflar tek bir amaç doğrultusunda kurulabilecekleri gibi, birden fazla amaç için de kurulabilmektedirler. Ancak tüm amaçların vakıf senedinde açık ve anlaşılır bir biçimde tek tek gösterilmesi gerekmektedir (Dural/Öğüz, 2006: 340).

2.2.2. Vakıf Amaçlarının Sürekli Olması

Türk Medeni Kanunu'nun 101/1. Maddesinde vakıfların sürekli bir amaca hizmet etmek için kuruldukları belirtilmektedir. Geçmiş Medeni Kanun kapsamında bu öğeyle alakalı bir düzenleme bulunmamaktadır. Fakat burada belirtilmesi gereken

unsur amaçların sonsuza kadar devam etmesi gerekmediğidir. Yani burada anlatılmak istenen amaçların geçici olmaması ve belli bir süreliğine geçerli olmasıdır (Ballar, 2008: 266).

2.2.3. Vakfın Amaçlarının Kurallara ve Yasalara Aykırı Olmaması

Vakıfların anayasaya uygun olması gerekmektedir. Ayrıca anayasada belirtilen temel hak ve özgürlüklere önem vermesi, ahlaka ve toplum çıkarlarına aykırı olmaması, yasalara uygun olması gerekmektedir. Belli bir cemaate yardım sağlamak maksadıyla vakıf kurulması mümkün değildir (Türk Medeni Kanunu m. 101/4).

2.3. Vakıfların Tarihsel Gelişimi

Vakıflar Türklerin İslam dinini benimsemesiyle birlikte ortaya çıkan kurumlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Selçuklu döneminde kurulmaya başlanan vakıflar günden güne örgütlenerek ülkemizde sosyal devlet olgusunun temellerinin atılmasına yol açmıştır. Bu vakıflar Osmanlı döneminde sayısını ve gücünü gittikçe arttırarak adeta altın çağını yaşamıştır. Osmanlı döneminin son zamanlarında ilk zamanlardaki kadar güçlü olmasa da günümüze gelene dek vakıflar her zaman sosyal devletin önemli bir parçasıdır (Kozak, 1994: 15-26; Zaim, 1997: 298; Ertem, 1998: 101-105).

Tarih kapsamında vakıflar incelendiğinde ise, Roma'da büyük zenginliğe sahip kişiler tarafından hamamlar, kütüphaneler gibi kurumların toplum yararını gözetmek maksadıyla yaptırıldığı bilinmektedir. Bizans dönemi içerisinde halk yararı gözetilerek kurulmuş birçok kurumun varlığı bilinmektedir. Söz konusu kurumların kamu yararını gözetmiş olmalarına rağmen yasal açıdan bunlara vakıf denilebilmesi pek mümkün olmamaktadır (Yiğit, 2011: 9).

Vakıf kültürünün İslam diniyle başladığıyla alakalı görüşler söz konusudur. İslamiyet öncesinde yaşanan devir cahiliye devri olarak anılmaktadır. Bu devre yakın dönem içerisinde yaşamış bir İslam bilgini İmam-ı Şafi, İslam dininden önce vakıf kurumlarının olmadığını belirtmiştir (Öztürk, 1983: 40).

Vakıflar kapsamında asıl yapılmak istenen unsur, bireylerin mülkiyeti altında olan malların birey mülkiyetinden çıkarılarak toplum faydası için kullanmaktır. Vakıf mülkiyeti içerisinde olan mallar dükkan, zirai toprak, hamam benzeri

taşınmazlar olmakla beraber vakıf sandıklarında yer alan mallar ile kredi temin eden işlemlerdir. Vakıf gözetiminde olan mallar ile esnaf ile çiftçilere yeni iş alanları yaratılmaktadır. Söz konusu yerlerden sağlanan gelirler ise hastane, cami, medrese benzeri alanlarda hizmetlerin sunulması sağlanmaktadır (Öztürk, 1983: 40).

Vakıfların Osmanlı Devleti döneminde hızlı gelişim gösterdiğini söylememiz mümkündür. Bu durum Osmanlı Devleti'nin "Vakıf Cenneti" adında anılmasına neden olmuştur. Osmanlı Devleti döneminde vakıfların, insanların gereksinimleri karşılamaya yönelik oluşturulmuş tek kurum olduğu gözlemlenmiştir (Yiğit, 2011: 10).

Osmanlı Devleti'nde vakıflar şu hizmetleri vermişlerdir (Yiğit, 2011: 10):

- Eğitim hizmetleri,
- Dini hizmetler,
- Askeri hizmetler,
- Çevre hizmetleri,
- Sağlık hizmetleri,
- Bayındırlık hizmetleridir.

Osmanlı Devleti döneminde kurulan vakıflar sosyal yardım alanında çalışmalar yürütmeye çalışmıştır. Bu açıdan kurulan vakıf türleri aşağıdaki gibi sıralanabilir (Erdoğan, 1990: 95):

- Öksüz çocuklara, yoksullara yardım maksadıyla kurulan vakıflar,
- Hastaneler ile akıl hastaneleri için kurulan vakıflar,
- Dilsiz, körlere yardım amaçlı kurulan vakıflar,
- Savaşlarda düşman esir olanların kurtarılması, cariyeler ile kölelerin serbest bırakılması ve serbest bırakanlara yardımda bulunulması için kurulan vakıflar,
- Yoksul ve kimsesi olmayan kişilerin ölmesi durumunda cenazelerinin kaldırılması için kurulan vakıflar,
- Yıpranmaya neden olan işlerde çalışanların sakatlanması durumunda ya da çalışamaz hale gelmeleri halinde bu kişilere aylık bağlanması amacıyla kurulan vakıflar,

- Savaş gazilerine ve şehit ailelerine yardımda bulunmak maksadıyla kurulan vakıflar,
- Yüklü borcu olanlara ya da iflas sebebiyle hükümlü duruma düşenlere yardımcı olmak maksadıyla kurulan vakıflardır.

Osmanlı Devleti döneminde tesisler vakıflarla aynı kanuni niteliklere sahip oldukları için vakıf benzeri kurumlar olarak görülmüştür. Ülkemizde cumhuriyetin ilan edilmesinden sonra 903 sayılı Medeni Kanun kapsamında yapılan değişikliklerle tesisler vakıf adı altında anılmaya başlamıştır. 1967 senesine kadar önceleri tesis adıyla anılan vakıfların sayısı yaklaşık 100 civarında olmuştur (Balta, 1988: 385).

Osmanlı döneminde kurulmuş olan vakıfların sayısı Cumhuriyet'in ilan edildiği tarih itibariyle 26.798'dir (Zaim, 1997: 298). Vakıflar, Cumhuriyet döneminden itibaren eskisi kadar etkin olmamasına rağmen Türkiye'de 1967 yılından itibaren vakıfların sayısı gitgide artış göstermeye başlamıştır. 30 yıllık kısa sayılabilecek bir dönem içerisinde Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne 4500'den fazla yeni vâkıfın kayıt yaptırdığı bilinmektedir. Ayrıca ülkemizde her sene ortalama olarak 130 yeni vakfın kurulduğu bilinmektedir (Saydam ve Ekici, 1997: 4).

2.4. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Kuruluş Amacı, Yasal Yapısı ile Organları

2.4.1. Amacı

Sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları Türkiye'de her il ve ilçe kapsamında yer alan kurumlardır. Bu kurumların amacı ihtiyaç sahiplerine yardım edilmesi ve 3294 sayılı kanun kapsamında belirtilen hususları gerçekleştirmektir. Bu vakıflar ihtiyaç sahiplerinin gereksinimlerinin giderilmesi açısından devlete yardımcı olan kurumlar olarak karşımıza çıkmaktadır (Hacımahmutoğlu, 2009: 144).

2.4.2. Yasal Yapısı

Sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları özel hukuk tüzel kişiliğine sahip kurumlardır. Bu kurumların Vakıflar Genel Müdürlüğü ile herhangi bir ast ya da üst ilişkisi bulunmamaktadır (Hacımahmutoğlu, 2009: 144).

Bu kurumlar gayrimenkul ve menkul mülkiyetine sahip olabilmektedir. Ayrıca bunlar dışında alacak hakkı, zilyetlik ve intifa hakları bu kurumlar tarafından kullanılabilir. Bu vakıflar sahip oldukları amaçlara uygun olarak gayrimenkul temin edebilmektedirler. Ancak temin edilen gayrimenkullerin amaçlar doğrultusunda kullanılması gerekmektedir (Oğuz, 1989: 77).

Sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları sahip oldukları haklardan organları vasıtasıyla yararlanmaktadır. Bu bakımdan bu kurumların amaçları doğrultusunda yasal irade ve muamele ehliyetleri bulunmaktadır. Söz konusu ehliyetlerin kurum amaçlarının dışında kullanılması mümkün değildir. Eğer bu kurumların organları yasalara aykırı edimlerde bulunurlarsa bu durumdan vakıfların kendileri sorumlu olacaktır (Oğuz, 1989: 77-78).

2.4.3. Kurum Organları ve Kurum Organlarının Görevleri

Sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarının organları iki tanedir. Bunlar Başkan ile Mütevelli Heyeti'dir. İller içerisinde valiler, ilçeler içerisinde ise kaymakamlar vakıfların tabi başkanları olmaktadır.

Mütevelli heyetleri vakfın tüm faaliyetlerinin yürütülmesinde sorumlu olmaktadır. Söz konusu bu durum vakıf senetlerinde de belirtilmektedir. Vakfın yapacağı yardımların uygun olup olmadığı ile yardımda bulunulacak kişilere ne kadar yardım yapılacağı mütevelli heyet tarafından belirlenmektedir.

Sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarının mütevelli heyetleri 3294 sayılı Kanun'un 7. Maddesi kapsamında düzenlenen hususlara göre belirlenmektedir.

Bu açıdan illerde bulunan vakıfların mütevelli heyeti üyeleri; Belediye Başkanı, Defterdar, İl Müftüsü, İl Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Müdürü, İl Sağlık Müdürü, İl Tarım Müdürü ve İl Milli Eğitim Müdürü'nden oluşmaktadır. İlçeler içerisinde ise; Mal Müdürü, İlçe Müftüsü, İlçe Milli Eğitim Müdürü, Belediye Başkanı, Sağlık Bakanlığının İlçe Üst Görevlisi ve İlçe Tarım Müdürü'dür. Bunun dışında her bir faaliyet dönemini kapsayacak şekilde; mahalle ile köy muhtarlarından seçilecek bir kişi, iller ve ilçeler içerisinde bulunan 3294 sayılı Kanuna uyum gösteren sivil toplum kuruluşlarının kendi aralarında seçecekleri illerde 2, ilçede 1 temsilci ile İl Genel Meclisi tarafından seçilen iki hayırsever Mütevelli Heyeti'nde görev alır (Kaya, 2009: 71-72).

Sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfı başkanları yasalar çerçevesinde vakfı kurmak ve bu vakfın tescil edilmesini sağlamak durumundadır. Ayrıca başkan müteveli heyetine başkanlık etmek ile vakıf faaliyetlerin yürütülmesini sağlamakla yükümlüdür (Saran, 1990: 42).

Müteveli Heyeti'nin görevleri aşağıdaki gibidir (<http://vakcalder.org.tr>, Erişim Tarihi: 05.03.2016):

- Muhtaç kişileri tespit etmek,
- Muhtaç olan kişilerin sağlık hizmetinden ücretsiz bir şekilde yararlanmalarını sağlamak ve bunu sağlayabilmek adına sağlık kurumlarıyla anlaşmak,
- Düşük meblağlı yardımlar karşılığında iyi bir eğitim imkanına kavuşabilecek kişilere yardımda bulunmak ve bu kişilerin ilerleyen zamanlarda durumlarını kontrol etmek,
- Bulunulan bölgenin sahip olduğu koşullar çerçevesinde vakıf gelirlerinin ne biçimde dağıtılacağını tespit etmek ile yardım miktarlarını belirlemek,
- Vakfın bilançosunu, gelir-gider hesabını, yıllık raporlarını, bütçesini hazırlamak,
- Vakıf amaçlarının gerçekleştirilebilmesi için belli ilkeler belirlemek ve amaçları yerine getirmek için bir takım kararlar almak,
- Vakıf için gayrimenkul satın almak ile satmak, gayrimenkulleri kiralamak, işletmek, ayrıca vakıf amaçlarının gerçekleştirilebilmesi için bağış yapılmasını sağlamak,
- Vakfın ihtiyacı olan çalışan sayısını belirlemek, bu çalışanları temin etmek, çalışanlara verilecek ücreti belirlemek ve mevzuat kapsamında çalışanların işlerine son vermek,
- Vakfın amaçlarına ulaşabilmesi için Sosyal yardım ile Sağlık tesisleri kurmak, işletmek ile işletmektir.

2.5. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Gelirleri, Giderleri ve Bağışlıklıklar

2.5.1. Gelirler

Sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarının gelirleri şunlardır (<http://www.aile.gov.tr>, Erişim Tarihi: 05.03.2016):

- Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonundan aktarılan meblağlar,
- Her nevi fitre-zekat, kurban derileri,
- Diğer işletme ile iştiraklerden sağlanan gelirler,
- Diğer gelirlerdir.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu kapsamında biriken miktarlar ülkedeki tüm vakıflara dağıtılmaktadır. Fondan temin edilenler ile vakıfların kendi edindikleri gelirler birleştirilerek ihtiyaç sahiplerine yardım şekilde dağıtılmaktadır (Kalağan, 2009: 235).

2.5.2. Giderler

Sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarının giderleri genel olarak üç kısımda incelenmektedir (Uçarcı, 2003: 48-49).

2.5.2.1. Vakfın Yönetim Giderleri

Çalışan giderleri, tazminatlar, sosyal sigorta primleri, temizlik giderleri, harcırahlar, kiralar, kırtasiye giderleri, mütevelli heyeti huzur hakkı gibi giderlerden meydana gelmektedir.

2.5.2.2. Vakfın Faaliyet Giderleri

Yardımların toplanması aşamasında oluşan giderler, reklam ile tanıtım giderleri gibi giderlerden oluşmaktadır.

2.5.2.3. Vakfın Amacına Yönelik Giderleri

Vakfın dağıtmış olduğu maddi yardımlar kapsamında ortaya çıkan giderleri ifade etmektedir. Vakfın amaçları doğrultusunda okul, sağlık kurumları binaları, yurt

binaları gibi yerlerin bakım, onarım yapılması kapsamında yapılan yardımlar bu gider türü altında değerlendirilmektedir.

2.5.3. Bağışlıklar

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu'na 5263 sayılı Kanun kapsamında bazı değişiklikler getirilmiştir. Buna göre 5263 sayılı Kanun'un 9. Maddesine göre Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları şu işlemlerden muaf tutulmaktadır (Yalçın, 2012: 25):

- İşletmelerin verdiği Kurumlar Vergisi,
- Alınan yardımlar ile bağışlar sebebiyle Veraset ve İntikal Vergisi,
- Vakfın sahip olduğu tüm mallarla ilgili olarak yapılan işlemler kapsamında ortaya çıkan tüm vergi, harç, resim ile fonlar,
- Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından vakıflardan alınan denetleme ile teftiş giderlerine katılma paylarıdır.

Sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları aldıkları yardımlar ile bağışlardan dolayı oluşan her türlü resim, harç ve vergiden muaf olmaktadır. Ayrıca vakıflar yapılan yardımlar ile bağışlar gelir vergisi matrahından düşebilmektedirler (Yalçın, 2012: 25).

3. SOSYAL YARDIMLAŞMA VAKIFLARININ ETKİNLİĞİ

Sosyal yardımlar ailelerin ve toplumların desteklenmesi açısından büyük önem arz etmektedir. Sosyal yardımların etkinliği kısa dönemde kişilerin kendilerini idare edecek konuma erişmeleri açısından, uzun dönemde toplumun gelişmesi ve kalkınması açısından önemli olmaktadır. Sosyal yardımlar her ülkenin kendi ekonomik durumu ve gelişmişlik düzeyine göre değişkenlik gösterebilir. Toplumda dezavantajlı durumda bulunan her kesime yönelik üretilen yardım politikalarının ihtiyaç sahiplerine doğrudan ve hızlı bir şekilde ulaştırılması konusunda en etkin kurum olarak her il ve ilçede kurulmuş olan sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları dikkat çekmektedir. Vakıflar tarafından yapılan sosyal yardımların her geçen gün hem nicelik olarak hem de çeşitlilik olarak arttığını söylemek mümkündür.

Aşağıdaki tabloda Türkiye’de 2014 ve 2015 yılına ait yapılan sosyal yardımlar genel hatları ile gösterilmektedir.

Tablo 3. Türkiye’de Sosyal Yardımlar 2014-2015

	2014	2015
Toplam Sosyal Yardım Harcaması Tutarı	20.393.993 (Bin TL)	25.828.578 (Bin TL)*
Sosyal Yardımların GSYİH İçindeki Payı	% 1,38	% 1,33*
Sosyal Yardımlardan Faydalanan Hane Sayısı	3.005.898	3.017.969
Düzenli Yardımlardan Faydalanan Hane Sayısı	2.274.182	2.318.042
Geçici (Sürekli) Yardımlardan Faydalanan Hane Sayısı	1.892.656	1.924.649
SYDTF Kaynaklarıyla Yapılan Yardımlara Aktarılan Tutar	4.351.800.939,30 TL	4.853.196.515 TL
2022 Yaşlılık ve Engelli Maaşı Hak Sahibi Sayısı	1.300.377	1.272.038
2022 Yaşlılık ve Engelli Maaşı Toplam Aktarılan Kaynak	3.595.541.534,33TL	4.129.566.047 TL
GSS Primi Devlet Tarafından Ödenen Kişi Sayısı	9.368.920	8.983.853
Kişi başı günlük harcaması, cari satınalma gücü paritesine (SGP) göre 2,15 doların altında kalan fert oranı (2013-2014)	%0,06	%0,03
Kişi başı günlük harcaması, cari satınalma gücü paritesine (SGP) göre 4,30 doların altında kalan fert oranı(2013-2014)	%2,06	%1,62
Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Sayısı (SYDV)	1000	1000
SYDV Personel Sayısı	8.611	8.948
SYDV Sosyal Yardım ve İnceleme Görevlisi Sayısı	3.792	3.923

Kaynak: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Faaliyet Raporu, 2014: 74; T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Faaliyet Raporu, 2015: 117.

Sosyal yardımların etkin olup olmadığının tespiti, üzerinde oldukça çalışma yapılması gereken bir konudur. Özellikle yardımda bulunan kimselerin inceleme altına alınması sosyal yardımların etkinliğini tespit etmek için önemli olacaktır. Sosyal yardımda bulunan bölgelerde genel bir rahatlama ve refah seviyesinde bir artışın gözlenmesi sosyal yardımların etkinliği açısından bir ipucu verebilecektir.

Aşağıdaki tabloda yapılan sosyal yardım türleri niteliklerine göre gösterilmektedir.

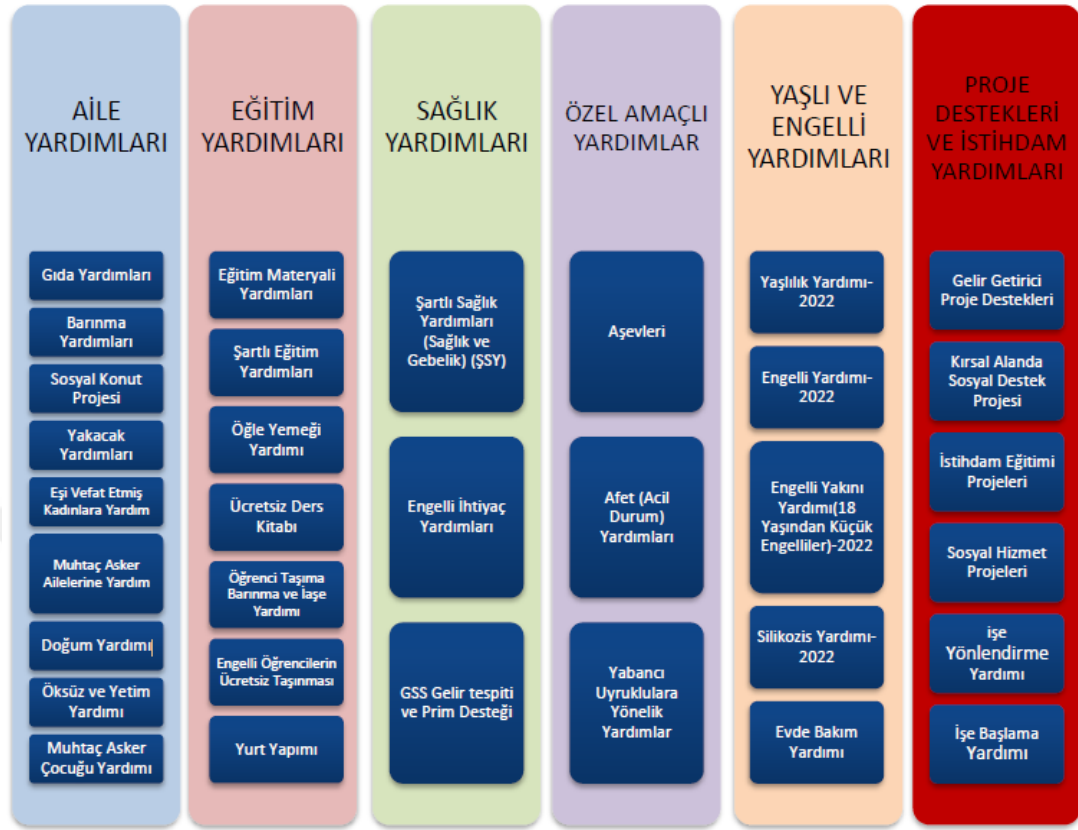
Tablo 4. Niteliklerine Göre Sosyal Yardım Türleri

Düzenli Yardım Çeşitleri (GSS Prim Desteği Hariç)	Sürelî Yardım Çeşitleri
Şartlı Eğitim Yardımları	Gıda Yardımları
Şartlı Sağlık Yardımları	Yakacak Yardımları
Şartlı Gebelik Yardımları	Barınma Yardımları
Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yönelik Yardımlar	Eğitim Yardımları
Muhtaç Asker Ailelerine Yönelik Yardımlar	Sağlık Yardımları
2022 Sayılı Kanun Kapsamındaki Yardımlar	Engelli İhtiyaç Yardımı
Evde Bakım Yardımı	Özel Amaçlı Yardımlar
Muhtaç Asker Çocuğu Yardımı	Giyim ve Diğer Aile Yardımları
Öksüz ve Yetim Yardımı	Tek Seferlik Yardımlar
	İstihdam Yardımları
	Doğum Yardımı

Kaynak: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Faaliyet Raporu, 2014: 75

Yukarıda da görüldüğü gibi sosyal yardımlar düzenli ve sürelî yardım çeşitleri olarak iki kolda yürütülmektedir. Genel olarak düzenli yardımlar devamlılık arz eden yardımlar olurken sürelî yardımlar ise yılın sadece belirli dönemlerinde yapılan yardımlar olmaktadır. Düzenli yardımlar, kişinin durumunda değişme olmadığı sürece devam eder, süreklidir. Yani ihtiyaç sahibinin her seferinde tekrar başvuru yapması gerekmez. Ancak sürelî yardımlar kategorisinde bulunan yardımlardan yararlanmak isteyen ihtiyaç sahibinin yılın belirli dönemlerinde ya da yardım şartlarını sağladığı durumlarda vakfa gidip tekrar başvuru yapması gerekmektedir.

Şekil 1. Ana Gruplar Bazında Sosyal Yardım Programları

Kaynak: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Faaliyet Raporu, 2015: 118.

SYDV yardımları 6 grupta toplanmaktadır. Bununla beraber aile yardımları ilk sırada yer almaktadır.

3.1. Ailenin Sosyal Refahını Arttırmaya Yönelik Etkinlik

Sosyal refahın artırılması açısından yapılan sosyal yardımlarla bireylerin yaşamlarını devam ettirmelerini sağlayacak şartlar yaratılmaya çalışılmaktadır. Günümüzün en büyük problemlerinden biri olan işsizlik sorunu nedeniyle aileler yaşamlarını asgari hayat standartları altında devam ettirmeye çalışmaktadır. Söz konusu bu durum sosyal sorunların oluşmasına neden olmaktadır. Suç oranları bu sebepten artmaktadır. Ayrıca ailelerin yaşadıkları ekonomik çıkmaz ailelerin dağılmasına neden olmaktadır (Güzel vd., 2010: 32).

Yapılan sosyal yardımlar ile toplumsal refahın korunabilmesi için kişilerin ve ailelerin yaşamlarını devam ettirmelerini sağlayacak yardımlarda bulunmaktadır.

Aşağıdaki tabloda ailelere yapılan gıda yardımları yer almaktadır.

Tablo 5. Ailelere Yapılan Gıda Yardımları

Yıllar	Aktarılan Kaynak (Milyon TL)
2003-2012	1.397,32
2013	163,25
2014	185,86
2015	199,79

Kaynak: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Faaliyet Raporu, 2015:

119

Sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarına Ramazan ile Kurban bayramları öncesinde aylık periyodik pay tutarında ekstra kaynak aktararak yürütülen bir yardım türüdür. Merkez nüfusu olmayan büyükşehir vakıfları bu periyodik paylar dışında tutulmuştur. Ailelere yapılan gıda yardımları yıllar itibariyle artış göstermiştir. Ailelere 2013 yılında 163,23 Milyon TL yardım aktarılırken, 2015 yılı itibariyle 199,79 Milyon TL yardım aktarılmış olup bu yardımlardan 681,364 hane yararlanmıştır (T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Faaliyet Raporu, 2015: 119).

Gıda yardımları kapsamında Antakya İlçesi'nde 2015 yılında 52 hane için toplamda 3,623TL harcanmıştır. Defne İlçesi'nde ise bu rakam 1097 hane için toplamda 472,250TL'dir. Antakya İlçesi'nde rakamın düşük görünmesinin sebebi gıda yardımlarının sisteme aile yardımı olarak girilmesidir. Antakya İlçesi'nde 3608 hane için aile yardımları kapsamında 2.524.799,92 TL için harcanmıştır. Defne İlçesi'nde ise 1101 haneye yapılan aile yardımları için 578.965,00 TL harcanmıştır. Bu yardımlar nakdi olarak yapılmıştır (Antakya Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı 2015 yılı faaliyet raporu; Defne İlçesi Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı 2015 yılı faaliyet raporu).

Bir diğer tabloda ise aileler için yapılan barınma yardımlarının yıllara göre dağılımı bulunmaktadır.

Tablo 6. Ailelere Yapılan Barınma Yardımları

Yıllar	Aktarılan Kaynak (Milyon TL)
2006-2012	187,48
2013	51,68
2014	85,5
2015	70,72

Kaynak: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Faaliyet Raporu, 2015:

119

Barınma yardımları hem nakdi hem de aynı şekillerde yapılabilmektedir. Muhtaç durumda bulunan vatandaşların oturdukları evlerin şartlarının iyileştirilmesi amaçlanmaktadır. Ailelere yapılan barınma yardımı incelendiğinde 2014 yılında 85,5 Milyon TL ile bir önceki yıla göre önemli bir artış yaşanmışken, 2015 yılı itibarıyla barınma yardımlarında bir önceki yıla göre bir azalma meydana gelmiştir. 2015 yılı içerisinde 22.098 hane barınma yardımlarından yararlanmış (T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Faaliyet Raporu, 2015: 119).

Barınma yardımları kapsamında Antakya İlçesi'nde 40 hane için toplamda 210.957,46 TL harcanmıştır. Defne İlçesi'nde ise 193 hane için toplamda 227.865,00 TL harcanmıştır (Antakya Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı 2015 yılı faaliyet raporu; Defne Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı 2015 yılı faaliyet raporu).

Tablo 7'de ise aileler için yapılan yakacak yardımlarının yıllara göre dağılımları gösterilmiştir.

Tablo 7. Ailelere Yapılan Yakacak Yardımları

Yıl	Hane	Kömür (Ton)
2003	1.096.488	649.818
2004	1.610.170	1.052.379
2005	1.831.234	1.329.676

Kaynak: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Faaliyet Raporu, 2015: 122

Tablo 7. Ailelere Yapılan Yakacak Yardımları (Devamı)

2006	1.797.083	1.363.288
2007	1.864.555	1.434.163
2008	2.347.728	1.852.278
2009	2.256.265	1.910.778
2010	2.237.423	1.957.495
2011	2.060.213	1.921.771
2012	2.103.324	1.992.546
2013	2.106.015	2.142.316
2014	2.159.190	2.240.993
2015*	2.139.667	2.608.671

*Geçici Rakamlar

Kaynak: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Faaliyet Raporu, 2015: 122

Yakacak yardımı kapsamında 2015 yılı içerisinde Antakya İlçesi'nde 11308 hane için toplamda 1.963.684,62TL tutarında yardım yapılmıştır. Bunun dışında ilçe sınırları içerisinde ikamet eden yabancı uyruklu 6514 hane için 1.126.205,46 TL'lik yakacak yardımı yapılmıştır. Defne İlçesi'nde ise 3186 hane için toplamda 550.827,54 TL tutarında yakacak yardımı yapılmıştır (Antakya Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı 2015 yılı faaliyet raporu; Defne Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı 2015 yılı faaliyet raporu).

Tablo 5, Tablo 6 ve Tablo 7'de görüldüğü gibi refah seviyesinin artırılması için ailelere yiyecek, barınma ve yakacak yardımlarında bulunulmuştur. Bu yardımlarla birlikte ailelerin hayatlarını sürdürebilecekleri standartlar oluşturulmaya çalışılmıştır.

2012 yılında eşi vefat etmiş kadınlara yönelik başlatılan yardım programında ihtiyaç sahibi kadınlara 2 ayda bir 500 TL yardım yapılmaktadır. Son yıllarda bu program kapsamında yapılan yardımlar incelendiğinde, özellikle 2013 yılında bir önceki yıla göre bu yardım koluna aktarılan kaynak önemli düzeyde artmıştır. Daha sonraki yıllarda daha küçük çaplı artışlar devam etmiştir.

Tablo 8. Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yönelik Yardım Programı

Yıl	Aktarılan Kaynak (Milyon TL)	Hane Sayısı
2012	371,5	239.376
2013	752,8	281.141
2014	814,7	276.680
2015	820,5	300.422

Kaynak: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Faaliyet Raporu, 2015:

122

Eşi vefat etmiş kadınlara yönelik yardım programı kapsamında 2015 yılı içerisinde Antakya İlçesi'nde 952 hane için 2.134.250,00 TL tutarında yardım yapılmış olup Defne İlçesi'nde bu rakam 398 hane için 1.031.250,00 TL tutarında olmuştur (Antakya Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı 2015 yılı faaliyet raporu; Defne Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı 2015 yılı faaliyet raporu).

Oğlu ya da eşi askerde olan ihtiyaç sahibi ailelere yakını askerden dönene kadar iki ayda bir 500 TL tutarında yardım yapılmaktadır. Askerin bekar olması durumunda annesine ya da babasına; evli olması durumunda ise eşine yapılmaktadır. 2015 yılı içerisinde Antakya İlçesi'nde ikamet eden 285 haneye toplamda 327.750,00 TL tutarında muhtaç asker ailesi yardımı yapılmıştır. Defne İlçesi'nde ise 39 haneye 43.250,00 TL tutarında yardım yapılmıştır (Antakya Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı 2015 yılı faaliyet raporu; Defne Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı 2015 yılı faaliyet raporu).

Tablo 9. Muhtaç Asker Ailesi Yardımı

Yıl	Aktarılan Kaynak (Milyon TL)	Hane Sayısı
2013	77,56	50.583
2014	222	62.693
2015	164	101.517

Kaynak: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Faaliyet Raporu, 2015:

122

Tablo 10. Sosyal Refaha İlişkin Diğer Yardımlar

Yardım Konusu	2015	
	Aktarılan Kaynak	Kişi sayısı
Muhtaç asker çocuğu yardımı	2.349.300	3.803
Öksüz ve yetim yardımı	22.837.100	35.401

Kaynak: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Faaliyet Raporu, 2015:

122

Muhtaç asker çocuğu yardımı kapsamında Antakya İlçesi'nde 16 haneye toplamda 7.100,00 TL tutarında yardım yapılmıştır, Defne İlçesi'nde ise 1 haneye 800TL tutarında yardım yapılmıştır. Öksüz yetim aylığı kapsamında ise Antakya İlçesi'nde 126 haneye toplamda 80.700,00 TL tutarında yardım yapılmıştır. Defne İlçesi'nde 1 hane için 600 TL tutarında öksüz yetim yardımı yapılmıştır. Çocuk başına ayda 100 TL tutarında yardım yapılmaktadır (Antakya Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı 2015 yılı faaliyet raporu; Defne Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı 2015 yılı faaliyet raporu).

3.2. Eğitim ve Kültürel Etkinlik

Devletin vermesi gereken en büyük hizmetlerden biri eğitim hizmetidir. Bu açıdan ülke içinde yaşayan tüm insanlara eğitim hakkının tanınması oldukça önemlidir. Kimi insanlar çeşitli imkansızlıklar sebebiyle eğitim alamamaktadır. Bu açıdan çeşitli sosyal yardımlarla yeterli imkanı olmayan kişilere eğitim hakkının sunulması önemli olacaktır.

Öğrencilerin eğitim-öğretimleri sırasında gereksinim duyacakları her türlü araç gereçlerin karşılanması için 2013 yılı Şubat ayına kadar her iki dönemin ilk haftalarında vakıflara ekstra kaynak aktarılmaktaydı. Ancak bu tarihten sonra vakıfların genel olarak periyodik paylarında artış yapılarak eğitimle ilgili yapılacak olan yardımlar bu paydan karşılanmaya başlanmıştır. (T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Faaliyet Raporu, 2015: 124).

Aşağıdaki tabloda eğitim için yapılan ödeme tutarı gösterilmektedir.

Tablo 11. Eğitim Materyali Yardımı

Yıllar	Aktarılan Kaynak (Milyon TL)
2003-2012	800,88
2013	65.52

Kaynak: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Faaliyet Raporu, 2014: 82

Eğitim yardımları kapsamında 2015 yılı içerisinde Antakya İlçesi'nde 21 hane için toplamda 35.900,00 TL tutarında yardım yapılmıştır. Defne İlçesi'nde ise bu rakam 666 hane için 231.500,00 TL tutarında olmuştur. Eğitim materyali yardımı kapsamında Defne Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'nın Antakya Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfına göre daha aktif olduğu görülmektedir (Antakya Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı 2015 Yılı Faaliyet Raporu; Defne Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı 2015 Yılı Faaliyet Raporu).

Eğitim yardımları kapsamında şartlı eğitim yardımları bulunmaktadır. Bu şartlı eğitim yardımlarıyla yoksul aile çocuklarının okutulması ve özellikle de eğitimdeki devamlılık hedeflenmektedir. Bu açıdan bu ailelerin çocuklarına yapılan yardımlarda çocuklarının başarı durumları da yakından izlenmektedir. Latin Amerika ülkeleri dahil olmak üzere dünyanın pek çok ülkesinde başlatılan, ülkemizde de 2001 yılında Dünya Bankası tarafından sağlanan kaynakla yürürlüğe giren proje kapsamında başlatılan bu yardım uygulaması hala aktif bir şekilde uygulanmaya devam etmektedir.

Şartlı Eğitim Yardımı kapsamında ailelere yapılan yardım tutarlarına ilişkin bilgiler şu şekildedir (T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Faaliyet Raporu, 2015: 125):

- 1. Sınıf ile 8. Sınıf arasında (ilköğretim) okuyan erkek öğrencilerin her biri adına aylık 35 TL, kız öğrenciler adına aylık 40 TL.
- 8. Sınıf ile 12. Sınıf arasında (ortaöğretim) okuyan her bir erkek öğrenci için 50 TL, kız öğrenciler için aylık 60 TL şeklindedir.

Aşağıdaki tabloda 2014 ve 2015 yıllarında şartlı eğitim yardımlarından yararlanan hane sayısı ile fayda sahipleri sayıları verilmiştir.

Tablo 12. 2014 Şartlı Eğitim Yardımları Okul Kademelerine Göre Fayda Sahibi/ Hane Sayısı Dağılımı

		Hane Sayısı	Fayda Sahibi Sayısı
İlkokul Şartlı Eğitim Yardımı	Erkek Öğrenci	393.490	469.634
	Kız Öğrenci	374.277	454.088
Ortaokul Şartlı Eğitim Yardımı	Erkek Öğrenci	400.378	496.841
	Kız Öğrenci	379.225	479.466
Lise Şartlı Eğitim Yardımı	Erkek Öğrenci	201.157	228.570

Kaynak: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Faaliyet Raporu, 2014: 84

Tablo 13. 2015 Şartlı Eğitim Yardımları Okul Kademelerine Göre Fayda Sahibi/ Hane Sayısı Dağılımı

		Hane Sayısı	Fayda Sahibi Sayısı
İlkokul Şartlı Eğitim Yardımı	Erkek Öğrenci	395,029	465,210
	Kız Öğrenci	376,705	450,358
Ortaokul Şartlı Eğitim Yardımı	Erkek Öğrenci	408,484	504,546
	Kız Öğrenci	388,832	489,260
Lise Şartlı Eğitim Yardımı	Erkek Öğrenci	223,613	255,950
	Kız Öğrenci	215,420	253,065
Toplam		912,511	2.018.870

Kaynak: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Faaliyet Raporu, 2015: 125-126

2014 ve 2015 yılları için şartlı eğitim yardımları incelendiğinde 2015 yılı itibariyle yardım yapılan hane sayısında artış görülmektedir. Bununla beraber hem 2014 yılında hem de 2015 yılında erkek öğrencilere yapılan şartlı eğitim yardımı kız öğrencilere yapılan yardımlardan daha fazladır.

Aşağıdaki tabloda ise şartlı eğitim yardımlarında kullanılan kaynak miktarları gösterilmiştir.

Tablo 14. Şartlı Eğitim Yardım Tutarları

Yıllar	Aktarılan Kaynak (Milyon TL)
2003-2012	2.514,97
2013	512,81
2014	570,75
2015	664,13

Kaynak: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Faaliyet Raporu, 2015:

126

Şartlı eğitim yardımı kapsamında 2015 yılı içerisinde Antakya İlçesi'nde ikamet eden 4705 hane için toplamda 2.879.590,00 TL tutarında yardım yapılmıştır. Defne İlçesi'nde ise bu rakam 892 hane için 533.335,00 TL'dir (Antakya Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı 2015 Yılı Faaliyet Raporu; Defne Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı 2015 Yılı Faaliyet Raporu).

3.3. Çalışanlara Karşı Etkinlik

Toplumların geleceğini, üreten ve çalışan kesimler belirlemektedir. Bu açıdan istihdamın artması ve istihdam olanaklarının çoğalması açısından bir takım sosyal yardımlar yapılmaktadır.

01.04.2010 tarihli Ekonomi Koordinasyon Kurulu'nun vermiş olduğu karar neticesinde Sosyal Yardım Sisteminin İstihdam ile Bağlantısının Kurulması ve Etkinleştirilmesi Eylem Planı kapsamında Sosyal Yardımlar-İstihdam Bağlantısı İşbirliği Protokolü imzalanmıştır (T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Faaliyet Raporu, 2015: 142).

Söz konusu protokol kapsamında 2011-2013 yılları arasında istihdama kazandırılan kişi sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 15. 2011-2013 Yılları Arasında İstihdam Edilen Kişi Sayısı

Yıllar	Kişi Sayısı
2011	2.601
2012	19.154
2013	21.999

Kaynak: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Faaliyet Raporu, 2014:

102

Tablo 15’te görüldüğü gibi protokol kapsamında istihdam edilen kişi sayısının yıllar geçtikçe hızlı bir şekilde arttığı görülmüştür. 2011 yılında 2.601 kişi istihdam edilmiş olup 2012 yılında bu rakam 19.154 kişi ve 2013 yılında bu rakam 21.999 olmuştur.

Aşağıdaki tabloda ise 2014 yılı içerisinde yapılan faaliyetler gösterilmektedir.

Tablo 16. 2014 Yılı İstihdam Faaliyetleri

Faaliyet	Kişi Sayısı
İstihdam Görüşmesi	100.478
İŞKUR’a Kaydetme/ Kaydı Güncelleştirme	15.616
İşe Yönlendirme	4.087
İşe Başlama	380
Kursa Yönlendirme	146
Müeyyide	1.769

Kaynak: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Faaliyet Raporu, 2014:

103.

Tablo 16’da görüldüğü gibi 2014 yılında 100.478 kişi ile görüşülmüş olup bunların 15.616’sı İşkur’a kaydedilmiş veya var olan kaydı güncellenmiştir. 4087 kişinin işe yönlendirilmiş olup bu kişilerin 380’ni işe başlamıştır. 1769 kişiye ise müeyyide uygulanmıştır. Ayrıca 146 kişi kursa yönlendirilmiştir.

Tablo 17’da ise 2014 ve 2015 yılına ait istihdam yardımları yer almaktadır.

Tablo 17. 2014 ve 2015 Yılları İstihdam Yardımları

Yıllar	2014		2015	
	Kişi Sayısı	Meblağ	Kişi Sayısı	Meblağ
İşe Başlama Yardımı	57	21.546 TL	715	291.510
İşe Yönlendirme Yardımı	452	29.770 TL	869	66.410

Kaynak: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Faaliyet Raporu, 2014: 104; T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Faaliyet Raporu, 2015: 143.

Görüldüğü gibi 2014 yılında 57 kişi işe başlama yardımı almış olup 452 kişi ise işe yönlendirme yardımından yararlanmıştı. Bununla beraber 2015 yılında önemli bir artış meydana gelerek 715 kişi işe başlama yardımı almış ve 869 kişi işe yönlendirme yardımı almıştır.

İstihdam yardımları kapsamında 2015 yılı içerisinde Antakya İlçesi’nde herhangi bir yardım yapılmamıştır. Defne İlçesi’nde ise 19 kişiye toplamda 1.900,00 TL tutarında işe yönlendirme yardımı yapılmış olup 3 kişiye de 1.201,50 TL işe başlama yardımı yapılmıştır (Antakya Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı 2015 Yılı Faaliyet Raporu; Defne Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı 2015 Yılı Faaliyet Raporu).

3.4. Siyasal Etkinlik

Sosyal yardımlar, insanlar tarafından bazı durumlarda siyasi yapılarla özdeşleştirilebilmektedir. Yani insanlar sosyal yardım aldıklarında yönetimde olan politikacıların buna tesir ettiklerini düşünebilmektedir. Bu durum siyasi kişilere oy potansiyeli olarak geri dönmektedir.

Belli bir dönem içerisindeki sosyal yardımların etkin olarak yürütülmesi o dönem içerisinde faaliyet gösteren siyasi kişilerin gelecek dönemlerde de faaliyetlerini sürdürmesine zemin hazırlamış olmaktadır (Dursun, 2000: 25).

3.5. Sağlıkla İlgili Etkinlik

Ülkemizde devletin üstlendiği görevlerden biri de sağlık hizmetleridir. Sağlık hizmetleri bölgesel farklılıklar veya diğer farklılık sebebiyle herkese eşit bir şekilde ulaştırılamamaktadır. Ayrıca her vatandaş sosyal güvenlikten yararlanı konumda olmayabilmektedir. Bu durum sosyal güvencesi olmadığı için sağlık hizmetlerinden yararlanamayacak halde olan muhtaç kişilere yardım edilmesini gerektirmektedir (Dursun, 2000: 26).

Ülkemizde 2012 yılı itibariyle herhangi bir sosyal güvencesi olmayan yoksul vatandaşların ücretsiz tedavi görebilmelerini sağlayan yeşilkart uygulamasına son verilmiştir. Genel Sağlık Sigortası adı verilen yeni sistem ile birlikte 18 yaşını doldurmuş ve ikameti Türkiye sınırları içinde olup herhangi bir sosyal güvencesi olmayan her bireyin genel sağlık sigortasına başvuru yapıp gelir seviyesine göre aylık ödeme yapması zorunlu hale gelmiştir. Gelir seviyeleri aşağıdaki tabloda da gösterildiği gibi 4 farklı kodla kategorize edilmiştir. Yapılan sosyal inceleme sonucu bireyin prim ödeyecek gücünün olmamasının tespit edilmesi halinde yapmış olduğu genel sağlık sigortası başvurusu G0 (G-Sıfır) olarak sonuçlandırılıp zorunlu genel sağlık sigortası primleri devlet tarafından karşılanmaktadır. Gelir tespiti sonucu bireyin hangi kategoriye girdiği ve ödemesi gereken miktar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 18. 2015 Yılı Genel Sağlık Sigortası Primleri

GELİR KODU	HANEDE KİŞİ BAŞINA DÜŞEN AYLIK GELİR ARALIĞI (TL)	PRİM DURUMU
G0	0-424,50	PRİMİ BAKANLIK TARAFINDAN ÖDENİR (YEŞİLKART)
G1	424,50-1.273,50	VATANDAŞ TARAFINDAN AYLIK 50,94TL ÖDENİR.
G2	1.273,50-2.547,00	VATANDAŞ TARAFINDAN AYLIK 152,82TL ÖDENİR.
G3	2.547,00 VE ÜZERİ	VATANDAŞ TARAFINDAN AYLIK 305,64TL ÖDENİR.

Kaynak: [Http://www.sgk.gov.tr](http://www.sgk.gov.tr)

Aşağıdaki tabloda Türkiye genelinde yapılan genel sağlık sigortası başvurularının sonuçlarına yönelik istatistikler yer almaktadır.

Tablo 19. 2015 Yılında Karar Verilen GSS Gelir Tespiti Sonuçları

Karar	Aile Sayısı	Kişi Sayısı	Kişi Dağılımı
G0	990.779	3.554.742	57,95%
G1	766.372	2.233.488	36,42%
G2	115.057	304.166	4,95%
G3	16.474	41.548	0,68%
*Toplam	1.847.279	6.046.967	100%

*Bazı ailelere yıl içinde birden fazla gelir testi yapıldığından aile sayısı ve kişi sayılarının aritmetik toplamları ilgili rakamlardan fazla çıkmaktadır

Kaynak: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Faaliyet Raporu, 2015: 131.

2015 yılı içerisinde Antakya vakfında toplamda 8063 genel sağlık sigortası başvurusunun 5786'sı G0 olarak sonuçlanmıştır, eski adıyla yeşilkartı kabul edilmiştir. Bu vatandaşların gelir durumları en düşük seviyededir ve bu nedenle genel sağlık sigortası primleri devlet tarafından karşılanmaktadır. Defne İlçesi'nde ise 3764 genel sağlık sigortası başvurusunun 1704'ü G0 olarak sonuçlanmıştır (Antakya Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı 2015 Yılı Faaliyet Raporu; Defne Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı 2015 Yılı Faaliyet Raporu).

Sağlık yardımları kapsamında okul çağına gelmemiş çocuklar için yapılan şartlı sağlık yardımları da önemli bir yardım türüdür. Bu yardım türüyle ayrıca çocukların düzenli olarak muayene edilmeleri de sağlanmaktadır. Muayenelerinin düzenli yapılmaması durumunda bu kapsamda yapılan sağlık yardımı ödemeleri durdurulmaktadır.

Şartlı Sağlık Yardımına ilişkin tutarlar şu şekildedir (T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Faaliyet Raporu, 2015: 128):

- Şartlı Sağlık Yardımları: Her bir çocuk için aylık 35 TL
- Şartlı Gebelik Yardımları:
 - Annenin doğumu hastanede yapması durumunda bir defalık 75 TL
 - Annenin gebelik dönemi boyunca ayda 35 TL şeklindedir.

Aşağıdaki tabloda 2014 ve 2015 yılına ait şartlı sağlık yardımlarından yararlandırılan hane ve kişi sayıları bulunmaktadır.

Tablo 20. 2014 Şartlı Sağlık Yardımları

	Hane Sayısı	Fayda Sahibi Sayısı
Erkek Çocuk	412.269	516.144
Kız Çocuk	387.198	493.306
Gebelik	88.789	88.503
Lohusalık	31.211	31.232
Doğum	37.396	37.469

Kaynak: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Faaliyet Raporu, 2014: 88

Tablo 21. 2015 Şartlı Sağlık Yardımları

	Hane Sayısı	Fayda Sahibi Sayısı
Erkek Çocuk	448.194	464.214
Kız Çocuk	420.487	521.302
Gebelik	105.637	104.945
Lohusalık	37.333	37.399
Doğum	59.039	59.228

Kaynak: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Faaliyet Raporu, 2015: 129.

2014 ve 2015 yılları itibariyle şartlı sağlık yardımları incelendiğinde, 2015 yılı itibariyle yardım sağlanan hane sayısı ve fayda sahibi sayısı erkek fayda sahibi sayısı hariç artış göstermiştir.

Şartlı sağlık yardımı kapsamında Antakya İlçesi'nde 2015 yılı içerisinde 2718 hane için toplamda 1.083.390,00 TL tutarında bir yardım yapılmıştır. Ayrıca 273 hane için de toplamda 43.540,00 TL tutarında şartlı gebelik yardımı yapılmıştır. Defne İlçesi'nde ise 396 hane için toplamda 163.835,00 TL tutarında şartlı sağlık yardımı yapılmıştır. 9 hane içinse toplamda 1.805,00 TL tutarında şartlı gebelik yardımı yapılmıştır (Antakya Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı 2015 yılı faaliyet raporu; Defne Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı 2015 yılı faaliyet raporu).

Tablo 22’de ise kadın ve çocuklar için aktarılan şartlı sağlık yardım bedelleri gösterilmektedir.

Tablo 22. Şartlı Sağlık Yardımı İçin Aktarılan Kaynak

Yıl	Çocuk (Milyon TL)	Kadın (Milyon TL)
2003-2012	938,23	7,68
2013	229,23	14,77
2014	269,56	15,55
2015	343,85	19,23

Kaynak: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Faaliyet Raporu, 2015: 129.

Tablo 22’de görüldüğü gibi şartlı sağlık yardımları için aktarılan kaynaklar her yıl artış göstermiştir.

Tablo 23. 2015 Yılı İçerisinde 2022 Sayılı Kanun Kapsamında Yapılan Ödemeler ve Fayda Sahibi Kişi Sayısı

Aylık Türü	Aylık Tutarlar	Kişi Sayısı (*)	Aktarılan Kaynak (TL)
Yaşlı(65 Yaş Üstü)	203,44	608.513	1.275.183.231,28
Engelli (%70 Ve Üzeri)	458,26	280.288	1.408.307.764,20
Engelli (%40-%69)	305,51	338.588	1.159.339.722,48
Engelli Yakını Aylığı (18 Yaş Altı)	305,51	89.631	285.098.166,68
Silikozis (%15-34)	660,13	195	1.637.162,61
Silikozis (%35-54)	754,44		
Silikozis (%55 ve üzeri)	840,66		
TOPLAM		1.302.298	4.129. 566.047,25

(*) Kişi Sayısı Ocak-Aralık 2015 Dönemi en az bir defa ödeme almış toplam fayda sahibi sayısını ifade etmektedir.

Kaynak: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Faaliyet Raporu, 2015: 135.

2022 Sayılı “65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun” kapsamında; Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından bağlanan aylıkların herhangi birinden yararlanmayan ve hanede kişi başına denk gelen geliri dönem için belirlenen asgari ücret tutarının 1/3’ünden daha düşük olan (2015 Temmuz-Aralık dönemi için 303,48-TL) Türk vatandaşlarından, 65 yaşını tamamlamış yaşlı vatandaşlar ile 18 yaşını doldurmuş olan engelliler ve 18 yaşını doldurmamış bir yakını engelli olan kişilere kanunen

bakma zorunluluğu olan vatandaşlara (engeli bulunan yakınına fiilen bakacak olma koşuluyla) aylık bağlanmaktadır.

2015 yılı içerisinde Antakya İlçesi'nde ikamet eden 2.183 hane toplamda 3.868.027,89 TL tutarında yaşlı aylığı yardımından yararlanmıştır. Defne İlçesi'nde 1408 haneye toplamda 3.503.926,86 TL tutarında yaşlı aylığı ödemesi yapılmıştır.

Engelli yakını aylığı kapsamında Antakya İlçesi içerisinde ikamet eden 473 haneye 1.249.911,35 TL tutarında; Defne içerisinde ikamet eden 111 haneye 360.132,59 TL tutarında engelli yakını aylığı ödemesi yapılmıştır.

Engelli aylığı kapsamında Antakya İlçesi'nde ikamet eden 3066 haneye 9.796.593,77 TL tutarında; Defne İlçesi içerisinde ikamet eden 1482 haneye 6.620.401,15 TL tutarında engelli aylığı ödemesi yapılmıştır (Antakya Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı 2015 Yılı Faaliyet Raporu; Defne Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı 2015 Yılı Faaliyet Raporu).

Tablo 24. Özel Amaçlı Yardımlar

	2015 Aktarılan Tutar (TL)
Tedavi destek yardımları	20.000
Aşevleri	12.250.000
Afet (Acil Durum) Yardımları	6.523.356
Diğer Muhtelif Sosyal Yardımlar	24.352.288

Kaynak: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Faaliyet Raporu, 2015: 134.

2015 yılı itibariyle tedavi destek yardımları için 20.000 TL, aşevleri için 12.250.000 TL, afet yardımları için 6.253.356 TL ve diğer muhtelif sosyal yardımlar için 24.352.288 TL kaynak ayrılmıştır. 2015 yılı içerisinde Antakya İlçesi ve Defne İlçesi'nde bu yardım türlerinden yararlanan hane olmamıştır.

3.6. Proje Destekleri

3294 sayılı kanun kapsamına giren kişilerin üretken bir hale gelebilmelerine ve sosyal hayatla olan bağının artmasına yönelik proje destekleri Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü tarafından sağlanmaktadır. 2014 yılı sonuna kadar Fon kaynaklarıyla sağlanan Gelir Getirici Projeler 02.07.2015/4 sayılı Fon Kurulu kararı ile bu tür projelerin sadece önceden kabul edilip uygulanmış olan Kırsal Alanda

Sosyal Destek Projeleri (KASDEP) ile Gelir Getirici projelerin geri ödemeleri ve Genel Müdürlüğün izniyle ve/veya vakfın sahip olduğu kaynaklar ile proje destek esaslarına göre yürütülmesi uygun bulunmuştur. Aynı zamanda yoksunluk içindeki vatandaşların sosyal hayata olan bağlarını arttırıcı sosyal hizmet projeleri de desteklenmektedir (T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2015: 136).

2015 yılı itibariyle proje türleri, kabul ve reddedilen proje sayıları aşağıda yer almaktadır.

Tablo 25. Proje Başvuruları

Proje Türü	Sisteme Girilen Proje Sayısı*	Kabul Edilen Proje Sayısı	Reddedilen Proje Sayısı
Gelir Getirici (Fon Kaynaklı)	481	0	481
Gelir Getirici (Geri Dönüşler)	175	158	17
Sosyal Hizmetler	648	277	124
Toplam **	1304	435	622

*Yaklaşık sayılardır

**Kabul edilip reddedilen projeler dışında kalanlar değerlendirme sürecindedir.

Kaynak: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Faaliyet Raporu, 2015: 137.

Gelir getirici sosyal destek projeleri özellikle kırsal alanlara yönelik olarak verilmektedir. Kırsal alanda sağlanan sosyal destek projelerine ilişkin bilgiler Tablo 25'te yer almaktadır.

Tablo 26. Kırsal Alanda Sosyal Destek Projesi

Yıl	Proje Adı	Proje Sayısı	Aile Sayısı	Aktarılan Kaynak (TL)
2004	Süt Sığırcılığı	122	10.930	70.928.160,00
	Damızlık Koyun	32	1.600	15.528.162,00
	Seracılık	1	116	971.631,00
	Toplam	155	12.646	87.427.953,00
2005	Süt Sığırcılığı	141	11.454	82.840.023,00
	Damızlık Koyun	65	3.250	29.379.657,00
	Seracılık	1	7	804.881,00
	Toplam	207	14.711	113.024.561,00
2006	Süt Sığırcılığı	106	8.320	72.865.606,00
	Damızlık Koyun	19	950	12.368.502,00
	Seracılık	-	-	-
	Toplam	125	9.270	85.234.108,00

Kaynak: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Faaliyet Raporu, 2015, 139-140.

Tablo 26. Kırsal Alanda Sosyal Destek Projesi (Devamı)

2007	Süt Sığırcılığı	148	11.025	99.498.465,46
	Damızlık Koyun	34	1.700	15.873.752,00
	Seracılık	1	50	1.254.602,00
	Toplam	183	12.775	116.626.819,46
2008	Süt Sığırcılığı	122	8.555	60.285.931
	Damızlık Koyun	10	500	4.572.045
	Seracılık	2	100	2.435.793
	Toplam	134	9.155	67.293.769,00
2009	Süt Sığırcılığı	206	14.351	97.872.318,24
	Damızlık Koyun	16	850	6.587.496,00
	Seracılık	--	--	--
	Toplam	222	15.201	104.459.814,24
2010	Süt Sığırcılığı	138	8.327	80.934.163,96
	Damızlık Koyun	15	750	7.718.722,00
	Seracılık	1	50	1.149.845,50
	Toplam	154	9.127	89.802.731,46
2011	Süt Sığırcılığı	235	12.877	269.041.114,63
	Damızlık Koyun	14	700	10.080.074,00
	Seracılık	-	-	-
	Toplam	249	13.577	279.121.188,63
2012	Süt Sığırcılığı	86	4.367	87.176.635
	Damızlık Koyun	6	300	5.477.852
	Seracılık	-	-	-
	Toplam	92	4.667	92.654.487
2013	Süt Sığırcılığı	21	986	20.014.396
	Damızlık Koyun	1	453	1.293.750
	Seracılık	-	-	-
	Toplam	22	1.439	21.308.146
2014	Süt Sığırcılığı	19	845	22.925.530
	Damızlık Koyun	1	72	947.000
	Seracılık	-	-	-
	Toplam	20	917	23.872.530
2015	Süt Sığırcılığı	6	383	2.345.980
	Damızlık Koyun	-	-	-
	Seracılık	-	-	-
	Toplam	6	383	2.345.980

Kaynak: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Faaliyet Raporu, 2015, 139-140.

Kırsal alanda sağlanan sosyal destek projelerinden başka sosyal hizmetlere yönelik olarak yapılan çeşitli proje detayları Tablo 27’de verilmiştir. Bu tür projelerde son yıllarda bir azalma olduğu gözlenmiştir.

Tablo 27.2007-2015 Yılları Arasındaki Sosyal Hizmet Projeleri

Yıl	Alt Bileşen	Proje Sayısı	Kişi Sayısı	Aktarılan Kaynak (TL)
2007	Gelir Getirici	2.535	4.251	25.462.829
	İstihdam Eğitimi	112	4.656	2.903.642
	Geçici İstihdam	18	297	498.661
	Toplum Kalkınması	10	6.118	660.643
	Toplam	2.675	15.322	29.525.776
2008	Gelir Getirici	4.018	7.782	57.167.845
	İstihdam Eğitimi	64	1.454	2.297.145
	Toplum Kalkınması	4	542	316.262
	Toplam	4086	9.778	59.781.252
2009	Gelir Getirici	3.398	7.869	66.879.814
	İstihdam Eğitimi	11	332	393.284
	Geçici İstihdam	1	30	97.468
	Toplum Kalkınması	11	2.749	1.526.784
	Toplam	3.421	10.980	68.897.350
2010	Gelir Getirici	1.571	4.060	35.392.111
	Toplum Kalkınması	27	12.957	2.704.127
	Toplam	1.598	17.017	38.096.237
2011	Gelir Getirici	538	1.156	66.483.066
	Toplum Kalkınması	18	18.635	28.777.253
	Geçici İstihdam	4	1.120	3.110.436
	Toplam	560	20.911	98.370.755
2012	Gelir Getirici	646	12.143	13.518.794
	Toplum Kalkınması	189	229.524	45.074.000
	Geçici İstihdam	15	2.630	2.248.000
	Toplam	850	244.297	60.840.794
2013	Gelir Getirici	681	1.576	18.164.844
	Toplum Kalkınması	77	15.400	79.418.546
	Geçici İstihdam	4	240	553.615
	Toplam	762	17.216	98.137.005
2014	Gelir Getirici	504	784	10.382.153
	Toplam	504	784	10.382.153
2015	Gelir Getirici	412	701	6.842.644
	Toplam	412	701	6.842.644

Kaynak: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Faaliyet Raporu, 2015,

141-142.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SOSYAL YARDIMLARIN ETKİNLİĞİ ÜZERİNE BİR ALAN ÇALIŞMASI: DEFNE VE ANTAKYA İLÇESİ ÖRNEĞİ

1. ALAN ARAŞTIRMASI HAKKINDA BİLGİLER

1.1. Çalışmanın Amacı ve Temel Tezi

Yoksulluk her zaman sosyal bir sorun olarak ülke gündemimizde yer almıştır. Bu durum, hükümetlerin çeşitli politikalar üretmesini zorunlu kılmıştır. Ülkemiz tarihine bakıldığında, yoksullukla mücadele konusunda üretilen politikaların en önemlilerinden biri olarak Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu ile bu fonda biriken paraları dağıtacak olan sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarının kurulmasını gösterebiliriz. Vakıflar, sosyal yardımların doğrudan ve hızlı bir şekilde ihtiyaç sahiplerine ulaştırılması konusunda en önemli kurumlardır. Çalışmamızın amacı yeni kurulmuş olan ve Hatay ilinin üçüncü en kalabalık nüfusuna sahip Defne İlçesi'nde yapılan yardımların etkinliğinin Hatay ilinin en fazla nüfusa sahip ilçesi olan Antakya İlçesi'nde yapılan yardımların etkinliğiyle karşılaştırılarak genel anlamda sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarının yoksullukla mücadele konusundaki etkinliğinin belirlenmesidir. Ayrıca yardım alan hanelerin sosyo-ekonomik durumlarına ilişkin bulgular ışığında durumlarının iyileştirilmesine yönelik atılması gereken adımlara da ulaşılması amaçlanmaktadır.

Çalışmanın temel tezi sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarının yoksulluğu azaltma, muhtaç durumda bulunan vatandaşların ihtiyaçlarını giderme ve sosyal refahı artırma gibi konularda etkin olduğudur.

1.2. Çalışmanın Yöntemi

1.2.1. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Defne ve Antakya ilçelerinde sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları tarafından yapılan sosyal yardımların en az birinden yararlanan haneler oluşturmaktadır. Bütünleşik Sosyal Yardım Bilgi Sistemi üzerinden yapılan inceleme sonucu 2015 yılı içinde Antakya Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı

tarafından yapılan yardımların en az birinden yararlanan hane sayısının 11.000 olduğu; Defne İlçesi'nde ise bu sayının 4000 olduğu tespit edilmiştir. Antakya İlçesi'nde 300 ve Defne İlçesi'nde 200 kişi ankete katılmıştır. Örneklem seçiminde tabakalı örneklem yöntemi kullanılmıştır. Anket çalışması Antakya ve Defne İlçesi'nin tüm mahallelerinde nüfuslarına oranla uygulanmıştır.

1.2.2 Veri Toplama Aracı

Veri toplama için kullanılan araç anket formudur. Anketler araştırmacı tarafından kişilerle yüz yüze görüşerek bizzat oluşturulmuştur.

1.2.3. Veri Analizi

Veri analizi SPSS 16 paket programında yapılmıştır. Veri analizinde frekans, yüzde, ortalama standart hata istatistikleri ve Defne ile Antakya ilçelerinin karşılaştırılması adına çapraz tablo istatistiklerinden faydalanılmıştır. Ayrıca veriler, Defne ve Antakya ilçeleri arasındaki farkın daha net görülmesi açısından grafiklerle desteklenmiştir.

2. ALAN ARAŞTIRMASININ DEĞERLENDİRİLMESİ

2.1. Antakya İlçesi ile Antakya Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfına İlişkin Ön Bilgi

6360 Sayılı On Dört İlde Büyükşehir ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun yürürlüğe girmeden önce Hatay ili 12 ilçe, 76 belediye, 362 köy ve diğer yerleşmelerden oluşan bir ildi. 6360 sayılı kanundan sonra büyükşehir belediyesi ve 15 ilçeden oluşan yerel yönetim birimleri kurulmuş; il sınırları büyükşehir belediye sınırları ile çakışmıştır (<https://tr.wikipedia.org/wiki/Antakya>). Antakya İlçesi 2012 yılında çıkarılan büyükşehir yasasından önce Hatay ilinin merkez ilçesi konumundaydı. 2012'de yılından itibaren Hatay ilinin büyükşehir olmasıyla birlikte Antakya İlçesi, Defne ve Antakya olarak ikiye ayrılmıştır. 2015 yılı verilerine göre 360.652 nüfusu olan ve 95 mahalleden oluşan Antakya İlçesi hala Hatay ilinin en kalabalık ilçesi durumundadır.

Tablo 28. Yıllara Göre Antakya Nüfusu

Yıl	Antakya Nüfusu	Erkek Nüfusu	Kadın Nüfusu
2016	365.402	183.276	182.126
2015	360.652	181.582	179.070
2014	354.768	179.448	175.982
2013	347.974	175.992	171.982

Kaynak: http://www.nufusu.com/ilce/antakya_hatay-nufusu

Antakya Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışma Vakfı'nın norm kadrosu 26'dır. Şu an çalışan personel sayısı 23'tür. 1 müdür vekili, 15 inceleme görevlisi, 4 büro personeli, 1 muhasebeci ve 2 yardımcı hizmet görevlisi çalışmaktadır.

Tablo 29. Antakya İlçesi 2015 Yılı Yardım Türleri, Hane Sayısı, Hanedeki Kişi Sayısı ve Nakit Değer

Yardım Türü	Hane Sayısı	Hanedeki Kişi Sayısı	Nakit Değeri(TL)
Aşırı Yağış, Sel, Su Baskını Yardımı-Ev Onarım Yardımı	1	2	500,00
Aşırı Yağış, Sel, Su Baskını Yardımı-Kira Yardımı	1	5	300,00
Barınma Yardımı-Ev Eşyası Yardımı	10	38	14.706,46
Barınma Yardımı-Kira Yardımı	10	38	7.200,00
Betonarme Ev Yapım Yardımı	1	7	48.380,00
Diğer (Aşırı Yağış, Sel, Su Baskını) Yardım	8	28	6.750,00
Diğer (Yangın) Yardım	12	50	11.160,00
Diğer Aile Yardım	3.608	15.741	2.524.799,92
Diğer Barınma Yardım	6	30	18.632,00
Diğer Eğitim Yardım	21	83	35.900,00
Diğer Sağlık Yardım	32	140	24.337,53

Kaynak: Antakya Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, 2015 Yılı Faaliyet Raporu.

Tablo 29. Antakya İlçesi 2015 Yılı Yardım Türleri, Hane Sayısı, Hanedeki Kişi Sayısı ve Nakit Değer (Devamı)

Engelli Aylığı	3.066	11.822	9.796.593,77
Engelli Yakını Aylığı	473	2.751	1.249.911,35
Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yönelik Yardım Programı	952	2.382	2.134.250,00
Gıda Yardımı	52	215	3.623,00
Giyim Yardımı	184	810	67.648,65
Muhtaç Asker Ailesi Yardımı	285	1.447	327.750,00
Muhtaç Asker Çocuğu Yardımı	16	58	7.100,00
Öksüz Yetim Yardımı	126	492	80.700,00
Prefabrik Ev Yapım Yardımı	3	12	114.519,00
Şartlı Eğitim Yardımı	4.705	25.389	2.879.590,00
Şartlı Gebelik Yardımı	273	1.458	43.540,00
Şartlı Sağlık Yardımı	2.718	14.753	1.083.390,00
Tek Seferlik Yardım	332		33.258,07
TKİ Kömür Yardımı	11.358	45.036	1.963.684,62
Yabancı Yardımı - Nakdi	2		1.700,00
Yabancı Yardımı - Ayni (Kömür)	6514		1.126.205,46
Yaşlı Aylığı	2.183	6.619	3.868.027,89
Tümü	19.129	78.359	27.474.157,72

Kaynak: Antakya Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı 2015 Yılı Faaliyet Raporu.

Bu yardımların yanı sıra 2015 yılı içerisinde Antakya vakfında toplamda 8063 genel sağlık sigortası başvurusunun 5786'sı G0 olarak sonuçlanmıştır, eski adıyla yeşilkartı kabul edilmiştir. Bu vatandaşların genel sağlık sigortası primleri devlet tarafından karşılanmaktadır.

Antakya İlçesi'nde 2015 yılı itibariyle 27.474.157,72 TL değerinde yardım gerçekleştirilmiştir. Yardım türleri incelendiğinde en büyük payı 9.796.593,77 TL değerindeki engelli aylığı almaktadır.

2.1.1. Antakya Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Tarafından Gerçekleştirilen Projeler

2015 yılı içerisinde Antakya Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı tarafından gerçekleştirilmiş olan iki proje bulunmaktadır. Bu projelerin detayları şu şekildedir:

Proje 1

Proje Adı: Mantar Üretim Projesi

Proje Başvuru Tarihi: 30.06.2015

Proje Kabul Tarihi: 24.08.2015

Sözleşme Tutarı: 14.997,60 TL

Proje Uygulama Adresi/Yeri: Antakya İlçesine bağlı mahalleler

Proje Başvuran Bilgisi: Antakya Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışma Vakfı

İşbirlikçi Kişi/Kurumlar: Antakya Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü

Fayda Sahibi: 1

Proje Sürdürülebilirliği: Antakya Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü ve Antakya SYDV 6 yıl boyunca mantar tesisinin kontrolünü ve idari takibini yapacaktır.

Projenin gerekçesi ve amacı kısaca aşağıdaki şekilde özetlenebilir;

1-Antakya İlçesi'ne bağlı yerleşim birimlerinde işsizlik sorunu oldukça yüksektir. İş bulmanın zor olması sebebiyle özellikle genç nüfus iş bulabilmek umuduyla buldukları ilden başka illere ve hatta yurtdışına göç etmektedir. Bu göçün olabildiğince önüne geçilebilmesi için yeni iş olanaklarının sağlanması gerekmektedir. Bu projeye birlikte istihdama da destek sağlanmış olacaktır.

2-Bu projenin faaliyete geçmesi ile mantar bulmakta ve tüketmekte zorlanan Antakya halkına bir pazar oluşturulmuş olacaktır. Yani yapılan bu proje sayesinde istihdama destekle birlikte mantar arzının da arttırılması ve taleplerin daha fazla karşılanabilmesi söz konusu olmaktadır.

Proje 2

Proje Adı: Koyun Yetiştiriciliği Projesi

Proje Başvuru Tarihi: 20.04.2015

Proje Kabul Tarihi: 28.05.2015

Sözleşme Tutarı: 14.937,99 TL

Proje Uygulama Adresi/Yeri: Antakya İlçesine bağlı mahalleler

Proje Başvuran Bilgisi: Antakya Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışma Vakfı

İşbirlikçi Kişi/Kurumlar: Antakya Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü

Proje Kapsamında Teslim Edilecek Toplam Canlı Demirbaş Sayısı: 48

Fayda Sahibi: 3

Proje Sürdürülebilirliği: Antakya Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü ve Antakya SYDV 8 yıl boyunca ağılların teknik ve idari takibini yapacaktır.

Proje Konusu ve Amacı: Antakya İlçesi geniş düzlüklerden oluşan ova ve hafif engebeli ormanlıklardan oluşan dağ arazileri tarzında bir yapıya sahiptir. İlçenin dağ köylerindeki arazilerin hafif engebeli olmasının yanı sıra arazilerin yüzölçümlerinin düşük olması, parçalı arazi yapısı ve nadasa bırakılan ya da anız alanların çokluğunun koyun otlatmaya uygun olması sebebiyle koyunculunun karlı olarak yapılabilmesi mümkündür. Antakya İlçesi, ova ve mera varlığı bakımından mevcut koyun varlığının çok üstünde hayvan otlamasına uygundur.

Hayvancılık alanında ülke genelinde yıllardır devam eden durgunluğun bir sonucu olarak Antakya İlçesi'ndeki koyun varlığı da bundan etkilenmiş ve çok azalmıştır.

Hazırlanmış olan bu koyunculuk projesi ile birlikte Antakya İlçesi kırsal alanlarında istihdamın artırılması ve kayıtdışı çalışmanın azaltılmasına fayda sağlanacaktır. Yerel potansiyelleri harekete geçirerek yüksek verimli damızlık koyun ırklarının Antakya İlçesi'nde yaygınlaştırarak ilçe ekonomisine katkı sağlanacaktır.

Projenin uygulanmasıyla sağlanacak diğer yararlar şunlardır:

a) Günümüz koşullarına uygun işletmecilik tekniklerinin küçük çiftçiler tarafından öğrenilmesi sağlanacaktır.

b) Koyunlardan elde edilecek et ve süt verimi arttırılarak çiftçi gelirlerinin yükseltilmesi sağlanacaktır.

c) Antakya İlçesi'ndeki kısa boylu otlarla kaplı meraların, nadasa bırakılan ve de anız alanlarından en iyi şekilde değerlendirilmesi ile ekonomik geri dönüşümü sağlanacaktır.

d) Mevsimlik olarak kullanılan iş gücünün düzenli bir işe sahip olması sağlanacaktır.

e) İnsanlar kendi memleketlerinde, hatta kendi arazilerinde iş sahibi olacak ve göç etmelerine gerek kalmayacaktır.

f) Sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfı kaynaklarından karşılanarak dağıtılacak koyunlar ile yetersiz sermayeli çiftçilere devamlı bir gelir kaynağı sağlayacağı gibi diğer çiftçilere de örnek olacak ve koyunculüğün yaygınlaşmasını sağlayacaktır.

h) Antakya Kaymakamlığı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfının mali desteği ve İlçe Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğünün teknik katkılarıyla, Antakya İlçesi'nde koyunculüğün yaygınlaştırılması ve çiftçilerin mali durumunun iyileştirilmesini amaçlanmıştır.

2.2. Defne İlçesi ile Defne Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfına İlişkin Ön Bilgi

6360 Sayılı On Dört İlde Büyükşehir ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun yürürlük tarihinden önce Hatay ili 12 ilçe, 76 belediye, 362 köy ve diğer yerleşmelerden oluşan bir ildi. 6360 sayılı kanundan sonra büyükşehir belediyesi ve 15 ilçeden oluşan yerel yönetim birimleri kurulmuş; il sınırları büyükşehir belediye sınırları ile çakışmıştır (<http://www.defne.bel.tr/>). Defne İlçesi, 2012 yılında çıkarılan büyükşehir yasası ile birlikte Hatay'ın büyükşehir olması sonrası Antakya İlçesi'nden ayrılıp yeni kurulan bir ilçe olmuştur. 2015 yılı verilerine göre 140.097 nüfusu olan ve 37 mahalleden oluşan Defne İlçesi Hatay ilinin en kalabalık 3. ilçesidir.

Tablo 30. Yıllara Göre Defne Nüfusu

Yıl	Defne Nüfusu	Erkek Nüfusu	Kadın Nüfusu
2016	143.176	70.421	72.755
2015	140.097	68.753	71.344
2014	137.398	67.337	70.061
2013	134.570	65.956	68.614

Kaynak: http://www.nufusu.com/ilce/defne_hatay-nufusu

Defne Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'nın norm kadrosu 12'dir. Şu an çalışan personel sayısı 10'dur. 1 müdür, 3 büro personeli ve 6 inceleme görevlisi çalışmaktadır.

Tablo 31. Defne İlçesi 2015 Yılı Yardım Türleri, Hane Sayısı, Hanedeki Kişi Sayısı ve Nakit Değer

Yardım Türü	Hane Sayısı	Hanedeki Kişi Sayısı	Nakit Değeri(TL)
Diğer (Yangın) Yardım	4	15	4.000,00
Diğer Aile Yardımı	1.101	4.274	578.965,00
Diğer Aile Yardımı- Ayni	193	586	227.865,00
Diğer Eğitim Yardımı	666	3.264	231.500,00
Engelli Aylığı	1.482	5.622	6.620.401,15
Engelli Yakını Aylığı	111	570	360.132,59
Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yönelik Yardım Programı	398	982	1.031.250,00
Gıda Yardımı	1.097	4.272	472.250,00
Giyim Yardımı	50	267	2.700,00
İşe Başlama Yardımı	3	14	1.201,50
İşe Yönlendirme Yardımı	19	92	1.900,00
Muhtaç Asker Ailesi Yardımı	39	176	43.250,00
Muhtaç Asker Çocuğu Yardımı	1	5	800,00
Öksüz Yetim Yardımı	1	6	600,00

Kaynak: Defne Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı 2015 Yılı Faaliyet Raporu.

Tablo 31. Defne İlçesi 2015 Yılı Yardım Türleri, Hane Sayısı, Hanedeki Kişi Sayısı ve Nakit Değer (Devamı)

Şartlı Eğitim Yardımı	892	4.391	533.335,00
Şartlı Gebelik Yardımı	9	57	1.805,00
Şartlı Sağlık Yardımı	396	1.962	163.835,00
Tek Seferlik Yardım	8		1.850,00
TKİ Kömür Yardımı	3186	12425	550.827,54
Yaşlı Aylığı	1.408	4.279	3.503.926,86
Tümü	4.455	16.081	14.332.394,64

Kaynak: Defne Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, 2015 Yılı Faaliyet Raporu

2015 yılı içerisinde Defne İlçesi'nde 3764 genel sağlık sigortası başvurusunun 1704'ü G0 olarak sonuçlanmıştır.

Defne İlçesi'nden 2015 yılı itibariyle 14.332.394,64 TL değerinde yardım gerçekleştirilmiştir. Yardım türleri incelendiğinde en büyük payı 6.620.401,15 TL değerindeki engelli aylığı almaktadır.

2.3. Alan Araştırmasının Bulguları

Yapılan anket çalışmasında öncelikle her iki ilçede yardımlardan faydalanan hanelerin profillerinin tespitine yönelik sorulara yer verilmiştir. Daha sonra yaşam koşullarına dair sorular sorulmuş olup en son sosyal yardımların etkinliğine yönelik sorulara yer verilmiştir.

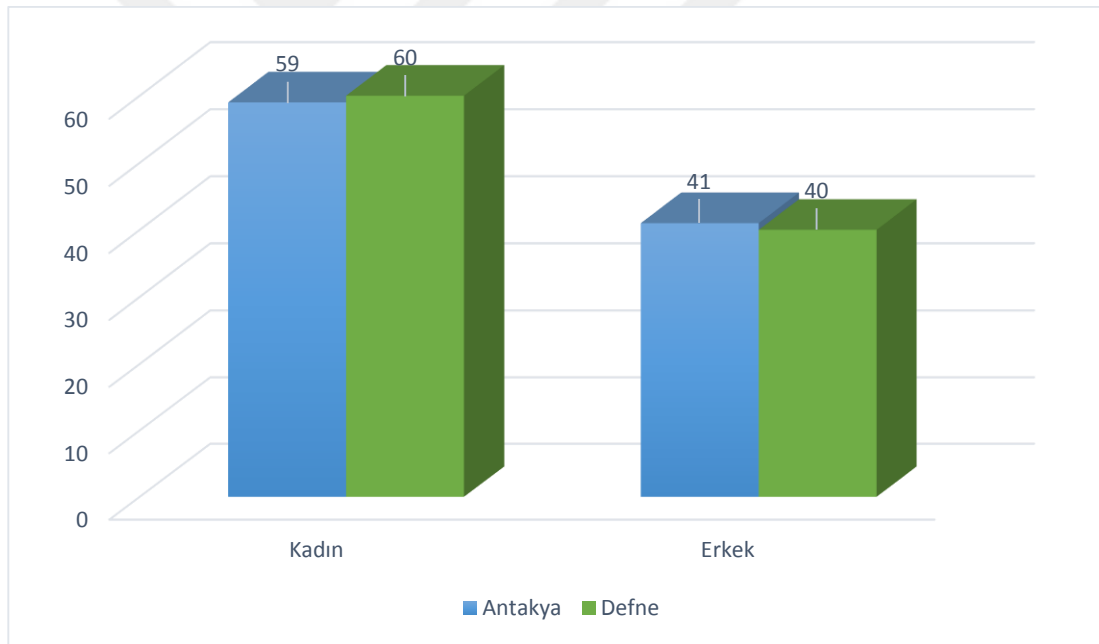
2.3.1. Cinsiyet Dağılımına İlişkin Bulgular

Ankete katılanların cinsiyetleriyle ilgili bilgiler tablo ve grafik halinde aşağıda gösterilmiştir. Daha sonra bu tablolar yazılı şekilde açıklanmıştır.

Tablo 32. Cinsiyet Dağılımı

Cinsiyet	Antakya		Defne	
	Sayı	%	Sayı	%
Kadın	177	59,0	120	60,0
Erkek	123	41,0	80	40,0
Toplam	300	100,0	200	100,0

Grafik 3. Cinsiyet Dağılımı

Antakya İlçesi'nde katılanların %59'u kadın ve %41'i erkekken, Defne İlçesi'nde katılanların %60'ı kadın ve %40'ı erkektir. Görüşülen kişilerin çoğunluğunun kadınlardan oluşmasının sebebi anketin uygulanması sırasında erkeğin işte olmasıdır. Bu da yardım alan hanelerde ataerkil bir yaşamın olduğunu göstermektedir. Yardım alan hanelerde çoğunlukla erkekler çalışmaktadır, kadınlar ise ev hanımıdır.

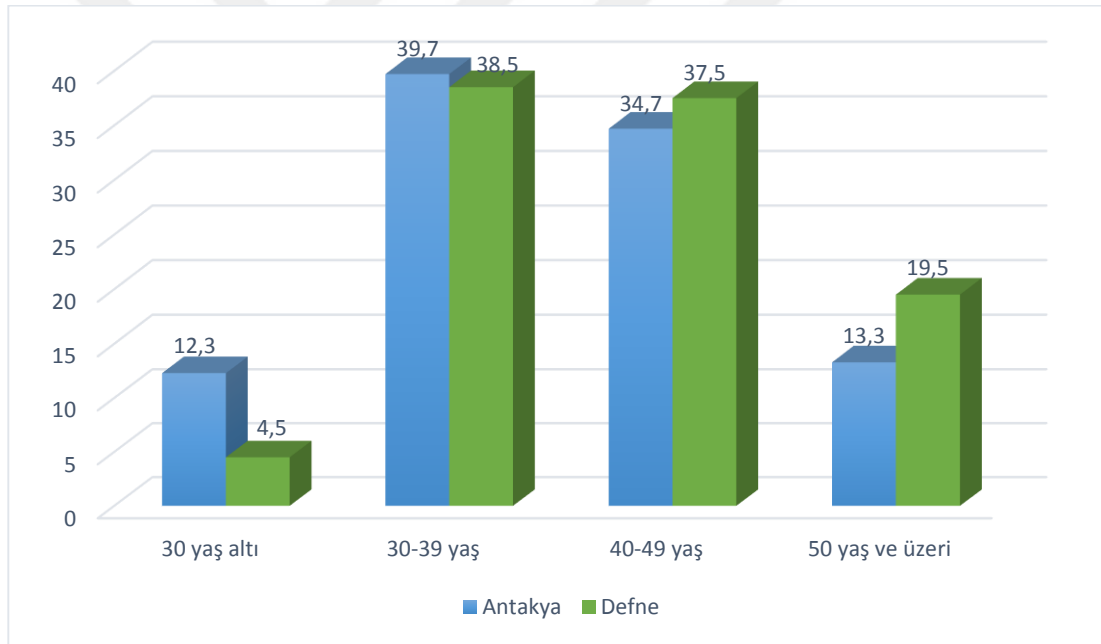
2.3.2. Yaş Dağılımına İlişkin Bulgular

Ankete katılanların yaşlarıyla ilgili bilgiler aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 33. Yaş Dağılımı

Yaş	Antakya		Defne	
	Sayı	%	Sayı	%
30 yaş altı	37	12,3	9	4,5
30-39 yaş	119	39,7	77	38,5
40-49 yaş	104	34,7	75	37,5
50 yaş ve üzeri	40	13,3	39	19,5
Toplam	300	100,0	200	100,0

Grafik 4. Yaş Dağılımı

Antakya İlçesi'nde katılanların %39,7'si 30-39 yaş, %34,7'si 40-49 yaşındayken, Defne İlçesi'nde katılanların %38,5'i 30-39 yaş, %37,5'i 40-49 yaşındadır. İki ilçede de ankete katılanların çoğunluğunun 30 ile 50 yaşları arasında olduğu görülmüştür. Bir dikkat çekici sonuç da 30 yaş altındaki kişilerin Defne İlçesi'nden yardım alma oranlarının düşük olmasıdır.

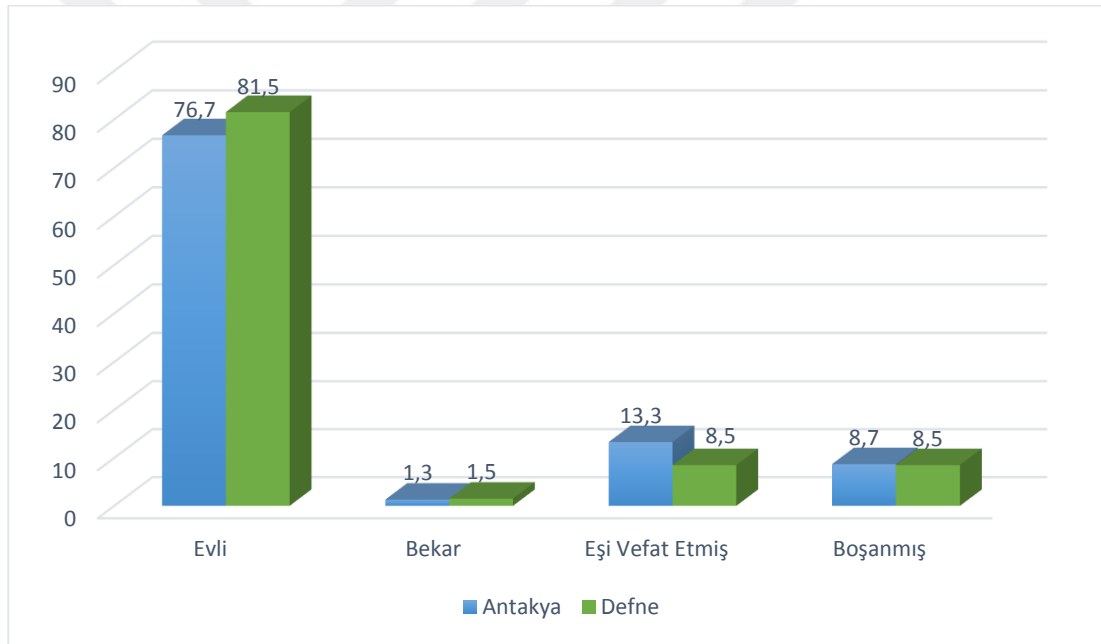
2.3.3. Medeni Duruma İlişkin Bulgular

Ankete katılanların medeni durumlarıyla ilgili bilgiler aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 34. Medeni Durum Dağılımı

Medeni Durum	Antakya		Defne	
	Sayı	%	Sayı	%
Evli	230	76,7	163	81,5
Bekar	4	1,3	3	1,5
Eşi Vefat Etmiş	40	13,3	17	8,5
Boşanmış	26	8,7	17	8,5
Toplam	300	100,0	200	100,0

Grafik 5. Medeni Durum Dağılımı

Antakya İlçesi'nde katılanların %76,7'si evli ve %13,3'ünün eşi vefat etmişken, Defne İlçesi'nden katılanların %81,5'i evli, %8,5'i boşanmış ve %8,5'inin eşi vefat etmiştir. Her iki ilçede de bekar vatandaşların yardım alma oranlarının çok düşük olduğu görülmüştür. Bekar durumda bulunan vatandaşların kendilerine yetecek bir yaşam kurabildikleri; ancak evlenip aile yaşamına başladıktan sonra maddi güçlükler çekmeye başladıkları görülmüştür.

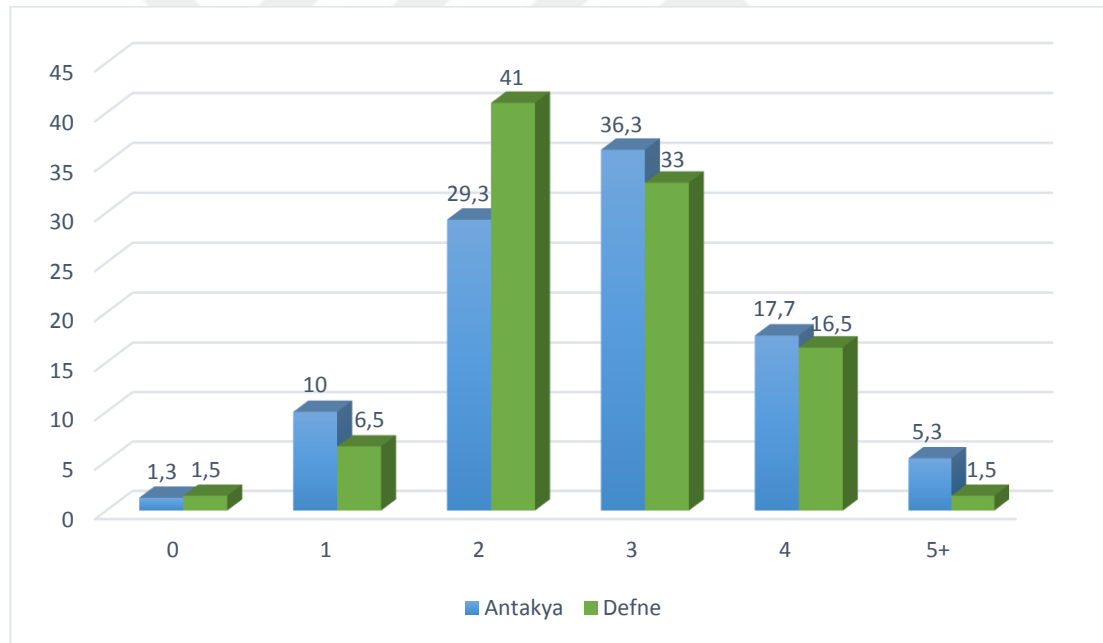
2.3.4. Çocuk Sayısına İlişkin Bulgular

Ankete katılanların sahip oldukları çocuk sayısı ile ilgili bilgiler aşağıdadır.

Tablo 35. Çocuk Sayısı Dağılımı

Çocuk Sayısı	Antakya		Defne	
	Sayı	%	Sayı	%
0	4	1,3	3	1,5
1	30	10,0	13	6,5
2	88	29,3	82	41,0
3	109	36,3	66	33,0
4	53	17,7	33	16,5
5+	16	5,3	3	1,5
Toplam	300	100,0	200	100,0

Grafik 6. Çocuk Sayısı Dağılımı

Antakya İlçesi'nde katılanların %36,3'ünün 3 çocuğu ve %29,3'ünün 2 çocuğu varken, Defne İlçesi'nde katılanların %41'inin 2 çocuğu ve %33'ünün 3 çocuğu vardır. Çocuk sahibi olmayan ya da tek çocuklu hanelerin yardımlardan yararlanma oranının düşük olduğu görülmüştür. Özellikle ikinci çocuktan sonra ihtiyaçlarını giderme konusunda yetersiz kaldıkları ve bu sebeple vakıfların kapısını çaldıkları görülmüştür.

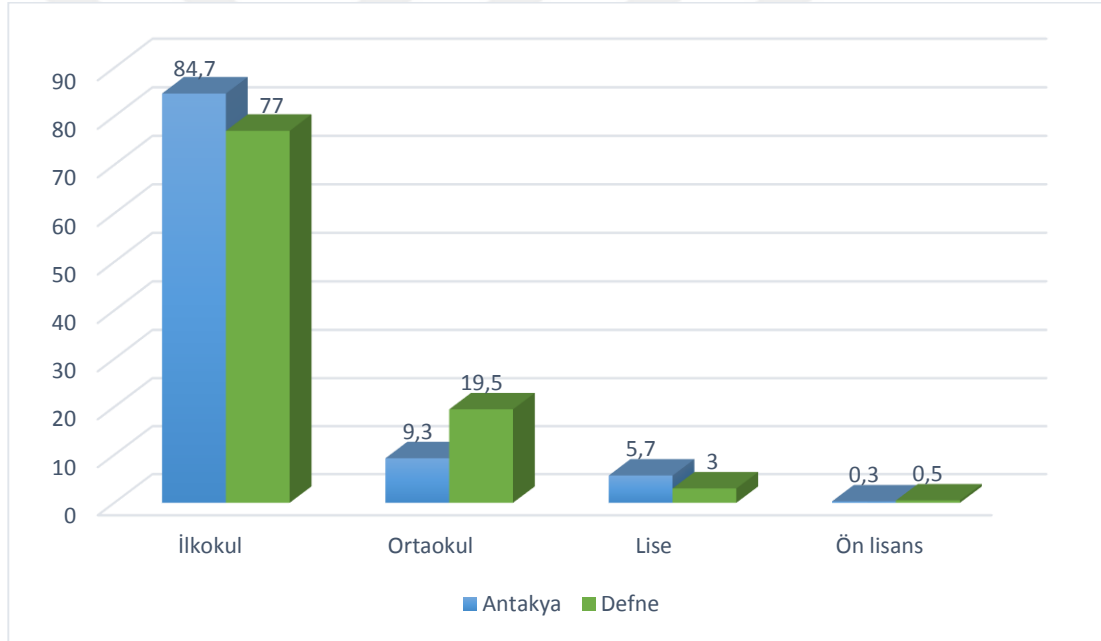
2.3.5. Eğitim Durumuna İlişkin Bulgular

Ankete katılanların eğitim seviyelerine ilişkin bilgiler aşağıdadır.

Tablo 36. Eğitim Durumuna İlişkin Bulgular

Eğitim Durumu	Antakya		Defne	
	Sayı	%	Sayı	%
İlkokul	254	84,7	154	77,0
Ortaokul	28	9,3	39	19,5
Lise	17	5,7	6	3,0
Ön lisans	1	0,3	1	0,5
Toplam	300	100,0	200	100,0

Grafik 7. Eğitim Durumuna İlişkin Bulgular

Antakya İlçesi'nde katılanların %84,7'si ilkokul ve %9,3'ü ortaokul mezunuyken, Defne İlçesi'nde katılanların %77'si ilkokul ve %19,5'si ortaokul mezundur. Yardım alan hanelerin büyük çoğunluğunun eğitim seviyesinin ilkokul düzeyinde olduğu görülmüştür. Bu da, eğitimin öneminin ve insanların sosyo-ekonomik düzeyleri üzerindeki etkisinin bir göstergesidir.

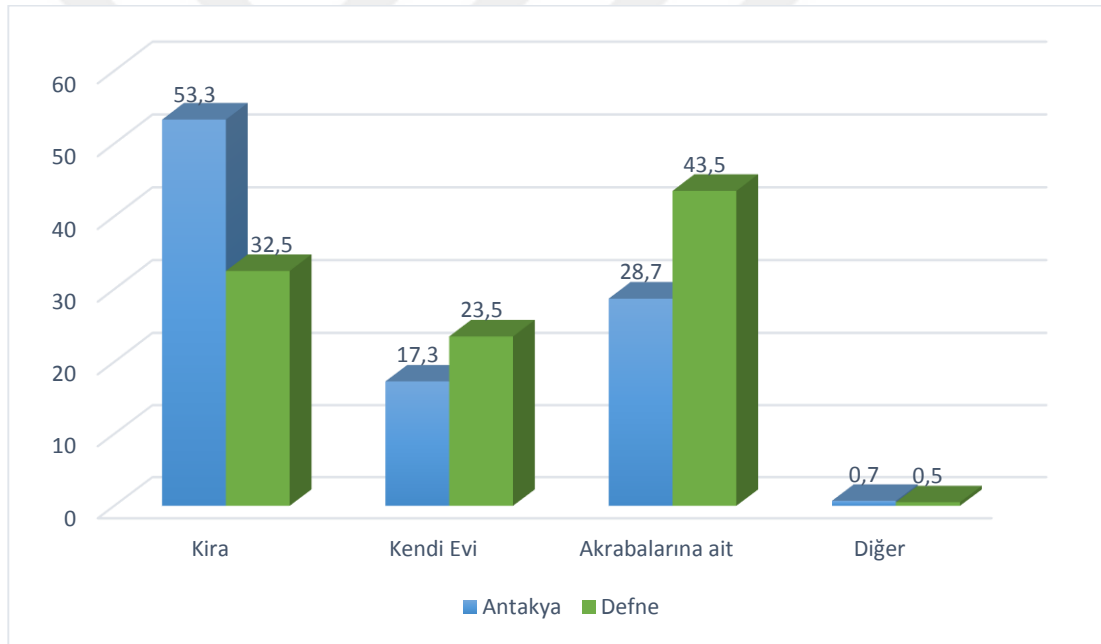
2.3.6. Mesken Durumuna İlişkin Bulgular

Ankete katılanların yaşadıkları evin kime ait olduğuna dair bilgiler aşağıdadır.

Tablo 37. Mesken Durumu

Mesken Durumu	Antakya		Defne	
	Sayı	%	Sayı	%
Kira	160	53,3	65	32,5
Kendi Evi	52	17,3	47	23,5
Akrabalarına ait	86	28,7	87	43,5
Diğer	2	0,7	1	0,5
Toplam	300	100,0	200	100,0

Grafik 8. Mesken Durumu

Antakya İlçesi'nde katılanların %53,3'ü kirada ve %28,7'si akrabalarına ait evlerde otururken, Defne İlçesi'nde katılanların %43,5'i akrabalarına ait evlerde ve %32,5'i kirada oturmaktadır. Defne İlçesi'nde akrabalarına ait evlerde oturanların oranının daha yüksek olmasının sebebi Defne İlçesi'nde Büyükşehir yasasından önce merkez mahallesi sayılan yerlerin sayısının düşük; köy ve belde olan yerlerin sayısının yüksek olması olabilir. Antakya İlçesi'nde yardımlardan yararlanan

hanelerin büyük bir kısmının kira ödediği göz önünde bulundurularak bu yönde kira yardımı gibi yardımlar da yapılabilir.

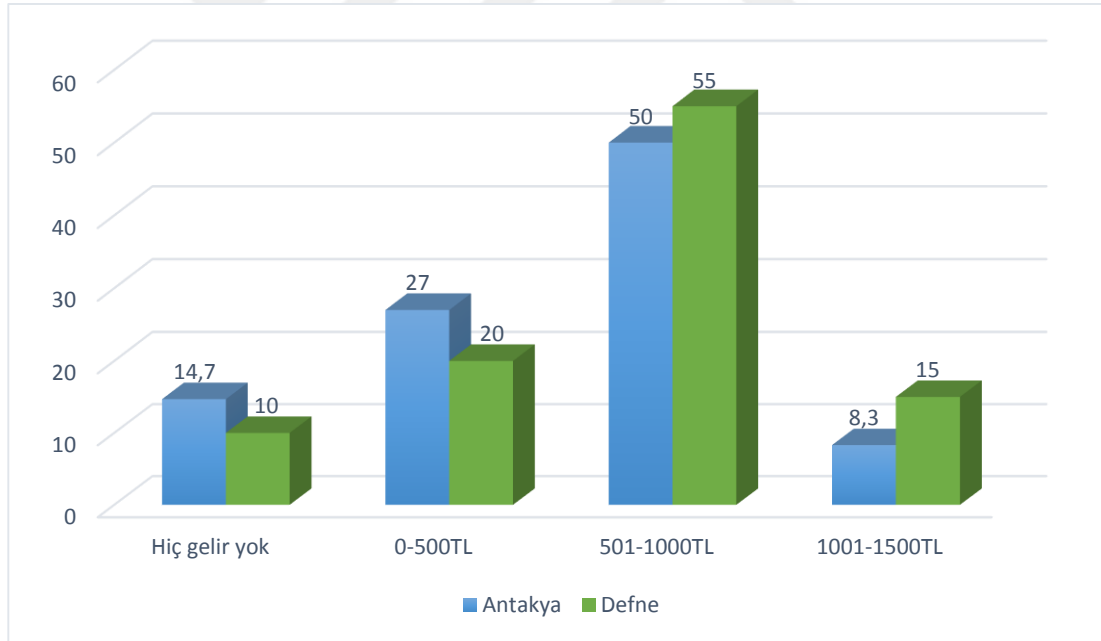
2.3.7. Aylık Gelire İlişkin Bulgular

Ankete katılanların aylık gelir düzeylerine ilişkin bilgiler aşağıdadır.

Tablo 38. Aylık Gelir Durumu

Aylık Gelir	Antakya		Defne	
	Sayı	%	Sayı	%
Hiç gelir yok	44	14,7	20	10,0
0-500TL	81	27,0	40	20,0
501-1000TL	150	50,0	110	55,0
1001-1500TL	25	8,3	30	15,0
Toplam	300	100,0	200	100,0

Grafik 9. Aylık Gelir Durumu

Antakya İlçesi'nde katılanların %50'si 501TL-1000TL; %27'si 0-500TL gelire sahip olduğunu belirtmişken, Defne İlçesi'nde katılanların %55'i 501TL-1000TL gelire ve %20'si 0-500TL gelire sahip olduğunu belirtmiştir. Her iki ilçede de ankete katılanların büyük bir kısmında çalışan kişiler genelde gündelik buldukları işlerde çalışıp ayda 501-1000TL kazanmaktadır. Bu sonuçlar işsizlikle mücadele konusunda devletin atması gereken adımların önemini ortaya koymaktadır. Hanelerin

düzenli bir gelire sahip olarak mevcut durumlarının daha iyi bir hale gelebileceği açıktır.

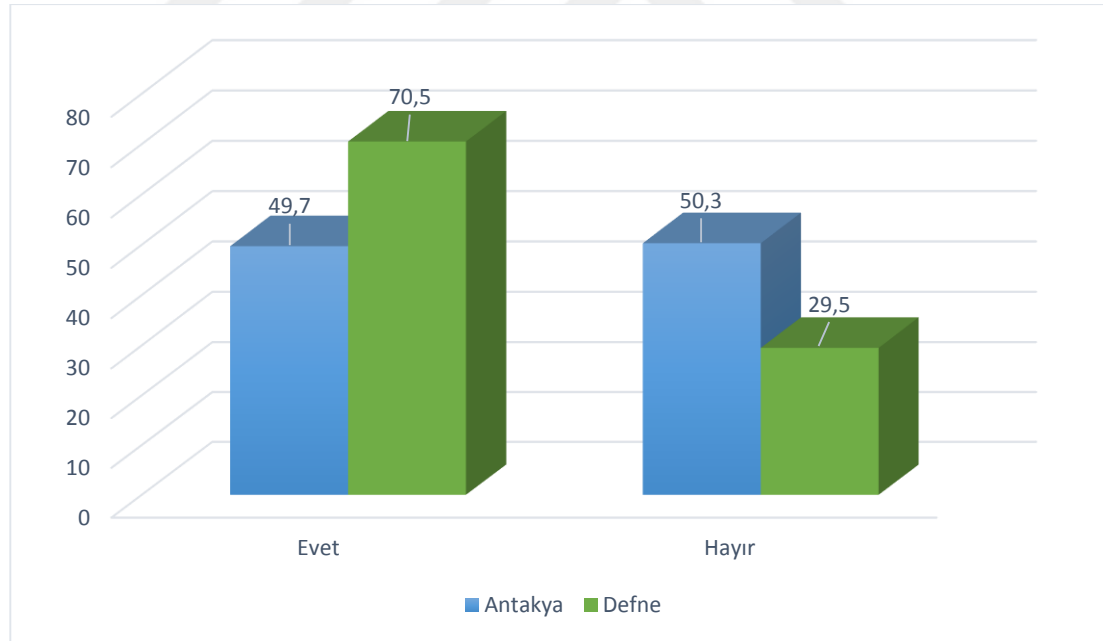
2.3.8. Yardım Talebinin Zamanında Sonuçlandırılmasına İlişkin Bulgular

Ankete katılanların yardım başvurularının zamanında sonuçlandırılıp sonuçlandırılmadığına ilişkin görüşleri aşağıdadır.

Tablo 39. Yardım Talebini Zamanında Sonuçlandırma Durumu

Zamanında sonuçlandırma	Antakya		Defne	
	Sayı	%	Sayı	%
Evet	149	49,7	141	70,5
Hayır	151	50,3	59	29,5
Toplam	300	100,0	200	100,0

Grafik 10. Yardım Talebini Zamanında Sonuçlandırma Durumu

Antakya İlçesi'nde katılanların %50,3'ü ve Defne İlçesi'nde katılanların %70,5'i yardım talebi başvurularının zamanında sonuçlandığını belirtmişlerdir. Bu durum Defne İlçesi'nde yardım talebine ilişkin sonuçlandırma sürecinin daha kısa sürdüğünü göstermektedir. Yardıma muhtaç durumda bulunan vatandaşların yardım taleplerinin en hızlı bir şekilde sonuçlandırılması oldukça önemli bir konudur.

Vakıfların bu konuda oldukça aktif bir şekilde çalışması ve yardım başvurularının en kısa zamanda sonuçlandırılması gerekmektedir.

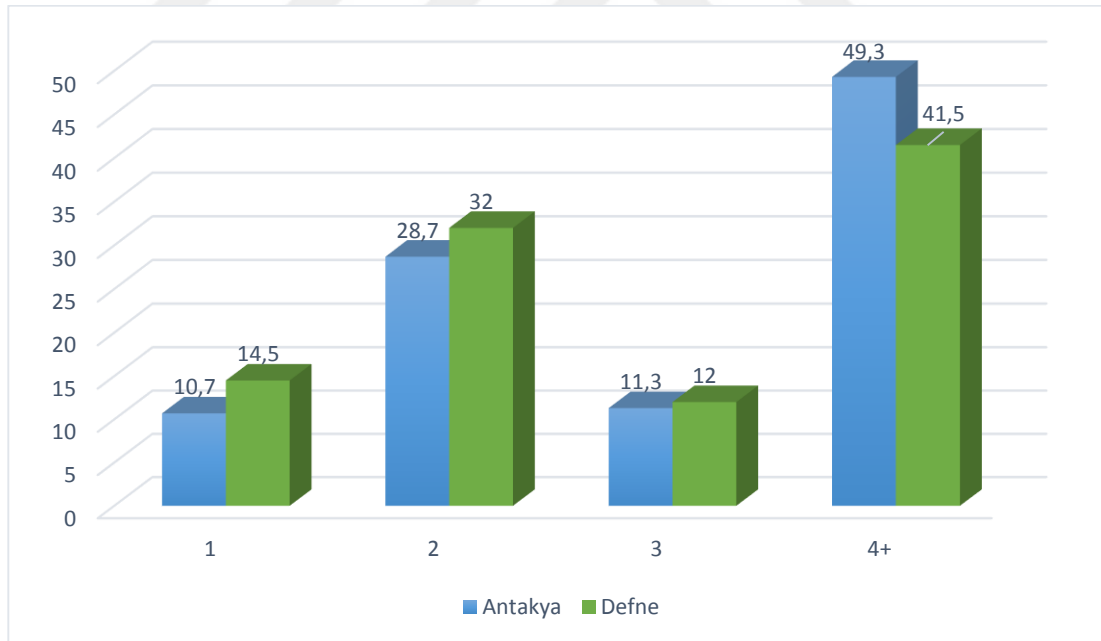
2.3.9. Yardımlardan Yararlanma Yılına İlişkin Bulgular

Ankete katılanların kaç yıldır bu yardımlardan yararlandığına dair bilgiler aşağıdadır.

Tablo 40. Yardımlardan Yararlanma Yılına İlişkin Bulgular

Yararlanma Yılı	Antakya		Defne	
	Sayı	%	Sayı	%
1	32	10,7	29	14,5
2	86	28,7	64	32,0
3	34	11,3	24	12,0
4+	148	49,3	83	41,5
Toplam	300	100,0	200	100,0

Grafik 11. Yardımlardan Yararlanma Yılına İlişkin Bulgular

Antakya İlçesi'nde katılanların %49,3'ü dört ve üzeri yıldır ve %28,7'si iki yıldır yardımlardan yararlanırken, Defne İlçesi'nde katılanların %41,5'i dört ve üzeri yıldır ve %32'si iki yıldır yardımlardan yararlanmaktadırlar. Bu durum Antakya İlçesi'nde verilen yardımların Defne İlçesi'ne göre daha uzun yıllardan bu yana verildiğini göstermektedir. Antakya İlçesi'nde %39,4'lük kesim; Defne İlçesi'nde ise

%46,5'lik kesim 1-2 yıldır, yani büyükşehir yasasından sonra vakıfların ayrılması ile birlikte yardımların varlığından haberdar olduklarını belirtmiştir. Bu da vakıfların bilinirliğinin gittikçe arttığını gösteren olumlu bir sonuçtur.

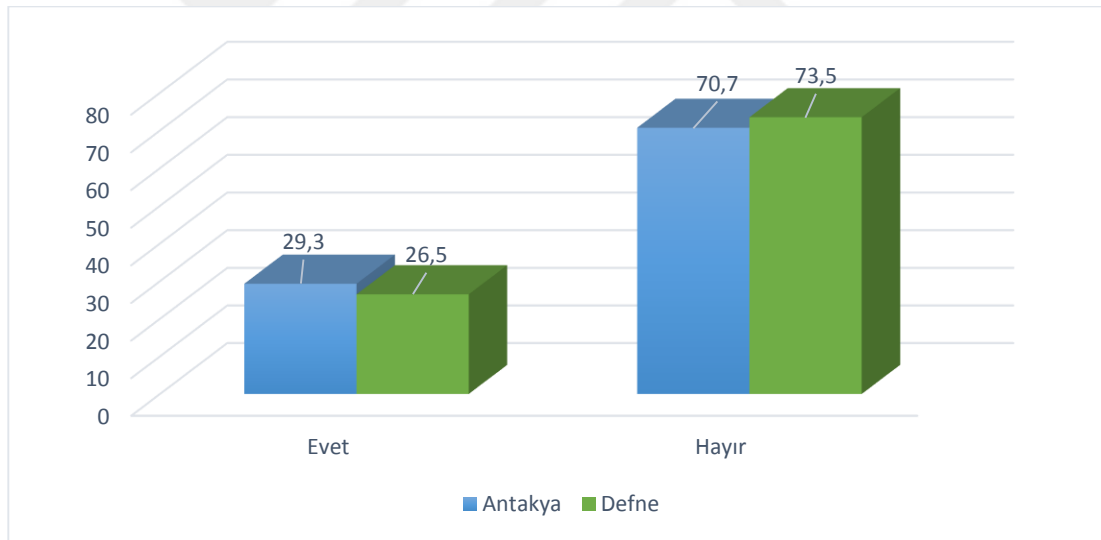
2.3.10. Yardım Alınan Başka Bir Kurumun Varlığı

Ankete katılanların vakıflar dışında başka bir kurumdan yardım alıp almadığına ilişkin bilgiler aşağıdadır.

Tablo 41. Yardım Alınan Başka Bir Kurumun Varlığı

Başka Kurumun Varlığı	Antakya		Defne	
	Sayı	%	Sayı	%
Evet	88	29,3	53	26,5
Hayır	212	70,7	147	73,5
Toplam	300	100,0	200	100,0

Grafik 12. Yardım Alınan Başka Bir Kurumun Varlığı

Yardım alınan başka bir kurumun olup olmadığına ilişkin bulgular incelendiğinde her iki ilçede de ankete katılanların %70'inden fazlasının başka bir kurumdan yardım almadığı görülmektedir. Bununla beraber başka bir kurumdan yardım aldığını belirten kişiler belediyelerden veya Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü'nden yardım aldıklarını belirtmişlerdir. Bu veriler bize sosyal yardımlar konusundaki en aktif kurumun sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları olduğunu göstermektedir.

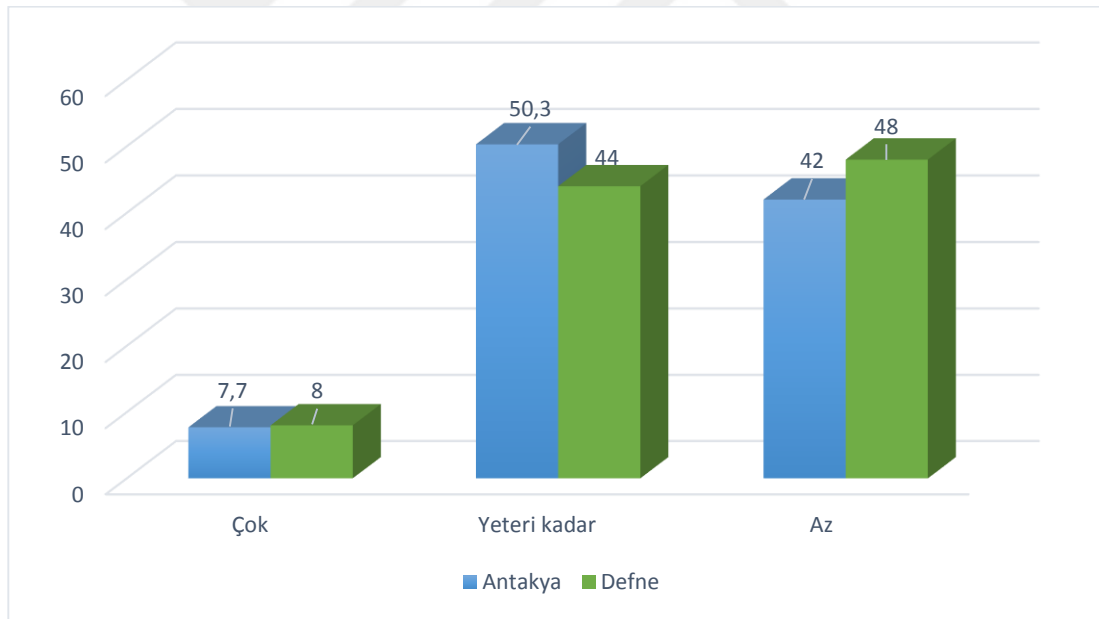
2.3.11. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları Hakkında Yeterli Bilgiye Sahip Olma Durumuna İlişkin Bulgular

Ankete katılanların vakıflar tarafından yapılan yardımlar hakkında ne ölçüde bilgili olduklarına dair bilgiler aşağıdadır.

Tablo 42. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları Hakkında Yeterli Bilgiye Sahip Olma Durumu

Bilgi Durumu	Antakya		Defne	
	Sayı	%	Sayı	%
Çok	23	7,7	16	8,0
Yeteri kadar	151	50,3	88	44,0
Az	126	42,0	96	48,0
Toplam	300	100,0	200	100,0

Grafik 13. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları Hakkında Yeterli Bilgiye Sahip Olma Durumu

Antakya İlçesi'nde katılanların %58'i sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları hakkında yeterince ya da çok bilgili olduğunu belirtirken %42'si yeterince bilgiye sahip olmadığını belirtmiştir. Defne İlçesi'nde katılanların ise %52'si sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları hakkında yeterince ya da çok bilgili olduğunu belirtmiş olup %48'i yeterince bilgiye sahip olmadığını belirtmiştir. Her iki ilçede de vakıflar hakkında yeterince bilgiye sahip olmadığını belirten kişilerin oranı azımsanamayacak kadar yüksektir.

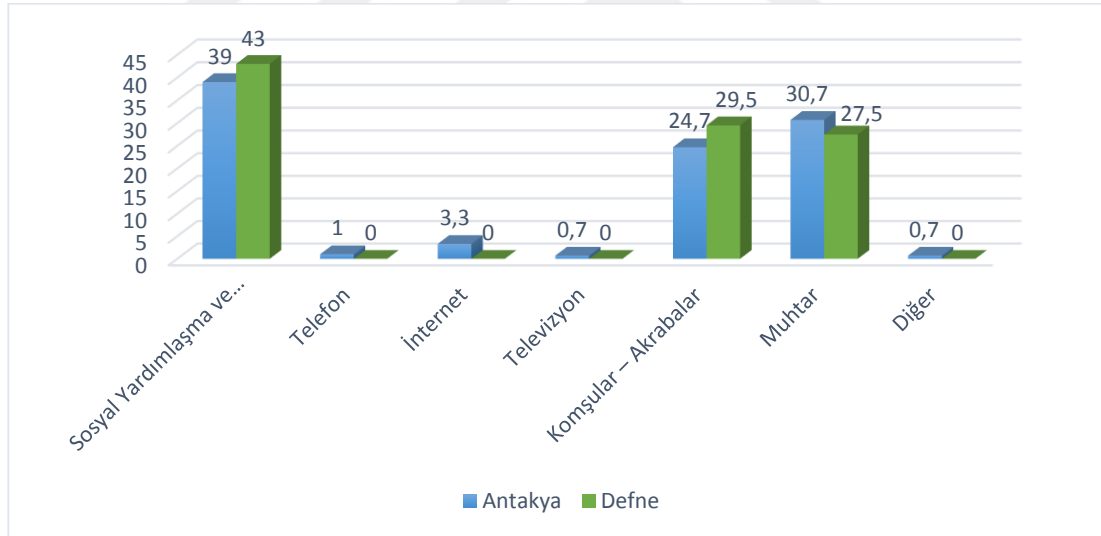
2.3.12. Vakıfların Yaptığı Yardımların Öğrenildiği Yere İlişkin Bulgular

Ankete katılanların vakıflar tarafından yapılan yardımları nereden öğrendiklerine ilişkin bilgiler aşağıdadır.

Tablo 43. Vakıfların Yaptığı Yardımların Öğrenildiği Yer Durumu

Yardımların Öğrenildiği Yer	Antakya		Defne	
	Sayı	%	Sayı	%
Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı	117	39,0	86	43,0
Telefon	3	1,0	-	-
İnternet	10	3,3	-	-
Televizyon	2	0,7	-	-
Komşular – Akrabalar	74	24,7	59	29,5
Muhtar	92	30,7	55	27,5
Diğer	2	0,7	-	-
Toplam	300	100,0	200	100,0

Grafik 14. Vakıfların Yaptığı Yardımların Öğrenildiği Yer Durumu

Antakya İlçesi'nde katılanların %39'u SYDV aracılığıyla vakıfların yaptığı yardımlar hakkında bilgi sahibi olurken, %30,7'si muhtar aracılığıyla ve %24,7'si komşular-akrabalar aracılığıyla bilgi sahibi olmuşken, Defne İlçesi'nde katılanların ise %43'ü SYDV aracılığıyla vakıfların yaptığı yardımlar hakkında bilgi sahibi olurken, %27,5'si muhtar aracılığıyla ve %29,5'si komşular-akrabalar aracılığıyla bilgi sahibi olmuştur. Bu sonuçlara göre sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarının yaptığı yardımlar hakkında bilgilerin daha çok muhtarlar, komşular ya da

akrabalardan edinildiği görülmüştür. Ayrıca telefon, internet, televizyon gibi iletişim araçlarının yardımlarla ilgili konularda etkisiz olduğu görülmüştür.

2.3.13. Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışma Vakıflarından Öncelikle Beklenen Yardıma İlişkin Bulgular

Ankete katılanların vakıflardan öncelikle bekledikleri yardımlar önem sırasına göre aşağıda belirtilmiştir.

Tablo 44. SYDV'lerden Öncelikle Beklenen Hizmete İlişkin Bulgular

	Antakya		Defne	
	Ortalama	Sıra	Ortalama	Sıra
Gıda yardımı	2,03	3	2,10	3
Nakit para yardımı	1,65	1	1,72	1
Kıyafet yardımı	2,78	5	2,92	5
Ev eşyası yardımı (kanepeler, beyaz eşya vs)	2,56	4	2,83	4
İş Yardımı (iş bulma)	1,84	2	1,98	2
Diğer	3,20	6	3,16	6

SYDV'lerden öncelikli olarak hangi yardımların beklendiğine ilişkin anket sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde ilk sırada nakit para yardımı yer almaktadır. İkinci sırada iş yardımı, üçüncü sırada gıda yardımı, dördüncü sırada ev eşyası yardımı ve son sırada kıyafet yardımı yer almaktadır. Bu durum hem Antakya hem de Defne İlçesi için geçerlidir. Antakya İlçesi'nde ankete katılanların %77'si öncelikli gördüğü yardımı nakit para yardımı olarak belirtmiş olup %23'ü önceliğinin iş yardımı olduğunu belirtmiştir. Defne İlçesi'nde katılanların %65'i önceliğinin nakit para yardımı, %28,5'i ise iş yardımı olduğunu belirtmiştir. Yardım alan hanelerin nakit para yardımını iş bulma yardımından daha fazla talep etmeleri düşündürücüdür. Antakya İlçesi'nde katılanların %31,3'ü; Defne İlçesi'nde katılanların ise %35'i öncelikli gördüğü ilk üç yardımın hiçbirine iş yardımını eklememiştir. Bu da sosyal yardımların kişiyi tembelleştirdiği ve keyfi olarak çalışmadığı eleştirisini doğrular nitelikte bir sonuç olarak dikkat çekmektedir.

2.3.14. Sosyal Yardımların Etkinliğine İlişkin Bulgular

Çeşitli kategorilerde yapılan sosyal yardımların ihtiyaç sahipleri için ne düzeyde yeterli olduğuna ilişkin bulgular aşağıdadır.

Tablo 45. Sosyal Yardımların Etkinliğine İlişkin Bulgular

	Antakya		Defne		Ortalama farkta yüksek olan ilçe
	Ortalama	Std hata	Ortalama	Std hata	
Sosyal yardımlarla gıda ihtiyacı karşılanmaktadır	1,52	0,824	1,68	0,923	Defne
Sosyal yardımlarla giyim ihtiyacı karşılanmaktadır	1,94	0,922	2,29	0,889	Defne
Sosyal yardımlarla eğitim ihtiyacı karşılanmaktadır	1,59	0,835	1,61	0,795	Defne
Sosyal yardımlarla barınma ihtiyacı karşılanmaktadır	2,27	0,901	2,57	0,712	Defne
Sosyal yardımlarla sosyal ihtiyaçlar karşılanmaktadır	2,23	0,895	2,49	0,743	Defne
Sosyal yardımlarla sağlık ihtiyacı karşılanmaktadır	1,38	0,742	1,52	0,808	Defne
Sosyal yardımlarla yakacak ihtiyacı karşılanmaktadır	1,32	0,678	1,26	0,629	Antakya
Sosyal yardımlarla nakit ihtiyacı karşılanmaktadır	2,22	0,929	2,48	0,783	Defne

Sosyal yardımlara ilişkin bulgular incelendiğinde, Antakya İlçesi'nde yalnızca yakacak ihtiyacının karşılanma durumu Defne İlçesi'ne göre daha yüksektir. Defne İlçesi Antakya İlçesi'ne göre gıda, giyim, eğitim, barınma, sosyal ihtiyaçlar, sağlık ve nakit ihtiyacında daha yüksek ortalama sahiptir. Bu durum Defne İlçesi'nde sosyal yardımların Antakya İlçesi'ne göre daha etkin bir şekilde yapıldığını göstermektedir. Bunun yanında tüm ortalamalar 3'ten küçüktür. Bu da hem Antakya hem de Defne İlçesi'nde sosyal yardımların yeterli olmadığını göstermektedir. Yani bu veriler çalışmamızın temel tezinin aksine sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarının yoksulluğu azaltma konusunda yeterince etkin olmadığını göstermektedir. Bu da sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarının daha etkin bir kurum haline getirilmesi gerektiği sonucunu doğurmuştur.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sosyal devlet kavramının net bir tanımı olmamakla birlikte temel olarak insanların huzurunu, refahını, güvenliğini sağlamayı amaçlamaktadır. Özellikle dezavantajlı durumda bulunan, yoksul, kimsesiz, ihtiyaç sahibi kişilere yardım edilmesi gerekmektedir. Bu yardımlar sadece gönüllü kuruluşlara bırakılmayacak kadar hassas bir konudur.

Türkiye’de 1980 darbesinden öncesinde başlayan ve sonrasında da devam eden ekonomik sıkıntılar nedeniyle Özal tarafından ekonominin düzeltilmesine yönelik uygulamalar öncelikli sırada yer almış ve bu yönde neo-liberal politikalara ağırlık verilmiştir. Ancak buna rağmen gittikçe artan yoksulluk sorununa ilişkin politikalar üretilmesi de kaçınılmaz olmuştur.

Türkiye’de 1986 yılında kurulan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Türkiye’de sosyal devlet anlayışının doğrudan devlet eliyle yürütülmesi konusunda uygulanmaya başlanan en önemli gelişmelerden biridir. Bu fonda biriken paraların büyük bir kısmı Türkiye’nin her ilinde ve her ilçesinde kurulmuş olan sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları eliyle yürütülen yardımlarla en kısa sürede ihtiyaç sahiplerine ulaştırılabilmektedir.

Çalışmamızda sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarının etkinliği Antakya ve Defne ilçeleri örneğinde incelenmiştir. Araştırma kapsamında elde edilen bulgular kapsamında yardımların etkinliğini arttırmak için uygulanması gereken öneriler aşağıda belirtilmiştir.

Anket uygulamasında görüşülen kişilerin çoğunluğu kadınlardan oluşmaktadır. Bunun sebebi anketin uygulanması sırasında erkeğin işte olmasıdır. Yardım alan hanelerde çoğunlukla erkekler çalışmaktadır, kadınlar ise ev hanımıdır. Bu da yardım alan hanelerde ataerkil bir yaşamın olduğunu göstermektedir. Bu verilerden hareketle kadınların iş hayatına kazandırılmasının gerekliliği bir kez daha ortaya çıkmaktadır. Kadınların iş hayatına kazandırılması hem kadının sosyolojik durumunun iyileşmesine hem de hanenin asgari yaşam standartlarına kavuşmasına fayda sağlayacaktır. Bu nedenle kadın istihdamına verilen önem artırılmalıdır. Bu yönde teşvik gibi düzenlemeler yapılması faydalı olacaktır.

Vatandaşların özellikle ikinci çocuktan sonra ihtiyaçlarını giderme konusunda yetersiz kaldıkları ve bu sebeple vakıfların kapısını çaldıkları görülmüştür. Burada

aile planlamasının önemi açıkça görülmektedir. Vatandaşlar aile planlaması konusunda bilgilendirilmelidir. Çocuklarına bakmakta zorluk çeken hanelerin çocuklarına iyi bir gelecek sunamayacak olmaları nedeniyle bakabilecekleri kadar çocuk sahibi olmaları konusunda bilinçlenmeleri gerekmektedir.

Yardım alan hanelerin büyük çoğunluğunun eğitim seviyesinin ilkokul düzeyinde olduğu görülmüştür. Bu da, eğitimin öneminin ve insanların sosyo-ekonomik düzeyleri üzerindeki etkisinin bir göstergesidir. Çocukların eğitimlerine devam edebilmeleri için her açıdan teşvik edilmesi, bu şekilde kendilerini geliştirmeleri ve içinde buldukları zayıf durumdan çıkabilmeleri sağlanmalıdır. Bu konuda devletin aileye maddi manevi her türlü destekte bulunması, ailelerin de eğitimin önemi hakkında bilinçlendirmesi gerekmektedir.

Araştırma sonucu yardım alan hanelerin büyük bir çoğunluğunda hanenin düzenli bir gelirin olmadığı, hane reisinin günlük bulduğu geçici işlerle geçimini sürdürmeye çalıştığı görülmüştür. Hanelerin gelir durumlarının iyileştirilebilmesi için işsizlikle mücadele konusunda geliştirilen politikalar artırılmalı ve ailelerin asgari bir yaşam seviyesine ulaşabilecekleri düzenli bir gelire sahip olmaları sağlanmalıdır.

Sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları hakkında bilgi daha çok vakıf tarafından verilmekte veya ihtiyaç sahipleri muhtar, akraba ve komşularından bilgi almaktadır. Yeteri kadar bilgi sahibi olduğunu düşünen ihtiyaç sahiplerinin de vakıflar tarafından yapılan yardımların birçoğu hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığı görülmüştür. Vakıflar tarafından yapılan yardımlara ilişkin kitle iletişim araçlarının sağladığı bilgi oldukça sınırlıdır. İnternet, telefon, televizyon gibi kitle iletişim araçlarının etkin kullanılması, özellikle televizyon yayınlarında yardımlara ilişkin bilgilerin kamu yararına verilmesi ve sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarının bilinirliğinin artırılmasına yönelik çalışmaların yapılması gerekmektedir.

Araştırma sonucu ulaşılan bulgulardan biri de ihtiyaç sahiplerinin nakit para yardımını iş bulma yardımından daha çok önemsemesidir. Bu sonuç sosyal yardımların kişileri tembelleğe sürüklediği eleştirisini doğrular niteliktedir. Bu yüzden özellikle işkurla iş birliği içinde olup yardım alan hanelerde çalışabilecek durumda olan kişilerin işlere yönlendirilmesine ağırlık verilmesi ve çalışmayı kabul

etmemesi durumunda uygulanan müeyyide programının daha etkin bir şekilde yürütülmesi gerekmektedir.

Araştırma kapsamında sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarının etkinliği incelenmiş olup elde edilen bulgular doğrultusunda yapılan yardımların yetersiz olduğu sonucuna varılmıştır. Yardımlarla ilgili genel durum değerlendirildiğinde, gıda, giyim, eğitim, barınma, yakacak, sosyal ihtiyaçlar, sağlık ve nakit ihtiyaçlarına yönelik yardımların yetersiz olduğu görülmektedir. Yardımların daha etkin bir hale gelmesi için vakıfların devlet tarafından daha çok desteklenmesi ve yapılan yardımların niteliğinin de niceliğinin de artırılması gerekmektedir. Yardım şartlarının esnetilmesi, tüm yardımların tek bir kurumda toplanması ve muhtaçlık kriterlerinin her yardım kategorisinde aynı şartlara tabii tutulması da yardımların etkinliğinin artmasına fayda sağlayabilir. Yardımların ihtiyaç sahiplerine en kısa zamanda ulaştırılması için vakıf çalışanlarına da büyük iş düşmektedir. Yaptıkları bu önemli işi severek ve büyük bir özveriyle yerine getirmeleri gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Acar, Hakan ve Çamur, Duyan, Gülsüm (2003). ‘‘Dünya’da Sosyal Hizmet Mesleğinin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi’’. *Toplum ve Hizmet Dergisi*. Cilt:14. Sayı:1. s. 1-19.
- Adıgüzel, Şenol (2013). *Kentsel Yoksullukla Mücadelenin Bir Aracı Olarak ‘‘Sosyal Belediyecilik’’, Antakya Belediyesi Sosyal Belediyecilik Uygulamaları*. Yakup Bulut, Veysel Eren, Sedat Karakaya, Abdullah Aydın (ed.). Kaysem -8- Kuramdan Uygulamaya Yerel Yönetimler ve Kentsel Politikalar. Ankara: Pegem Akademi.
- Aktan, Coşkun, Can ve Özkıvrak Özlem (2009). *Sosyal Refah Devleti*. İstanbul: Oktan Yayıncılık.
- Aktaş, Asuman (2014). *Sosyal Dışlanma Bağlamında Sosyal Yardımlar ve Karşılaştırmalı Politika Önerileri*. Dış İlişkiler Ve Yurtdışı İşçi Hizmetleri Genel Müdürlüğü Uzmanlık Tezi, Ankara.
- Albayrak, Nurettin (2014). *Almanya, Avusturya ve İsviçre’de Aile Yardımları ve Çocuk Parası*. Dış İlişkiler Ve Yurtdışı İşçi Hizmetleri Genel Müdürlüğü Uzmanlık Tezi, Ankara.
- Altuğ, Osman (1994). *Kayıtdışı Ekonomi*. İstanbul: Cem Ofset Matbaacılık.
- Ansal, Hacer, Küçükçiftçi, Suat, Onaran, Özlem ve Orbay, Benan, Zeki (2000). *Türkiye’de Emek Piyasasını Yapısı ve İşsizlik*. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- APM (2015), *75. Yılında Köy Enstitüleri*, Ankara: Ankara Politikalar Merkezi, Rapor No: 1.
- Artan, Taner (2011). *Yeni Yerel Yönetim Yapılanmasında Sosyal Hizmetler*. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.
- Atkinson, Tony, Cantillon, Bea, Marlier, Eric ve Nolan, Brian (2002). *Social Indicators, the EU and Social Inclusion*. Oxford: Oxford University Press.

- Bahle, Thomas (2003). "The Changing institutionalization of Social Services in England and Wales, France and Germany: is the Welfare State on the Retreat?". *Journal of European Social Policy*. Vol: 13, No: 1, pp. 5-20.
- Ballar, Suat (2008). *Yeni Vakıflar Hukuku*. Ankara: Der Yayınevi.
- Balta, Ruşen (1988). "Türk Medeni Kanununa Göre Kurulan Vakıflar". *Vakıflar Dergisi*. Sayı: 20, s. 385-387.
- Barker, Robert, L. (1991). *The Social Work Dictionary*. Silver Spring, Maryland: NASAW Press.
- Beyazıt, Eylem ve Güneş, Muharrem (2016). *The Contribution Of New Local Government Laws To Social Policies - Yeni Yerel Yönetim Yasalarının Sosyal Politikaya Katkıları*. International Journal of Academic Values. Vol: 2, No: 3, pp.78-89, (ISSN:2149-8598).
- Boratav, Korkut (2007). *Türkiye İktisat Tarihi 1908-2005*, Ankara: İmge Yayınları.
- Boron, Atilio, Alberto ve Torres Carlos Alberto (1996). *The Impact of Neoliberal Restructuring on Education and Poverty in Latin America*. Alberta Journal of Educational Research, Vol: 42, No: 2, pp. 102-114.
- Buğra, Ayşe ve Sınmazdemir N. Tolga (2006) *Yoksullukla Mücadelede İnsani ve Etkin Bir Yöntem: Nakit Gelir Desteği*. Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Politika Forumu Araştırma Raporu, İstanbul-Bebek.
- Bulut, Işıl (2005). *Sosyal Hizmette Genelci Yaklaşım*. Onat Ü. (ed.), Sosyal Hizmet Sempozyumu 2002. Sosyal Hizmet Eğitiminde Yeni Yaklaşımlar, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu, Yayın No: 017, s. 73-81.
- Bulutay, Tuncer, Tezel, Yahya ve Yıldırım, Nuri (1974). *Türkiye Milli Geliri: 1923-1948*. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- Coşkun, Selim, Güneş, Samet ve Ortakaya, Fatih (2011). "Asgari Gelir Desteği Ve Türkiye'de Uygulanabilirliği: Bir Model Denemesi". *Gazi Üniversitesi İİBF Fakültesi*. Cilt:13, Sayı:3, s. 129-158.1
- Coşkun, Selim ve Kunduracı, Nevzat, Fırat (2013). *Dünya'da Sosyal Politika ve Sosyal Konut Uygulamaları*. Ankara: Aile ve Sosyal Politikalar Müdürlüğü.

- Çengelci, Ethem (1993). "Sosyal Refahın Gerçekleşmesinde Sosyal Yardımların Rol ve Önemi". *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Dergisi*, Cilt. 11, Sayı. 1-2-3, s. 9-34.
- Çavdar, Tefvik (1992). *Türkiye'de Liberalizm(1860-1990)*. Ankara: İmge Kitapevi Yayınları.
- Çulha Zabcı, Filiz. (2003). "Sosyal Riski Azaltma Projesi: Yoksulluğu Azaltmak mı, Zengini Yoksuldan Korumak mı?" *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*. Cilt: 58, Sayı: 1, s. 215-239.
- Demir, Osman. (1997). *Ekonomide Devlet*, Ankara: Sermaye Piyasası Kurulu Yayınevi No: 71.
- Demirhan, Yılmaz ve Kartal, Nazım (2014). "Turgut Özal Dönemi Yoksullukla Mücadele Yöntemi ve Günümüze Yansımaları". *Journal Of Business Economics and Social Sciences*. Vol:3, No:6, s.119-137.
- Demirhan, Yılmaz ve Kartal, Nazım (2014). "1980 Sonrası Yoksullukla Mücadelenin Başlıca Aracı Olarak Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu'nun Kuruluş ve Varlık Nedenlerine İlişkin Bazı Tespitler". *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. No:42, s. 257-268.
- Demirtaş, Bahattin (2008). "Atatürk Döneminde Eğitimde Yaşanan Gelişmeler". *Akademik Bakış Dergisi*. Cilt: 1, Sayı: 2, s. 155-176.
- DPT, (2001). *Gelir Dağılımının İyileştirilmesi ve Yoksullukla Mücadele Özel İhtisas Komisyonu Raporu*, Ankara: DPT Yayın No:2599.
- DPT (1984), *Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989)*, Ankara: DPT Yayın No:1974
- Dural, Mustafa ve Öğüz, Tufan (2006). *Türk Özel Hukuku*. Cilt II, Kişiler Hukuku. İstanbul: Filiz Kitapevi.
- Durmaz, Orkun, Saip (2016). "Neo-Liberal Sosyal Politika Rejiminin Tesisi ve AKP". *Çalışma ve Toplum Dergisi*. Sayı: 1, s. 143-168.
- Durmuş, Orkun, Saip (2016). "Neo-Liberal Sosyal Politika Rejiminin Tesisi ve AKP". *Çalışma ve Toplum Dergisi*, Cilt:1, Sayı: 48, s. 143-168.

- Dursun, Davut (2000). *Siyaset Bilimi*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Duyan, Veli, Sayar, Özge, Özgür ve Özbulut, Mahmut (2008). *Sosyal Hizmeti Tanımak ve Anlamak, Sosyal Hizmet Uzmanları ve Sosyal Hizmet Alanında Çalışanlar İçin Bir Rehber*. Ankara: Sosyal Hizmet Uzmanları Yayını.
- Duyan, Veli, Çamur Duyan, Gülsüm, Gökçearslan Çifçi, Elif, Sevin, Çağrı, Erbay, Ercüment. ve İkizoğlu, Musa (2008). ‘‘Lisede Okuyan Öğrencilerin Yalnızlık Durumlarına Etki Eden Değişkenlerin İncelenmesi’’. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, Cilt: 33, No:150. s. 28-41.
- Duyan, Veli (2003). ‘‘Hastaların Karşılaştığı Sorunlar ve Çözümleri Odağında Tıbbi Sosyal Hizmet’’. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*. Cilt: 25, Sayı 4, 2003 Özel Eki, s. 39-44.
- Eardley, Tony, Bradshaw, Jonathan., Ditch, John, ve Whiteford, Peter (1996). *Social Assistance in OECD countries*. Volume I Synthesis Reports. Department of Social Security Research Report No: 46, London: HMSO.
- Egeli, Haluk (2007). *Parafiskalite ve Parafiskal Yükümlükler*. (Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 3. Baskı). İzmir: İlkem Ofset
- Egeli, Haluk (2008). *Türkiye’de Sosyal Güvenlik Sisteminin Yeniden Yapılandırılması Çerçevesinde Reform Sürecinin Değerlendirilmesi*. Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Sivas.
- Erdem, Ilgın (2006). *Avrupa’da Asgari Gelir Uygulamaları*. Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Politika Forumu Araştırma Raporu, İstanbul.
- Erdoğmuş, Ziya (1990). ‘‘Vakıfların Sosyal Fonksiyonları’’. *Fırat Üniversitesi Dergisi*, Cilt: 4, Sayı: 1, s. 93-107.
- Erginay, Akif (1998). *Kamu Maliyesi*, (16. Baskı). Ankara: Savaş Yayınları.
- Ertem, Adnan (1998). *Osmanlı ve Cumhuriyet Döneminde Sosyal Bütünleşme Açısından Vakıflar*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.

Esenyel, Caner (2009). *Türkiye 'de ve Dünyada Şartlı Nakit Transferi Uygulamaları*. T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü Sosyal Yardım Uzmanlık Tezi, Ankara.

Evyapan, Rafet (1999). ‘‘Atatürk ve Sosyal Devlet’’. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*. Sayı: 43, Cilt: 15, s. 253-282.

Güzel, Ali, Okur, Ali, Rıza ve Caniklioğlu, Nurşen (2010). *Sosyal Güvenlik Hukuku*. 5510 Sayılı Kanuna Göre Hazırlanmış 13. Baskı. İstanbul: Beta Yayınları.

Hacımahmutoğlu, Hande (2009). *Türkiye 'de Sosyal Yardım Sisteminin Değerlendirilmesi*. Devlet Planlama Teşkilatı Uzmanlık Tezi, Yayın No:2803, Ankara

[Http://www.turkis.org.tr/dosya/r2cg2OLnvRao.pdf](http://www.turkis.org.tr/dosya/r2cg2OLnvRao.pdf), Erişim Tarihi: 30.06.2017.

[Http://www.nufusu.com/ilce/defne_hatay-nufusu](http://www.nufusu.com/ilce/defne_hatay-nufusu), Erişim Tarihi: 01.06.2017.

[Http://www.nufusu.com/ilce/antakya_hatay-nufusu](http://www.nufusu.com/ilce/antakya_hatay-nufusu), Erişim Tarihi: 01.06.2017.

[Http://www.memurlar.net/haber/217373/](http://www.memurlar.net/haber/217373/), Erişim Tarihi: 12.02.2016.

[Http://www.aile.gov.tr/mevzuat/3294-sayili-sosyal-yardimlasma-ve-dayanismayi-tesvik-kanunu](http://www.aile.gov.tr/mevzuat/3294-sayili-sosyal-yardimlasma-ve-dayanismayi-tesvik-kanunu), Erişim Tarihi: 05.03.2016.

[Http://www.defne.bel.tr/](http://www.defne.bel.tr/), Erişim Tarihi: 15.03.2016.

[Https://tr.wikipedia.org/wiki/Antakya](https://tr.wikipedia.org/wiki/Antakya), Erişim Tarihi: 01.04.2016.

[Http://www.oecd.org](http://www.oecd.org) Erişim Tarihi: 15.06.2016.

[Https://www.csqb.gov.tr/home/Contents/Bakanlik/Tarihce](https://www.csqb.gov.tr/home/Contents/Bakanlik/Tarihce). Erişim Tarihi: 10.06.2017.

[Http://sosyalhizmetler.blogcu.com/ab-ve-ulkemizde-sosyal-hizmetler-ve-sosyal-yardimlar/6436959](http://sosyalhizmetler.blogcu.com/ab-ve-ulkemizde-sosyal-hizmetler-ve-sosyal-yardimlar/6436959), Erişim Tarihi: 14.07.2016.

[Http://vakcalder.org.tr/goster.php?anid=88&board=6c9882bbac1c7093bd25041881277658&msgn=208&kmen=2](http://vakcalder.org.tr/goster.php?anid=88&board=6c9882bbac1c7093bd25041881277658&msgn=208&kmen=2), Erişim Tarihi: 05.03.2016.

[Http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/sgk](http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/sgk), Erişim Tarihi: 11.05.2016.

[Http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1013](http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1013), Erişim Tarihi: 20.06.2017.

- İnci, İbrahim (2009). "1923-1960 Döneminde Türkiye'de Tarım Faaliyetleri Üzerinden Alınan Vergiler". *Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Dergisi*. Cilt: 11, Sayı: 1, s. 109-130.
- Kaçar, Halime (2008). *Hastanede Yatan Hastaların Hasta Hakları Konusunda Bilgi Düzeyi*. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Afyon.
- Kalağan, Gökhan (2009). *Türkiye'de 1980 Sonrası Bürokratik Dönüşüm: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü (SYDGM) Örneği*. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Isparta.
- Kantarıcı, Hasan Bülent (2003). "Sosyal Devlet, Sosyal Güvenlik ve Türkiye'de Zorunlu Askerlik Hizmeti". *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. Cilt:6, Sayı:10, s. 75-86.
- Karagözoğlu, Galip (1994). "Atatürk'ün Eğitim Savaşı". *1. Uluslararası Atatürk Sempozyumu Bildirileri, 21-23 Eylül 1987*. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınevi.
- Karagül, Mehmet (1997). "Kayıtdışı Ekonomi ve Türkiye'deki Kayıtdışı Ekonominin İncelenmesi". *Celal Bayar Üniversitesi İİBF Yönetim ve Ekonomi Dergisi*. Sayı:3, s.185-206.
- Karamürsel, Ziya (1989). *Osmanlı Mali Tarihi Hakkında Tetkikler*, (2. Baskı). Ankara: TTK Yayınları.
- Karatepe, Şükrü (1997). *Darbeler, Anayasalar ve Modernleşme*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Kaya, Ersin. (2009). *Yoksullukla Mücadelede Avrupa'nın ve Türkiye'nin Sosyal Yardım Modeli*. Ankara: T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü Uzmanlık Tezi.
- Kela. <http://www.kela.fi/web/en>. Erişim Tarihi: 18.07.2016
- Koray, Meryem (2015). "Akp Dönemi: Neo-Liberalizm, Neo-Muhafazakarlık, Neo-Popülizm Beşiğinde Sallanan Sosyal Devlet ve Sosyal Politika". Koray, Meryem ve Çelik, Aziz (der.) *Himmet, Fıtrat, Piyasa*. İstanbul: İletişim Yayıncılık, 11-55.
- Kongar, Emre (1972). *Sosyal Çalışmaya Giriş*. Ankara: Sosyal Bilimler Derneği Yayınları.

- Kozak, İ., Erol (1994). ‘‘Bir Sosyal Siyaset Müessesesi Olarak Vakıf’’. *Sakarya Üniversitesi Yayınları*. Sayı:7, s: 16-26
- Krueger, Anne, O. ve Aktan Okan H. (1992). *Swimming against the tide: Turkish trade reform in the 1980s*. San Francisco, California: ICS Press.
- Kuivalainen, Susan (2004). *A Comparative Study on Last Resort Social Assistance Schemes in Six European Countries*. Research Report 145, Helsinki, Stakes.
- Kuivalainen Susan ve Heikkilä Matti (2006). *Existence and Nature of Poverty Policy Programmes*. Heikkilä, Matti. et al. (Eds.), Poverty Policies, Structures and Outcomes in the EU 25, Report for the Fifth European Round Table on Poverty and Social Exclusion 16-17 October 2006, Finland: Ministry of Social Affairs and Health, Tempera.
- Lomedel, Ivar, Trickey, Heather (2000). *An Offer You Can't Refuse: Workfare in International Perspective*. Bristol: Polity Press
- Metin, Onur (2011). ‘‘Sosyal Politika Açısından AKP Dönemi: Sosyal Yardım Alanında Yaşananlar’’. *Çalışma ve Toplum Dergisi*. Cilt: 28, No:1, s. 179 - 200, ISSN: 1305-2837.
- Mutlu, Ayşegül ve Çelen, Mustafa (2012). *Dolaylı ve Dolaysız Vergilerin Türk Mali Sistemi İçerisindeki Yeri: Siyasal, Sosyal ve Ekonomik Sonuçları*. İstanbul: TÜSİAD Yayınları.
- Nursal, Necati ve Ataç, Selcen (2006). *Denetimli Serbestlik ve Yardım Sistemi (Probation)*. Ankara: Yetkin Yayınları.
- Oğuz, Ali (1989). ‘‘Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları’’. *Türk İdare Dergisi*, Sayı 384, Eylül 1989, s.71-99.
- Orhan, Osman Z. (1999). *Türkiye’de Tarımsal Destekleme ve Taban Fiyat Politikası*, İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayın No: 1999-62.
- Özbek, Nadir (2007). ‘‘Refah Devletinin Krizi, Yeni Sosyal Politika Önerileri ve ‘Temel Gelir’ Üzerine Düşünceler’’. *Mesele Kitap Dergisi*, No: 11, s. 43-46.
- Özdemir, İsmail, Mansur (2008). *Küreselleşme Sürecinde Türkiye’de Sosyal Devlet ve Sosyal Hizmetler*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Konya.

- Özdemir, Süleyman (2004). *Küreselleşme Sürecinde Refah Devleti*, (1. Baskı). İstanbul: İTO Yayınevi.
- Öztürk, Nazif (1983). *Menşeyi ve Tarihi Gelişimi Açısından Vakıflar*. Ankara: Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Öztürk, Yasin (2009). *Sosyal Devlet Bağlamında Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Rolü*. Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Sivas.
- Palamut, Mehmet, E. ve Yüce, Mehmet (2001). *Türkiye’de 1980- 2000 Döneminde Gerçekleşen Gelir Dağılımının İstenen Vergi İle Eğitim ve Sağlık Harcamaları İlişkisi*, Türkiye 16. Maliye Sempozyumu, 28 - 31 Mayıs 2001, Antalya.
- Sabuncu, Nemciye; Babadağ, Kamerya; Taşocak, Gülsün; Atabek, Türkinaz (1996). *Hemşirelik Esasları*. Editör: Seçim, Hikmet. Anadolu Üniversitesi Yayınları No:496, Eskişehir
- Sabuncu, Yavuz (1991). *“Sosyal Devlet”, Türkiye’nin Devlet Yapısı*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Ders Kitapları Yayın No:111.
- Sallan Gül, Songül (2006). *Sosyal Devlet Bitti, Yaşasın Piyasa!* (2. Baskı). Ankara: Ebabel Yayınları.
- Saran, Mehmet, Ulvi (1990). *Vakıf Statüsünün İşlev ve Gereklere Açısından Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları*. Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, Ankara.
- Sarıca Murat (1969). *Anayasayı Niçin Savunmalıyız? 1961 Anayasası’nın Sosyal Niteliği*. İstanbul: İzlem Yayınları.
- Saydam, Okan ve Ekici, Mustafa (1997). *Türk Medeni Kanunu’na Göre ‘Vakıf’ (Yeni Vakıflar)*. İstanbul: Redhouse Yayınları
- Senses, Fikret (2003). *Küreselleşmenin Öteki Yüzü Yoksulluk* (3. Baskı). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Serin, Necdet (1963). *Türkiye’nin Sanayileşmesi*. Ankara: Sevinç Matbaası.
- Serter, Nur (1994). *Devlet Görevlerindeki Gelişmelerin Sonucu Olarak Sosyal Devlet*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.

- Seyyar, Ali (2002). *Sosyal Siyaset Terimleri*, (Ansiklopedik Sözlük). İstanbul: Beta Yayınları.
- Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, <http://www.sosyalyardimlar.gov.tr>, Erişim Tarihi: 10.03.2016.
- Soysal, Mümtaz (1990). *100 Soruda Anayasanın Anlamı* (8. Baskı). İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Sözer, Ali, Nazmi (1997). *Sosyal Devlet Uygulamaları*. Ankara: Türkiye İşçi Emek Cemiyeti Yayınları.
- Şahin, Fatih (2000). *Sosyal Hizmet Uzmanlarının Sosyal Refah Politikası Süreçlerine Katılımı*. Ankara: Aydınlar Matbaası.
- Şeker, Aziz (2012). *Bilim ve Meslek Olarak Sosyal Çalışmanın Temel Kavramları, Sosyal hizmete Giriş*. Ed. İlhan Tomanbay, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 2533.
- Talas, Cahit (1991). ‘Çalışma Hakkı ve Türkiye’deki Durum’. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, Cilt: 46, Sayı:1, s. 407-421.
- Talas, Cahit (1992). *Türkiye’nin Açıklamalı Sosyal Politika Tarihi*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Faaliyet Raporu, 2014.
- T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Faaliyet Raporu, 2015.
- T.C. Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu. <http://www.shcek.gov.tr>, Erişim Tarihi: 10.05.2016.
- The International Federation of Social Workers, <http://ifsw.org>, Erişim tarihi: 10.05.2016.
- Tomanbay, İlhan (1999). *Sosyal Çalışma Sözlüğü*. Ankara: Selvi Yayınları.
- Tuna, Orhan ve Yalçıntaş, Nevzat (1988). *Sosyal Siyaset*. İstanbul: Filiz Kitapevi
- Tuncay, Mete (1997). *Türkiye Tarihi 5, 1980-1995*, Derleyen: Sina Akşin. İstanbul: Cem Yayınları.
- Turner, Bryan (1997). *Eşitlik*. (Çeviren: Bahadır Sina Sener), (1. Baskı). Ankara: Dost Kitapevi Yayınları.

- Tüleykan, Hayrettin ve Bayramoğlu, Selçuk (2016). ‘‘Türkiye’de 24 Ocak Kararları ile Başlayan Finansal Serbestleşmenin Günümüz İktisadi ve Mali Yapısına Yansımaları’’. *International Journal of Social Science*. No:44, s. 401-420.
- Türk, İsmail (2004). *Maliye Politikası* (16. Baskı). Ankara: Turhan Kitapevi
- TÜSİAD (1995). *Optimal Devlet*. İstanbul: TÜSİAD Yayını.
- TÜSİAD (2000). *Türkiye’de Bireysel Gelir Dağılımı ve Yoksulluk Avrupa Birliği İle Karşılaştırma*, İstanbul: TÜSİAD Yayın No:295.
- Uçarcı, Refik, Ali (2003). ‘‘Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Fonu ve Vakıfları’’. *Türk İdare Dergisi*, Yıl 75, Sayı 438, Mart 2003, s. 29-63.
- Ulusoy, Ahmet (2004). *Maliye Politikası* (3. Baskı). Trabzon: Celepler Matbaacılık.
- Urhan, Gülcan ve Urhan, Betül (2015). "AKP Döneminde Sosyal Yardım". Koray, Meryem ve Çelik, Aziz (der.) *Himmet, Fıtrat, Piyasa*. İstanbul: İletişim Yayıncılık, 229-258.
- Wilkinson, Carol (2001). *Fundamentals of Health at Work*. London: Taylor&Francis.
- Yalçın, Erhan (2012). *Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarında Vergi ve Muhasebe Uygulamalar*. T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, SYGM, Ankara.
- Yediyıldız, Bahaeddin (1982). ‘‘Türk Vakıf Kurucularının Sosyal Tabakalaşmadaki Yeri 1700-1800’’. *Osmanlı Araştırmaları Dergisi III*, s. 143-164
- Yiğit, Güven (2011). *Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları*, T.C. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Zaim, Sabahattin (1997). ‘‘Sivil Toplum Kuruluşları’’. *Yeni Türkiye Dergisi*, Sivil Toplum Özel Sayısı, Sayı: 18, Kasım-Aralık 1997, s. 296-302.

EKLER**EK-I**

Anket Formu

1- Cinsiyetiniz?

- A. Kadın
- B. Erkek

2- Yaşınız?**3- Medeni Durumunuz?**

- A. Evli
- B. Bekar
- C. Eşi Vefat Etmiş
- D. Boşanmış

4- Çocuk Sayınız?

- A. 0
- B. 1
- C. 2
- D. 3
- E. 4
- F. 5+

5- Eğitim durumunuz?

- A. İlkokul
- B. Ortaokul
- C. Lise
- D. Ön Lisans
- E. Lisans
- F. Yüksek Lisans/Doktora

6- Mesken Durumunuz?

- A. Kira
- B. Kendi Evimiz
- C. Akrabamıza ait
- D. Diğer

7- Aylık Gelir Durumu

- A. Hiç gelir yok
- B. 0-500 TL
- C. 501 TL – 1000 TL
- D. 1001 TL – 1500 TL
- E. 1500 TL+

8-Yardım talebiniz size zamanında ulaşıyor mu?

- A. Evet
- B. Hayır

9- Kaç yıldır yardımlardan yararlanıyorsunuz?

- A. 1
- B. 2
- C. 3
- D. 4+

10- Yardım aldığınız başka bir kurum var mı? (Varsa hangi kurum olduğunu belirtiniz)

- A. Evet
- B. Hayır

11- Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları hakkında ne derece bilgiye sahipsiniz?

- A. Çok
- B. Yeteri Kadar
- C. Az

12- Vakıfların yaptığı yardımları nereden öğrendiniz?

- A. Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışma Vakfı
- B. Telefon
- C. İnternet
- D. Televizyon
- E. Komşular – Akrabalar
- F. Muhtar
- G. Diğer.....

13- Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının öncelikli hizmetleri neler olmalıdır? (önem sırasına göre 1-2-3 şeklinde işaretleyiniz).

- () Gıda yardımı
- () Nakit para yardımı
- () Kıyafet yardımı
- () Ev eşyası yardımı(kanepe, beyaz eşya vs).
- () İş Yardımı (iş bulma)
- () Diğer.....

14- Sosyal Yardımlara İlişkin Sorular

	KATILYORUM	KARARSIZIM	KATILMIYORUM
Sosyal yardımlarla gıda ihtiyacı karşılanmaktadır.			
Sosyal yardımlarla giyim ihtiyacı karşılanmaktadır.			
Sosyal yardımlarla eğitim ihtiyacı karşılanmaktadır.			
Sosyal yardımlarla barınma ihtiyacı karşılanmaktadır.			
Sosyal yardımlarla sosyal ihtiyaçlar karşılanmaktadır.			
Sosyal yardımlarla sağlık ihtiyacı karşılanmaktadır.			
Sosyal yardımlarla yakacak ihtiyacı karşılanmaktadır.			
Sosyal yardımlarla nakit ihtiyacı karşılanmaktadır.			
Sosyal yardımlar sosyal refahı yükseltmektedir.			